

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Yetmiş üçüncü birleşim

13 . VI . 1945 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	238	bu kanuna bazı maddeler ilâvesine dair	
2. — Havale edilen kâğıtlar	238	kanun tasarısı ve İçişleri, Millî Savunma	
3. — Başkanlık Divanının Kamutaya		ve Bütçe Komisyonları raporları (1/320)	240,
sunuşları	238		241
1. — Isparta Milletvekili Kemal Tu-		5. — Hayvan Sağlık Zabıtası Kanunu-	
ran'ın Başkanlık Divanı Kâtipliğinden ge-		nun 58 ve 59 ncu maddelerinin değiştiril-	
kildiğine dair önergesi	238,239	mesine ve at vebasına tutulan hayvanların	
4. — Görüşülen işler	239	öldürülmesine ve bunların ödemesine dair	
1. — Tahkimat işlerinde çalıştırılacak		kanun tasarısı ve Tarım, İçişleri ve Bütçe	
erlere verilecek gündelik hakkında kanun		Komisyonları raporları (1/385)	241,242
tasarısı ve Millî Savunma ve Bütçe Komis-		6. — Belediyeler Bankası hakkındaki	
yonları raporları (1/402)	239	2301 sayılı kanunun 5 nci maddesinin (A)	
2. — Vakıflar Kanununa ek kanun ta-		fıkrasının değiştirilmesine ve bu kanuna	
sarısı ve Maliye, Adalet ve Bütçe Komis-		geçici bir madde ilâvesine dair kanun ta-	
yonları raporları (1/345)	239	sarısı ve Maliye ve Bütçe Komisyonları	
3. — Tokad Milletvekili Nâzım Poroy'		raporlarıyla Mahalli İdareler İmar Banka-	
un, Avukatlık Kanununun 1 nci maddesi-		sı hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve	
nin (D) fıkrasının yorumlanması hakkında		Bütçe Komisyonları raporları (1/187, 331)	242:
önergesi ve Adalet Komisyonu raporu (4/38)	239,		249
	240	7. — İş kazaları ile meslekî hastalıklar	
4. — Jandarma Erat Kanununun 3 nci		ve analık sigortaları hakkında kanun ta-	
ve 20 nci maddelerinin değiştirilmesine ve		sarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/316)	249:
			264

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Ankara Tıp Fakültesinin kurulması hakkındaki kanun tasarısının Millî Eğitim, Bütçe, Millî Savunma, Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonlarından seçilecek beşer üyeden mürekkep geçici bir Komisyonunda tetkiki kararlaştırıldı.

Çiftçiyi topraklandırma Kanunu kabul edildi.

Erzincan Milletvekili Behçet Kemal Çağlar ve arkadaşlarının, bu münasebetle Atatürk'ün yüce adının en derin saygı ile anılması Yüce

Şef İnönü'ye en derin sayguların sunulması ve Saracoğlu Hükümetinin kutlanmasıyla kendilerine başarılar temennisi hakkındaki önergesi de kabul olundu.

Çarşamba günü toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan	Kâtip	Kâtip
Çankırı	Tunceli	Samsun
M. A. Renda	Necmeddin Sahir Sılan	N. Fırat

2. — HAVALE EDİLEN KAĞITLAR

Tasarılar

1. — Türk - İngiliz Ticaret ve Ödeme Anlaşmasının onanması hakkında kanun tasarısı (1/448) (Dışişleri ve Ticaret Komisyonları ;

Teklifler

2. — Erzincan Milletvekili Şükrü Sökmenşüer ve beş arkadaşının, Toprak bayramı hakkında kanun teklifi (2/76) (İçişleri Komisyonuna ;

3. — İzmir Milletvekili Celâl Bayar'ın, Matbuat Kanununun 17 nci maddesine bir fıkra eklenmesine ve 50 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi (2/77) (İçişleri ve Adalet Komisyonlarına) ;

Tezkereler

4. — Tekel Genel Müdürlüğü 1940 yılı uy-

gunluk bildiriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/262) (Sayıştay Komisyonuna) ;

Raporlar

5. — Erzincan Milletvekili Şükrü Sökmenşüer ve beş arkadaşının, Toprak bayramı hakkında kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/76) (Gündeme).

6. — 11 Mart 1941 kanununda derpiş edilen yardımı ilişkin esaslara dair Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 23 Şubat 1945 tarihinde imzalanan Anlaşmanın onanması hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu (1/442) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Dr. M. Germen

KÂTIPLER : B. K. Çağlar, (Erzincan), N. Fırat (Samsun)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — İsparta Milletvekili Kemal Turan'ın Başkanlık Divanı Kâtipliğinden çekildiğine dair önergesi

BAŞKAN — Bir önerge var okutuyorum.

9. VI. 1945

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına
Aldığım görev dolayısıyla B. M. Meclisi Baş-

kanlık Divanı kâtipliğinden affımı, Yüce Ka-
mutaya en derin saygılarımı sunarak, dilerim.
Isparta Milletvekili
Kemal Turan

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Tahkimat işlerinde çalıştırılacak erlere verilecek gündelik hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/402) [1]*

Sürekli tahkimat işlerinde çalıştırılacak erlere verilecek gündelik hakkında kanun

MADDE 1. — Gizliliği veya amele yokluğu gibi özel ve gerekli hallerde sürekli tahkimat işlerinde çalıştırılacak erlere, yaptıkları fazla iş nispetinde arttırılmak üzere kırk kuruştan seksen kuruşa kadar gündelik verilebilir. Bu gündeliklerden hiçbir kesinti yapılmaz.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Millî Savunma ve Maliye Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2. — *Vakıflar kanununa ek kanun tasarısı ve Maliye, Adalet ve Bütçe Komisyonları raporları (1/345) [2]*

BAŞKAN — Tasarımın ikinci görüşülmesidir, maddelere geçiyoruz.

Vakıflar kanununa ek kanun

MADDE 1. — 5. VI. 1945 tarihli ve 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 29 ncu maddesinde yazılı süre, sona erdiği tarihten başlayarak on yıl uzatılmıştır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.

[1, 2] Birinci görüşülmeleri 71 nci birleşim tutanağındadır.

Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. — *Tokud Milletvekili Nâzım Poroy'un, Avukatlık Kanununun 1 nci maddesinin (D) fıkrasının yorumlanması hakkında önergesi ve Adalet Komisyonu raporu (4/38) [1]*

BAŞKAN — Tasarımın ikinci görüşülmesidir, maddelere geçiyoruz.

3499 sayılı Avukatlık Kanununun 21 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun

MADDE 1. — 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 21 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Madde 21. — Adli ve Askerî yargıçlık ve Savcılıkta ve Danıştay dâva daireleri başkan ve üyeliklerinde ve hukuk fakülteleriyle Siyasal Bilgiler Okulu hukuk ilmi dersleri profesörüklerinde veya bu derslerin doçentliklerinde yahut 2556 sayılı Hâkimler Kanununa göre yargıçlık veya savcılık sınıflarından sayılan memuriyetlerde en az dört yıl süre ile hizmet etmiş olanlar birinci maddenin (D) fıkrasında yazılı kayıttan vareste tutulurlar.

Yabancılardan Türk uyruğuna kabul olunanlardan yabancı bir hukuk fakültesinden mezun ve geldikleri yerlerde beş yıl süre ile mahkemele-
rin her derecesinde avukatlık etmiş ve avukat-

[1] Tasarımın birinci görüşülmesi 71 birleşim tutanağındadır.

hği meslek edinmiş bulunanlar, birinci maddenin (C) fıkrasında yazılı Türkiye Hukuk Fakültele-ri programlarına göre noksan kalan derslerden usulüne göre yapılan imtihanı vererek tasdikna-me almış olurlar ve ayrıca Türkçeyi iyi bilir ol-dukları da bir imtihanla anlaşılmiş bulunursa birinci maddenin (D) fıkrasında yazılı kayırtan vareste tutulurlar.

Bu gibilerin baroya kaydında 10 neu madde-nin (A) ve (B) bentlerinde yazılı belgelerden başka sicil özetlerinin de onanmış bir örneğin in verilmesi gereklidir.

BASKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımından yürür-lüğe girer..

BASKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Adalet Bakanı yü-rütür.

BASKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oyunuzaya sunuyorum. Ka-bul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. — *Jandarma Erat Kanununun 3 ncü ve 20 nci maddelerinin değiştirilmesine ve bu ka-nuna bazı maddeler ilâvesine dair kanun tas-a-rısı ve İçişleri, Millî Savunma ve Bütçe Kom-is-yonları raporları (1/320) [1]*

BASKAN — İkinci görüşülmesine başlıyo-ruz.

Janlarma Erat Kanununun 3 ve 20 nci mad-delerinin değiştirilmesi hakkında kanun

MADDE 1. — 21 . VII . 1931 tarihli ve 1861 sayılı Jandarma Erat Kanununun 3 ncü madde-si aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

1. — Jandarma gedikli erbaş kaynakları şun-lardır:

A) Jandarma gedikli erbaş hazırlama orta okulu;

B) Jandarmada bulunan erattan enaz orta okul derecesindeki tahsilini bitirmiş ve gereken şartları taşıyan istekliler;

[1] *Birinci görüşülmesi 71 nci Birleşim tuta-nağındadır.*

C) On sekiz yaşını ve orta okulu bitirmiş gönüllüler;

Ç) Ordu ve jandarmadan ayrıldıkları süre ençok iki yılı geçmiyen gedikli erbaşlarla ordu-da yüklendiği süre bitince uzatmayı jandarmada yapmak istiyen gedikli erbaşlar;

D) Yukarıdaki fıkralarda yazılı kaynaklar yetmez ve istekli bulunmazsa açılacak müsabaka-larda jandarma gedikli erbaş olmağa yeter bilgi ve kabiliyette olduğu anlaşılın jandarma onba-şlariyle eşit şartları taşıyan ve jandarmadan ayrıldıkları süre iki yılı ve yaşları otuzu geçmi-yen istekli jandarma kıta çavuşları.

II - Jandarma Gedikli Hazırlama Orta Oku-lunda okumakta olan öğrencilere gerek bu okul-da ve gerek Jandarma Er Okulunda onbaşı olun-caya kadar 1255 sayılı kanuna göre aylık veri-lir ve bunlar 2112 sayılı kanuna göre yedirilir-ler. Giyim ve teçhizleri 1861 sayılı kanunun 15 nei maddesine göre yapılır.

III - Birinci fıkranın (A) kaynağına göre Jandarma Gedikli Erbaş Hazırlama Orta Oku-lunda yetiştirileceklerin okulda veya Jandarma Er Okulunda başarı göstermiyerek sağlık du-rumlarından başka sebeplerle çıkarılanlar on se-kiz yaşını bitirmemiş iseler askerlik çağına gir-diklerinde, on sekiz yaşını bitirmişlerse kanunda gösterilen terhisi gerektirici bir hali bulunmazsa, çıkarılınca derhal jandarma teşkillerine verilir-ler ve muvazaflık hizmetlerini jandarmada yaparlar. Ahlâksızlıkları sebebiyle jandarma okulundan kayıtları silinenler bir daha asker okullarına ve jandarma hizmetine kabul edil-mezler ve yaşlılarıyla işlem görmek üzere bu hal-leri bağlı oldukları askerlik şubelerine bildiri-lir.

IV - On sekiz yaşını bitirmiyenler okul gi-derlerini tamamiyle verirlerse çıkabilirler.

V - Birinci fıkranın (B) ve (C) kaynakla-rından almanlardan jandarma Er Okulunda ve-ya kıta stajında veya Jandarma Gedikli Erbaş Okulunda başarı gösteremiyenler muvazaflık hiz-metlerini veya uzatmalarını bitirince terhis edi-lirler.

Okula geliş ve gidiş için yolda geçen süreleri de katılı olduğu halde (c) kaynağından olanlar Jandarma Er Okulundan başlayarak; ve (B) kay-nağından olanlar; Gedikli Erbaş Okulundan baş-layarak geçirdikleri süre muvazaflık veya uza-tılmış hizmetlerine katılmaz. Birinci fıkranın

(D) kaynağından gelenler 1681 sayılı kanunun 10 ncu maddesine bağlıdırlar.

VI - Jandarma gedikli hazırlama veya jandarma gedikli erbaş okullarına girdikten sonra yapılacak olan yaş düzeltmeleri bu kanun hükümlerine etki yapmaz.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Aynı kanunun 20 nei maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(Jandarmaya girmezden önce haysiyet ve şerefe dokunan bir suçtan ötürü hükümlü olanlarla bunlardan başka bir suçtan dolayı üç aydan fazla hükümlü olanlar jandarmaya kabul olunmazlar.

Jandarmada kullanılan uzatmalı er, onbaşı ve erbaşların aşağıda yazılı sebeplerle Jandarma Genel Komutanlığına kayıtları silinir. Tard ve rütbenin geri alınmasını gerektiren suçlardan biri ile veya cezalarla hükümlü bulduklarında Askerî Ceza Kanununun 31 ve 36 nei maddeleri hükümleri uygulanır.

I - Askerî Ceza Kanununun 35 nei maddesinin (A) fıkrasının «1» numaralı bendinde yazılı cezalara veya «2» numaralı bendinde yazılı suçlardan biriyle veyahut «3» numaralı bendinde yazılı memuriyetten mahrumiyet cezasıyla üç aydan fazla hükümlü olanlar;

II - Askerî Ceza Kanununun 85, 87, 88, 89, 90, 91 ve 97 nei maddelerinde yazılı suçlardan biriyle hükümlü olanlar;

III - Mülki, adli veya askerlik vazifelerini yaptıkları sırada işledikleri suçlardan veya özel suçlardan altı aydan fazla hapse hüküm giyenler;

IV - Hapisle birlikte üç aydan ziyade memuriyetten mahrumiyet cezasına hüküm giyenler;

V - Askerî Ceza Kanununun 150, 151, 152 ve 153 ncu maddelerinde yazılı haysiyet ve şerefe dokunan suçlardan birini işledikleri veya ar ve hayayı gerektiren bir harekette buldukları, sıra âmirlerince yapılan soruşturmalarda belli olanlar;

VI - Mesleki ilgilendiren tavır ve hareket uygunsuzlukları veya iktidarsızlıkları üç sicil âmiri tarafından onanmış bulunanlar.

Yukarıdaki sebeplerden dolayı muvazzaf er, onbaşı ve kıta çavuşlarının kayıtları silinmez. Yalnız bunlardan sabit jandarma birliklerinde

çalıştırılanlar toplu jandarma teşkillerine naklo-lunurlar ve muvazzaflık hizmetlerini bitirdikten sonra terhis edilenlerin jandarmada uzatma istekleri kabul olunmaz.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Millî Savunma, İçişleri ve Maliye Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — *Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 58 ve 59 ncu maddelerinin değiştirilmesine ve at vebasına tutulan hayvanların öldürülmesine ve bunların ödenmesine dair kanun tasarısı ve Tarım, İçişleri ve Bütçe Komisyonları raporları (1/385) [1]*

BAŞKAN — İkinci görüşmesine başlıyoruz.

Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 58 ve 59 ncu maddelerinin değiştirilmesine ve at vebasına tutulan hayvanların öldürülmesine ve tazminine dair kanun

MADDE 1. — Hayvanların sağlık zabıtası hakkındaki 3. IV. 1928 tarihli ve 1234 sayılı kanunun 58 nei maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Sığır vebası, ruam, keçi ciğer ağrısı hastalıklarından öldürülen hayvanlarla keçi ciğer ağrısı, verem ve Abartüs enzooticus (Bang) hastalığından kestirilen veyahut aşağıda yazılı sebeplerle ölen hayvanların sahiplerine Tarım Bakanlığı bütçesinden aşağıda yazılı nispetler içinde tazminat verilir:

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Aynı kanunun 58 nei maddesinin (P) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:
P - Hastalıktan veya bulastıklarından şüp-

[1] Birinci görüşülmesi 71 nci Birleşim tutanağındadır.

heli buldukları için öldürülen veyahut öldürülüp otopsiyerinde veya lâboratuvar muayenelerinde hastalığın özel afat ve âmilleri belirtilmeyen ve haber verme ödevliğini taşıyan hastalıklardan herhangi birisine karşı koruma maksadiyle yapılan telkih, banyo ve tedaviler yüzünden öldükleri otopsi ve lâboratuvar muayeneleriyle belirtilen hayvanların 60 nci maddé gereğince tâyin edilecek kıymetlerinin tamamı.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Aynı kanunun 59 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değıştirilmiştir :

Hayvan sağlık zabıtası tüzüğü gereğince sarf ve istihlâke bırakılan deri, et ve sair bedelleri geçer fiyat üzerinden kıymetlendirilerek tazminattan indirilir. Resmî kurumlar ile belediyelere ilişkin olan veya sahipleri tarafından hastalıkları haber verilmemiş veyahut hastalıklı oldukları bilinerek satın alınmış olan hayvanlar için tazminat verilmez. Yabancı memleketlerden yurda yeni sokulmuş olupta hastalanan hayvanlardan, memleket dısında iken hastalık âmîlini alarak, tefrih devrinde iken memlekete sokuldukları belirtilenlere tazminat verilmez.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — At vebası hastalığı hüküm süren yabancı memleketlerden kaçak olarak hudutlarımıza sokulan tek tırnaklı hayvanlarla bu nevi hayvanların hammaddeleri müsadere ve derhal tazminatsız olarak itlâf ve imha edilir. Memleket dâhilinde bu hastalığa tutulanlar itlâf ve tamamen imha edilerek 60 nci maddé mucibince takdir edilecek kıymetlerinin tamamı tazmin edilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — 1942 malî yılında uygulanan Antraks aşısından ölen hayvanlar yukarıdaki ikinci maddé hükmüne göre tazmin edilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bu kanunu Adalet, İçişleri, Millî Savunma, Maliye ve Tarım Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kanun kabul edilmiştir.

6. — *Belediyeler Bankası hakkındaki 2301 sayılı kanunun 5 nci maddesinin (A) fıkrasının değıştirilmesine ve bu kanuna geçici bir maddé ilâvesine dair kanun tasarısı ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporlarıyla Mahalli İdareler İmar Bankası hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Bütçe Komisyonları raporları (1/187, 331) [1]*

BAŞKAN — İkinci müzakeresidir, görüşmeğe başlıyoruz.

İller Bankası Kanunu

Birinci bölüm

Kuruluş

MADDE 1. — İl özel idareleriyle belediye ve köy idarelerinin ve bu idarelerin kuracakları birliklerle adı geçen idarelere bağlı, tüzel kişiliği haiz olan veya olmıyan ve katma bütçeli idare ve kurumların imar işleriyle ilgili konularla uğraşmak ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümleriyle bu kanuna bağlı olmak üzere İller Bankası adıyla tüzel kişiliği haiz bir banka kurulmuştur. Bankanın merkezi Ankara'dır.

BAŞKAN — Oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bankanın sermayesi yüz milyon liradır. Bu sermayenin kırk milyonu il özel idareleri, otuz milyonu belediyeler ve otuz milyon da köyler tarafından sağlanır.

Bankanın sermayesi, yukarıki nispetlerle, aynı idarelere sağlanmak üzere, Bakanlar Kurulu kararıyla bir misline kadar arttırılabilir. Bankanın başka kaynaklardan elde edeceği gelirler de bu sermayeye eklenir. Belli bir tahsis yeri gösterilmeksizin veya sermayeye katılmak üzere yapılmış olan bağışlar, sermaye haddi doluncaya kadar, birinci fıkradaki nispetlere göre

[1] Birinci görüşülmesi 71 nci birleşim tutanağındadır.

re sermaye hesabına ve bu had dolduktan sonra ihtiyat akçesi hesabına geçirilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İkinci maddede yazılı sermaye aşağıdaki kaynaklardan toplanır:

A) İl özel idareleriyle belediyelerin yıllık gelirleri tahsilâtının yüzde beşi (bu gelirlerin belirtilmesinde, il özel idareleriyle belediyelere bütçeden yapılan yardımlar, yol vergisinin çalışma ödevi tutarı, arazi ve bina vergilerinin il özel idarelerine devrinden doğan borçları karşılayacak miktarları, asker ailelerine yardım zammı tahsilâtı ve her türlü istikrazlar ve bağışlar hesaba katılmaz);

B) İl özel idareleriyle belediyelere bağlı tüzel kişiliği haiz olan veya olmıyan ve katma bütçeli idare ve kurumların ve birliklerin, bağlı buldukları idare bütçelerine intikal etmiyen gelirlerinden kazanç vergisi çıktıktan sonra kalan sâfi kazançlarının yüzde beşi;

C) İl özel idarelerince, arazi ve bina vergileri tahsilâtından köy idareleri sermaye payı adı ile ayrılacak olan yüzde üçer;

D) Bankanın yıllık sâfi kazançından 19 neu madde gereğince köy idareleri sermaye payı olarak ayrılacak yüzde otuzlar;

E) Bütçeden veya diğer herhangi bir yerden yapılacak her türlü yardımlar;

F) Belli bir tahsis yeri gösterilmeksizin veya sermayeye katılmak üzere yapılacak bağışlar;

G) Özel kanunlarla banka sermayesine eklenmek üzere sağlanacak para ve ayınlar.

A, B, C ve D fıkralarında yazılı sermaye paylarının ayrılmasına esas olacak gelir tahsilâtı ve sâfi kazanç sonuçları belli olan son bütçe yılı içinde elde edilmiş bulunan tahsilât ile son bilançodaki sâfi kazançtır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Birinci maddede yazılı bütün idare ve kurumlar her yıl gider bütçelerine yıllık ortaklık paylarını ve özel idareler, ayrıca, bina ve arazi vergileri tahsilâtından ayrılacak köy idareleri sermaye paylarını karşılayacak miktarda ödenek koymak ödevindedirler.

Bu ödenekler bütçelere konmadığı veya eksik bulunduğu takdirde, bütçeleri onamakla ödevli makamlar, ödeneklerin tamamını veya eksik

kısmını bütçelere kendiliklerinden koyarlar.

Ortaklık paylarıyla köy idareleri sermaye payları, zamanları tüzükle belli edilecek dört eşit taksitte bankaya ödenir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Ortaklık paylarının tahakkuk ve tahsillerine ilişkin olmak üzere banka tarafından istenecek malûmatı vermeğe belediyeler için belediye başkan ve saymanları, il özel idareleri ve köyler için özel idare saymanlık müdürleri görevlidir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Banka ortaklık paylarıyla köy idareleri sermaye paylarını ilgili bütçe yılının sonuna kadar yasalı bir özre dayanmaksızın göndermeyen özel idare müdürleriyle belediye saymanları ve birliklerle, özel idare ve belediyelere bağlı idare ve kurumlar saymanları, zamanında göndermedikleri paylardan dolayı bankaya şahsen faiz ödemek ödevindedirler. Ödenme geciktirilmesi ita âmipleri tarafından verilen yazılı emirle yapılmış ise, faiz ödevi ita âmirlerine geçer. Zamanında ödenmiyen ortaklık paylarından alınacak yıllık faiz banka tarafından bu idarelere yapılan ikrazlara uygulanan faiz nispetinde hesaplanır.

Yasalı özrün takdiri İçişleri Bakanlığına aittir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci bölüm

Bankanın görevleri ve yetkileri

MADDE 7. — Bankanın görevleri şunlardır:

A) Birinci maddede gösterilen idare ve kurumların, yapacakları mahallî kamu hizmetleriyle ilgili tesisler, yapılır. ve diğer işler vücutte getirmelerini kolaylaştırmak; şehir, kasaba ve köylerin kuruluş ve imarı yolundaki plân ve programların gerçekleştirilmesini desteklemek amacıyla bunlara, kendi tüzüğünde yazılı esas ve şartlara göre kredi sağlamak;

B) 3611 sayılı kanun hükümleri geçerlikte kalmak şartıyla, bu idare ve teşekküllerin istemleri üzerine harita, plân, proje, keşif ve etüdleri yapmak veya yaptırmak; idare ve kurumların vücutte getirecekleri tesis ve yapılardan ma-

hallince yaptırılmasına imkân olmayan veya banka tarafından toplu olarak yaptırılmasında fayda bulunanları, İçişleri Bakanlığınca kabul edilecek ana programlar içinde meydana getirmek;

C) Bankadan alınan kredilerle yapılan işlerden 3611 sayılı kanunla yapım ve denetlemeleri Bayındırlık Bakanlığınca verilenler dışında kalanların isteme ve imkâna göre fenni mazeret ve denetlemesini üzerine almak;

D) Birinci maddede gösterilen idare ve kurumlarına gerekli olacak makine, âletler ve edevat, gereç ve eşyadan temin edebileceklerini bu idare ve kurumlara satmak veya kiralamak; ralamak;

E) Bu idare ve kurumların banka aracılığıyla sigorta ettirmek istiyebilecekleri menkul ve gayrimenkul malları sigorta ettirmek;

F) Tüzüğünde izin verilecek banka işlerini yapmak;

G) Yukarıda yazılı ödevleri yapmak üzere her türlü araç ve malzeme temin etmek ve bu işler için gerekli tesisleri doğrudan doğruya veya ortaklık suretiyle vücade getirmek, bu konuda yapılacak işlere, gerekli görülürse, ortaklık etmek.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Banka, gerek yedinci maddede yazılı işler için, gerekse şehir, kasaba ve köylerin kuruluş, yapı, imar, tezyin ve sağlık işlerini kolaylaştırmak amacıyla, kendi namına ve ödenekleri kendi bütçelerinden verilmek şartıyla birinci maddede yazılı idare ve kurumlar hesabına teknik elemanlar yetiştirmek üzere öğrenci okutmağa ve yabancı memleketlere öğrenci veya stajiyer göndermeğe ve bu alanda gerekli yayımları yapmağa yetkilidir.

Öğrencilerin seçilmeleri ve okutulmaları ve mecburi hizmetlerini yapmaları, 1416 sayılı kanunla 788 sayılı kanunun 2919 sayılı kanunla değiştirilmiş olan 64 nci maddesi hükümlerine bağlıdır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Banka iş hacminin gerekli kıldığı yerlerde idare meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığının onamasıyla Bankalar Kanunu hükümlerine göre şube açabileceği gibi gereken

yerlerde muhabir de bulundurabilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Banka, birinci maddede yazılı idare ve kurumlar ve birliklere açacağı kredilere karşı, bunların gelirlerinden bir kısmını veya üzerlerindeki imtiyazların menfaatlerini karşılık isteyebilir veya gayrimenkul teminat alabilir. Kamu hizmetlerine tahsis edilmiş olan gayrimenkuller teminat gösterilemez.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Birinci maddede yazılı idare ve teşekküllere açılacak kredilerin yıllık itfa taksitleri ile kurumlar, banka tarafından bunların bütçelerini incelemek ve onamakla ödevli makamlara bildirilir. Bu makamlar, itfa taksitlerini bütçelere koydurmak ve teminat gösterilmiş olan gelirlerin başka yere harcanmamasını sağlamak ve denetlemekle ödevlidirler.

Devlet, özel idare ve belediyelerle sermayesi Devlete ait veya sermayesinde Devletin, özel idare ve belediyelerin ortaklığı bulunan müesseselerce toplanmakta ve dağıtmakta olan gelir ve hisselerin bankaya karşılık gösterilmesi halinde, borç ödeninceye kadar, bu gelir ve hisselerin bankaya yatırılacağı idare ve kurumlar tarafından bankaya karşı yüklenilir.

BAŞKAN — Söz var mı? Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Üçüncü bölüm

Yönetim

Genel kurul

MADDE 12. — Bankanın genel kurulu, İçişleri Bakanlığınca iller üç gruba ayrılarak, her yıl nöbetleşe belli edilecek:

A) Birinci grup içindeki yirmi bir ilin genel meclislerince kendi üyeleri arasından seçilecek birer kişiden;

B) İkinci grup içindeki yirmi bir belediye meclisince kendi üyeleri arasından seçilecek birer kişi;

C) Üçüncü grup içindeki yirmi bir köyün ihtiyar meclislerince kendi aralarından seçilecek birer kişiden;

D) İçişleri, Maliye, Millî Eğitim, Bayındır-

lık, Sağlık, Tarım ve Ticaret Bakanlarını temsil etmek üzere gönderilecek birer kişiden;

Terekküp eden.

A, B, C fıkralarında yazılı üyeler, üye gönderilmeyen il, belediye ve köyleri de temsil ederler.

Banka merkezi dışından gelen genel kurul üyelerine, harcırah kararnameyle ekleri hükümlerine göre geliş ve dönüş yol paralarıyla genel kurul toplantılarının yapıldığı süre için hesaplanacak gündelikleri banka tarafından ödenir.

Bunlardan yolluk hesabına esas olacak aylık, ücret veya ödeneği bulunmayanların yollukları 1562 sayılı kanuna göre hesaplanır.

BAŞKAN — Söz var mı? Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Genel kurul, her yıl Nisan ayında, İçişleri Bakanı tarafından toplantıya çağrılır. Genel kurul saltçoklukla görüşmeğe başlayabilir. İlk toplantıda yeter sayı hâsıl olmazsa toplantı üç gün sonraya bırakılır. İkinci toplantıya gelen üyelerin sayısı ne olursa olsun, genel kurul bu üyelerle toplanır. Genel kurula İçişleri Bakanı veya vekili başkanlık eder.

Genel kurul, idare meclisi tarafından hazırlanacak yıllık raporu ve bilânçoynu inceliyerek karara bağlar. Banka çalışmalarını bu kanuna ve banka tüzüğü hükümlerine ve bankanın kuruluş araçlarına uygun olarak yürütülmesini denetler ve 19 ncu madde gereğince kârdan ayrılacak köy hisselerinin kaç köye dağıtılmağı uygun olacağına karar verir. Bankanın durumunda gerekli görülecek değişikliklere ait istemleri ve tahsili imkânsız alacakların silinmesini görüşerek karara bağlar ve gelecek hesap dönemi için bir denetçi seçer.

BAŞKAN — Söz var mı? Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İdare meclisi

MADDE 14. — Bankanın bir başkanla beş üyeden kurulan bir idare meclisi vardır. İdare meclisi başkan ve üyeleri İçişleri Bakanı tarafından inha ve Bakanlar kurulunca tâyin olunurlar. Görevleri üç yıl sürer. Sürelerini

dolduranlar yeniden tâyin edilebilirler. Başkan ve üyelerin idare âmirliğinde bankacılıkta ve bu kanun konusuna göre teknik işlerde veya şehir-cilikte görgü ve uzmanlık sahibi olmaları ve uzmanlıklarına uygun yüksek tahsil görmüş bulunmaları şarttır.

BAŞKAN — Söz var mı? Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 15. — İdare meclisi, banka çalışmasının gidış ve esaslarını tâyin ve Genel Müdürlükçe teklif edilecek yıllık bütçe ve kadroları inceler ve onar ve nerelerde şübe açılması ve muhabirler bulundurulması gerektiğini, bankanın işteğal edeceği banka işlemleri nevelerini ve alacağı faiz, komisyon ve acyo miktarlarını ve sigortaya, malzeme alım ve satımına ve kiralanaşına müteallik şartları ve yönetmelikleri ve diğler bankalarla olan münasebet esaslarını ve temin edeceği istikrazların ve kredilerin şartlarını ve sulh, ihra ve dâvadan feragati ve banka memurlarının imza yetkilerini ve idarî ve teknik yönetmelikleri hakkında Genel Müdürlükten yapılacak teklifleri inceler ve karara bağlar. Tüzüğünde gösterilecek haddenden fazla miktardaki ikrazlar hakkında karar verir. Genel Müdürlükçe düzenlenen bilânçoynu inceler ve banka kârından % 50 sinin o yıl için İçişleri Bakanlığının direktifine göre hangi köylere tahsis edileceğini ve bu para ile o köylere neler tedarik olunacağını veya neler yapılacağını karara bağlar.

BAŞKAN — Söz var mı? Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Denetçiler

MADDE 16. — Bankanın işlemleri, hizmet süreleri içinde devamlı olarak iş göreceğ olan iki denetçi tarafından denetlenir. Denetçilerden biri banka genel kurulu, diğeri İçişleri Bakanı tarafından bir hesap yılı için seçilir. Denetçi seçilebilmek için, bu kanunun verdiği görevleri başarmağı muktedir, hukuk ve ekonomi bilgisine ve muhasebe tekniğinde görgü ve uzmanlığa sahip olmak şarttır.

Denetçilerin hizmet süreleri bir yıl olup yeniden seçilebilirler.

Denetçiler bankanın bütün işlem ve hesaplarını incelemekle ödevlidirler. Veznenin sık

sık teftiş edilmesi de denetçilerin görevlerindedir.

Denetçiler yönetim işlerine karışamazlar, sadece kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırı gördükleri işleri ve bunlar üzerindeki düşüncelerini genel kurula ve İçişleri Bakanına raporla bildirirler. Denetçiler idare meclisince hazırlanan bilânçoyu inceleyerek ve bankanın hesaplarıyla karşılaştırarak düşüncelerini bir raporla genel kurula bildirirler.

Denetçiler oya katılmamak şartıyla idare meclisi görüşmelerinde bulunabilirler. Denetçiler tarafından istenen bütün bilgi ve belgeleri genel müdürlük ve idare meclisi vermek ödevindedirler.

BAŞKAN — Söz var mı? Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Genel müdür ve memurlar

MADDE 17. — Bankanın genel müdürü, İçişleri Bakanının inhası ve Bakalar Kurulu kararı ve Cumhurbaşkanının onaması ile tâyin olunur. Genel müdürlüğe tâyin edileceklerin görevinin gerektirdiği görgü ve uzmanlığa sahip bulunmaları şarttır.

Genel müdür idare meclisinin tabii üyesidir. Bu kanuna ve banka tüzüğü hükümlerine göre bankanın çalışmasını ve yönetilmesini temin ve bankayı temsil eder.

Bankanın bütün memurları talimat ve emirleri Genel müdürden alırlar. Genel müdürün gereği kadar muavini bulunur. Bu muavinler Genel müdürün teklifi ve İdare meclisinin onaması üzerine İçişleri Bakanıyla Başkan tarafından imzalanacak müşterek kararname ile tâyin olunur.

Bankanın müdür ve müdür derecesindeki memurları ile müfettişleri Genel müdürün teklifi ve İdare meclisinin onaması ile tâyin olunur. Bunların mükâfatlandırma, terfi, tahvil, cezalandırma, ve görevden çıkarılmaları aynı usul ile olur. Diğer memurlar ve hizmetliler hakkında bu yetkiyi Genel Müdür bağımsız olarak kullanır, bunlardan memurlara ait işlemlerin bir listesini ayda bir İdare meclisine verir.

BAŞKAN — Söz var mı?

Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dördüncü bölüm

Bilânçonun hazırlanması ve kabulü ve sâfi kazancın tahsis yerleri

MADDE 18. — Banka işlemlerinde hesap yılı, takvim yılıdır. Bankanın her hesap dönemi için bir bilânço yapılır.

Bilânço ile kâr ve zarar hesapları İdare meclisince onandıktan sonra hazırlanacak rapor ve denetçilerin raporu ile birlikte şubat ayı sonuna kadar İçişleri Bakanlığına sunulur. Bakanlık bilânço ile İdare meclisi ve denetçiler raporlarını, kendi düşüncelerini de ekliyerek Genel Kurula havale eder.

Genel kurul, bilânço ve raporlar üzerinde gereken incelemeleri yapar. Bilânçonun Genel kurul tarafından onanması ile İdare meclisi ve denetçiler ibra edilmiş olur.

BAŞKAN — Söz var mı?

Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 19. — Genel kurul tarafından onanan bilânçoya göre meydana çıkan sâfi kazanç aşağıdaki yerlere tahsis olunur:

% 10 Âdi ihtiyaç akçesine,

% 5 Olağanüstü ihtiyat akçesine,

% 5 Birer aylık tutarını geçmemek üzere 3659 sayılı kanun hükümlerine göre verilecek memur ve hizmetliler ikramiyesine,

% 30 köy sermayesi payı olarak semaye hesabına,

Ayrıılır. Geri kalan % 50, köy gelirlerini artırarak bunların kalkınmalarına yardım etmek için, köy tüzel kişiliği adına ve hesabına geçirilir. Her yıl bu hesaba geçen paralardan, o yıl kaç köyün faydalanacağı, Genel kurula kararlaştırılır. Bu suretle sayısı kararlaştırılacak köylerin hangileri olacağını ve hangi köyler için ne tedarik edileceğini veya ne yapacağını İçişleri Bakanlığının talimatına göre idare meclisi belli eder.

Köyler için bu pay ile tedarik olunacak akarların, mümkün olduğu kadar; köylüce üzerinde imece suretiyle çalışabilecek neviden olması gözönünde bulundurulur.

BAŞKAN — Söz var mı?

Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Beşinci bölüm

Bankanın hak ve imtiyazları

MADDE 20. — Bankanın para ve para hükmündeki kâğıt ve senetleri ile her türlü mallarına karşı veya bilânço, rapor gibi her türlü kâğıt, defter ve belgeleri üzerinde suç işleyen banka memur ve hizmetlileri bu suçlarından dolayı, Devlet mallarına karşı veya Devlete ait kâğıt ve belgeler üzerinde suç işleyen memurlara mahsus cezalarla cezalandırılırlar; şu kadar ki, bu memur ve hizmetliler hakkında Memurin Muhakematı Kanunu hükümleri uygulanmaz.

BAŞKAN — Söz var mı?

Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 21. — Banka işlemleri, Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ile Genel Muhasebe Kanununa ve Sayıştayın denetlemesine bağlı değildir. Birinci maddede yazılı bütün idare ve kurumlar banka ile yapacakları iş ve işlemlerde, Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu hükmü uygulanmaz.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 22. — Banka, idare meclisinin kararı ve İçişleri Bakanının onamasıyla ödenmiş sermayesinin yarısına kadar bankalarda kredi teminine ve cari hesaplar açtırmağa yetkilidir. Banka ödenmiş sermayesinin yarısını, geçmemek ve vâdeleri yirmi yılı aşmamak üzere Bakanlar Kurulu kararıyla uzun vâdeli isikrazlar aktedebilir veya tahvil çıkarabilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 23. — Banka aşağıda yazılı haklardan ve muafliklardan faydalanır:

A) Bankanın kazanç vergisi, bu vergiye bağlı kazançlardan anonim ortaklıklara ilişkin nispet üzerinden salmır.

B) Bankanın malı olup görevleri için kullandığı gayrimenkuller her türlü vergi ve resimlerden muafır.

C) Birinci maddede yazılı bütün idare ve kurumlar, yabancı memleketlerden getirecekleri eşya ve malzeme için özel kanunlarla verilmiş ve verilecek muafliklar, banka hakkında da uygulanır.

D) Ziraat ve Emlâk Bankalarıyla Devlet ekonomi işletmelerine dâhil bankalara özel kanunlarla verilmiş ve verilecek muafliklardan Banka da istifade eder.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 24. — 4085 sayılı kanunla belediyeler Bankasına verilmiş olan haklar ve görevler ile 2097 ve 2264 sayılı kanunlarla Ziraat Bankasına verilmiş olan haklar ve görevler, işlemeğe başladığı tarihten başlayarak İller Bankasına geçer.

İller Bankası memurlarının tekaütlükleri hakkında 4085 sayılı kanun hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Altıncı bölüm

Türlü hükümler

MADDE 25. — Belediyeler İmar Kurulunun yazı ve hesap işleri ile fennî işlemleri İller Bankasına görölür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 26. — 1456 ve 2459 sayılı kanunlar gereğince bina ve arazi vergilerinden tayyare resmi adı ile ayrılıp Maliyeye verilmekte olan yüzde üçler, 1945 bütçe yılından başlayarak tahsil edilecek bina ve arazi vergilerinden ayrılmaz.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 27. — Belediyeler Bankası hakkındaki 2301 sayılı ve Belediyeler İmar Heyetinin Fen İşleri Kurumuna ait 3946 sayılı kanunlar ile 1580 sayılı Belediye Kanununa ek olan 2763 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 28. — Bu kanunun uygulanışını göstermek üzere bir tüzük yapılır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Belediyeler Bankasının para ve para hükmündeki kıymet ve alacakları ile menkul ve gayrimenkul malları ve bütün hak ve menfaatleri her türlü taahhüt ve borçlarıyla birlikte İller Bankasına geçer. Bu mal ve alacaklar, İller Bankası sermayesi hesabına, Be-

lediyelerin ortaklık payı olarak yazılır.

Bu madde gereğince yapılarak gayrimenkul-lerin intikal ve ferah işlemleriyle devrin gerekli kıldığı sair işlemler dolayısıyla tanzim olunacak bütün kâğıt ve belgeler damga resminden ve diğ-er her türlü resim ve harçlardan muaftır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bankanın kuruluş iş-lemeleri için tanzim olunacak her türlü kâğıt ve belgeler damga resmiyle diğ-er her türlü resim ve harçlardan ve bankanın kuruluşu sırasında yurt dışından ilk getireceği kasalar ve lüzumlu esya gümrük resmiyle gümrüklerde alınan diğ-er ver-gi ve resimlerden muaftır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — 3. — Bankanın idare Meclisi Başkan ve üyeleri ile Genel Müdürün se-çilip tâyinlerine kadar belediyeler Bankası İdare Meclisi ve Genel Müdürü, İller Bankası İdare Meclisi ve Genel Müdürü nitelik ve yetkisi ile vazife görürler. İlk hesap yılına ilişkin denetçi-ler İşleri Bakanlığınca tâyin olunur.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Belediyeler Bankası ile Belediyeler İmar fen heyeti, şef, memur ve hizmetlileri İller Bankasının kadroları kurulun-caya kadar bu banka emrinde eski şartlar dâhi-hilinde çalıştırılırlar.

Yeni kadroların kurulması sonunda Belediye-ler Bankasıyla Belediyeler İmar Fen Heyeti Şefliğinden kadro dışında kalacaklardan, hizmet süresi bir yıla kadar olanlara bir aylık, bir yıl-dan beş yıla kadar olanlara iki aylık beş yıldan on yıla kadar olanlara üç aylık, on yıldan fazla olanlara dört aylık ücretleri İller Bankasınca verilerek ilişkileri kesilir. Bunların tekaüt san-dığındaki hakları saklıdır.

Bu ücretler birden verilmeyip hizmet süreleri-ne göre, birer aylık olarak ödenir. Bu suretle ili-şikleri kesilenlerden bütçeye giren dairelerle kat-ma ve özel bütçeli dairelerde belediyeler ve bun-lara bağlı idare ve kurumlarda veya 3659 sayılı kanun hükümlerine giren daire ve müesseselerde aylıklı veya ücretli bir göreve tâyin olunanlara, ancak tâyinleri tarihine kadar olan ücretleri ve-rilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 5. — İl özel idareleriyle köylerin böyle bir banka kurulması amacıyle şim-diye kadar Belediyeler Bankasında toplanmış olan paralarıyla köyler tarafından kurulan bir-likler ve tesisler için toplanmış olduğu halde bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte amaer uğ-runda kullanılması gerekli görülmüyerek olduğu gibi bırakılmış olan paralar, menkul kıymetler ve alacaklar İller Bankası sermaye hesabına geçi-rilir.

Bunlardan para ve menkul kıymetler, ilişkin olduğu idarenin sermaye payına mahsup edilir. Alacaklar da tahsil olundukça bu yolda işlenir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Belediyeler Bankası Kanununa göre kurulan Belediyeler Bankası Ge-nel Kurulu 1945 Eylülünde son toplantısını ya-parak kaldırılan Belediyeler Bankasının 1944 Bütçe yılı hesaplarını, bilângosunu ve denetleme raporunu inceler ve tasfiyesini ikmal eyler.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 7. — İl özel idareleri ban-ka sermaye paylarına ilişkin ödenekleri 1946 büt-çe yılından başlayarak bütçelerine koyarlar. Be-lediyeler, 2301 sayılı kanuna göre 1945 yılı büt-çelerine koymuş oldukları sermaye paylarına iliş-kin ödenekleri, bankaya ödemekte devam ederler.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 8. — 2301 sayılı kanunun yürürlükte bulunduğu zamanlarda Belediyeler Bankası ortaklık payını vermemiş olan belediye-lerin payları iller Bankası sermayesine belediye-ler hesabına mahsup edilmek üzere işbu kanun hükümlerine göre ödettirilir. ve belediye başkan-larıyla saymanlarının bu yüzden doğan faiz borç-ları aranmaz.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 29. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum.
Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 30. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BASKAN — Maddeyi oyatınıza sunuyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oyatınıza sunuyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

7. — *İş kazaları ile mesleki hastalıklar ve analık sigortaları hakkında kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/316) [1]*

BASKAN — Birinci müzakeresine başlıyoruz. Söz istiyen var mı?

M. BİRSEL (İzmir) — Aziz arkadaşlar; yurdadaki sanai hareketin bugünkü ve yarınki iktisaf-larında iş kuvvetinin, diğer ekonomik faktörlerin yanında haklı olan yerini alabilmesine müessir olacak ve işçinin iş hayatının gerektirdiği teminata malik olmasını ve işiye sosyal yardımın en lüzumlu ve zaruri olanlarını sağlanmasını temin edecek bir kanun tasarısı önündeyiz.

Kanunun ehemmiyeti üzerinde uzun usulüye mâruzatta bulunacak değilim. Yalnız şurasına işaret etmek isterim. İş hayatının tamamlanmasında, insan hayatının korunmasında müessir olması itibariyle ekonomik önemi kadar insanlık ve adalet duygularının icaplarına uygun olan ve insan topluluğunun dayanışmasına ve mânevi bağlılığının sıklaşmasında çok müessir olan bu kanuna uzunca bir zamandanberi ilgililerin intizar etmekte olduğunu söylemeği ve bunun bu ilgililer için büyük bir ehemmiyeti bulunduğunu belirtmeyi zaruri görürüm. Bu kanun işçi bakımından şu noktadan ehemmiyetlidir: İş hayatının zaruri ve onun mahiyetinin gerektirdiği acı ve elemli hadiseler karşısında işçi çok defa bilgisizlik ve hakkını tanıyamamaslık yüzünden mâruz kaldığı ızdırabı ve elemi önünde çaresiz görüyor ve bazan hakkını bilse bile bu hakkını temin edebilmek için lâzımgelen vasıtalara malik bulunmuyordu. Bu halin ortaya koyduğu acı ve elemle bu kanunu çıkarmaktan başka türlü cevap verme imkânı yoktu.

İş sahibi için de bu kanun, önemlidir. İş sahibi de iş hesapları için katıyetle evvelden tesbit edilmesi mümkün olmayan masraflar, ihtimaller karşısında katiyordü.

Bu kanunun İş Bakanlığının yeni, çalışkan

[1] 130 sayılı barmayın tutanağın sonundadır.

ve Geçici Bakanın Mecliste ilk iş olduğunu bu için muvafıklaştırdığı için iyi bir tesadüf oluyor ve kendisinin işi hayatını koruma ve sosyal yardım işlerinde birbirini takibetmesini candan dilediğin başarılarının bir başlangıcı olmasına tesadüf ediyorum.

Tasarının genel konuşmasında Geçici Komisyonun bazı temennileri üzerinde biraz durmak ve bir temennisini de bunlara eklemek istiyorum.

Geçici Komisyon mazbatasında üç temennide bulunmaktadır:

Birincisi; Teşkilât Kanununun gelmesi.

İkincisi; iş teşkilâtının kuvvetlendirilmesi, Umumi Hifzısıhha, İş Kanununun ve İş Emniyeti Tüzüğü'nün iyi ve tam bir şekilde tatbikına sağlanması.

Hakikaten hepimizin iştirak edeceği bu dileklerin birincisi olan dileğin, Teşkilât Kanununun Meclise gelmek üzere olduğunu öğrenmekle (belki de gelmiş bulunuyor) temin edilmiş bulunmaktadır.

İkincisi de; Çalışma Bakanlığının kurulmasıyla sağlanacağından emin bulunarak bunlara yalnız iştirak etmekle iktifa ediyorum.

Komisyonun üçüncü temennisi şudur: Arkadaşlar, İş Kanununun 100 ncu maddesi işçiye sosyal yardım işlerinin daha başka sahalara da teşmilini emretmektedir. Bunlar ihtiyarlık, işten kalma, ölüm ve mesleki hastalıklar haricindeki umumî hastalıklara ait yardım sahalarıdır. Bu noktada Komisyon, bu sigorta vebibelerinin veyahut haklarının da bu kanunla birlikte kahunlaşmasında bir takım faydalar iletir sürmüştür. Hakikaten Komisyonun dermeyer ettiği bu fayda ve mülâhazalar yerindedir ve doğrudur. Buna karşı Hükümetçe İş Kanununun 107 ncu maddesi hükmüne dayanılarak bu sigortalının imkân sağlandıkça kanunları Meclise sevk edilmiş olacaktır, dehilmeğe imiş. Bu cevap kanun hükmüne uygundur. Ancak şurada işaret edilmelidir ki, henüz bu kanun tasarısına girmiş olmayan sosyal yardımlardan hastalık ve ölüm yardımları için evvelâ, Umumi Hifzısıhha Kanunu ile İş Kanununun, iş verenlere tahmil ettiği vebibelerin tesiri altında;

Saniyen, Parti teşkilâtı ile işçiler birlikleri tarafından bilhassa sanayiın müteakıf olduğu İstanbul, İzmir, Zonguldak gibi merkezlerde vücutte getirilmiş olan tesisatın mevcudiyetiyle;

Adeta bir yardım teşkilâtı nüvesi vücutte gelmiş olduğunu kabul etmek mümkündür.

Hükümet gerekçesinde; «bu işin geniş bir sıhhi teşkilâtın iltizam ettiği...» söylenmekte ve bunun imkânsızlığı iddia olunmaktadır.

Kanaatımca, bilhassa sanayiın mütekâsif olduğu merkezlerde önemi âşikâr olan bu işte mevcut nüveyi biraz daha iyi bir teşkilâta çevirmek ve nihayet İş Kanunu ile Umumî Hıfzıssıhha Kanununda iş verenlere kanunun tahmil ettiği vebibelerin geçen bütçe konuşmalarında sayın Dr. Kâatçılar'ın yetkili bir lisanla belirttiği şekilde bir intizam ve düzene koymakla işin kolayca başarılmak imkânının bulunacağını ümit edebilmek için kuvvetli bir sebep görmemek mümkün değildir.

İhtiyarlık ve işten kalma yardımlarına gelince; arkadaşlar, ileri ve medeni memleketlerde sosyal yardımın bu kısımlarının milletin bütün fertlerine tatbik edilmesi işi, insan topluluğunun tesanüdünü, kaynaşmasını, birliğini ve bütünlüğünü temin edecek en başlı işlerden biri olarak kabul edilmiştir. Bunun esası üzerinde kimsenin ihtilâfı yoktur. İleri medeni memleketler, bugün yalnız bunun nasıl mevki tatbika konacağı üzerinde durmaktadırlar ve bunun tatbikini biranevvel sağlayacak tedbirleri düşünmektedirler. İnsanlık hisleri ötedenberi bu yardımları insanların kafasına yerleştirilmiş ve mümkün olan yerlerde bunların mümkün olanları sağlanmıştır. Meslekî teşkilâta malik olan meslek sahipleri başta Devlet memurları için tekaüt sandığı, ölüm yardımı gibi sosyal yardımlar olmak üzere bir takım büyük müesseselerde ve sınaî teşekküllerde kurulan bu yoldaki tesisler bu arzettiğim hislerin tecellileridir. Hiç şüphesiz bu işi umumileştirmek için evvela meslekî teşkilâta malik çalışan insanlar için muntazam teşekküller vücutte getirmek ve onu devanılı olarak yaymak zarureti vardır. Yalnız şu noktayı derhal işaret etmek icabeder:

Arkadaşlar, muhtelif suretlerle işten kalma, ihtiyarlık vesaire gibi haller önünde **yoksulluğun** acılığını en fazla hissettirdiği zümre, kazancı yalnız günlük ihtiyaçlarına tekabül eden, fakat ailesi ve çocuklarının istikbali için kendisinin ihtiyarlığında ve işten kalma halinde geçimini karşılayabilmek için kazancından bir kısmı ayırmak imkânlarını bulamayan insanlardır ve bunların vaziyeti hakikaten çok zordur. He-

pimiz bunu takdir etmekteyiz. Bu itibarla cemiyetin sosyal yardım işini üzerine alması mevzu bahsölürken bilhassa ön sırada cemiyet için en büyük ıstırap ve acı mevzuu olan ve yoksulluğu gidermek imkânına malik olmayan bu insanlardan yani işçi kuvevtlerinden işe başlamak zarureti vardır.

Ben Çalışma Bakanlığının kuruluşunu, bunları sağlayacak tedbirleri çok yakın bir zamanda kanun tasarısı halinde huzunuza getirmeye imkân verecek bir karar olarak selâmlamak istiyorum. Ümit ve temenni ediyorum ki, kanun tasarısı haricinde kalan ve fakat iş kanununa göre yapılması zaruri olan ve yalnız iş kanununa göre değil ekonomik icaplara, insanlık ve adâlet hislerine uygun olarak bir an evvel yapılması gerekli olan diğer sosyal yardımlar kanun tasarısını Çalışma Bakanlığının kurulmasıyla yakın bir zamanda tetkik etmek fırsat ve imkânını bulacağız.

Arkadaşlar; benim komisyonun temennilerine ilâve edecek bir temennim vardır. Bu kanunun hükümleri yalnız İş Kanununa göre, İş Kanununun uygulandığı iş yerlerinde çalışan işçiler için tanınmaktadır. Hepinizce bilinen bir noktadır ki, İş Kanunu 10 ve daha fazla işçi kullanan yerlerde çalışan işçiler ve iş yerleri hakkında tatbik edilir. Halbuki bunun yanında memleketimizde küçük sanayi denilen büyük bir iş sahası vardır ve hiç şüphe edemeyiz ki küçük sanayi denilen iş sahası bu memlekette daha uzun zamanlar, uzun ve geniş bir hayata malik olacaktır.

Küçük sanayideki işçileri, hattâ küçük sanayii bizzat yapanları, yani işveren mevkiinde olan küçük sanayi erbabını büyük sanayide, büyük sermayeli ve muntazam teşkilâtlı sanayi müesseselerinde çalışanların elde edebildikleri kolaylıklar ve sıhhi tedbirler bakımından, iş vasıtalarının iyiliği ve intizamı ve iş hayatının tanzim edilişi bakımından mazhar oldukları yardım ve kolaylıklara malik değildirler. Bu itibarla bunların sosyal yardım bakımından ihtiyaçlarını İş Kanununun tatbik edildiği yerlerde çalışan işçilerinkinden daha hafif görmeğe imkân yoktur. Bilâkis bunların ihtiyacı, muntazam iş müesseselerinde çalışan serbest işçilerden daha fazladır ve bunların bu gibi kazalar karşısında mâruz kaldığı acı ve elem ve ıstırap ta onlarınkinden daha ağırdır. Bu ihtiyaçlara

cemiyet cevap vermeğe mecburdur. Bu cevabı uzun zaman geciktiremeyiz, geciktirmek te hakkımız değildir. Ben öyle zannediyorum ki, bu ihtiyacı benden daha iyi bir şekilde esaslı rakamlara, vesikalara dayanarak görecek olan, bilecek olan Çalışma Bakanlığı bu husustaki sosyal yardımın bunlara da teşmili için lâzım olan tedbirleri ihtiva eden kanun tasarılarını pek yakında huzurunuzda getirecektir. Kendilerinden bunu ayrıca da temenni ederim.

Arkadaşlar, sözlerimi bitirirken yurdun ekonomik gelişmesinin doğurduğu ihtiyaçlara uygun olarak iş kuvvetinin daha esaslı ve verimli bir hale gelmesini ve bu suretle ekonomik faydaları sağlayacak olan ve gelenekleri, görgüleri ve terbiyesi, ruhunun asil temizliği ile kazaya uğrılanlara, hastalara ve zayıflara ve yurda evlât veren analara karşı yardım işlerinde içten hisli olan Türk milletinin özlüğüne uygun olan bu sosyal yardım işine ait kanunun hepimizin gönülden istediği şekilde iyi uygulanmasını ve bu sosyal yardım işlerini tamamlayacak diğer tasarıların da kanun haline getirilmesinin Kamutayın bu devresinin kıymetli üyeleri arkadaşlarıma nasip olmasını dilerim. (Güzel, çok güzel, bravo sesleri, alkışlar).

VEHBİ SARIDAL (İstanbul) — Arkadaşlar; şimdi Saracoğlu Hükümeti bize Türk Sosyal hukukunun dördüncü ehemmiyetli bir kanunun, (İş kazaları, meslek hastalıkları ve analık sigortaları) kanununun tasarısını getirmiş buluyoruz.

Türk sosyal hukukunun dördüncü dedim. başlıca dört kanunu. Bu kanunlardan biri 1920 yılında B. M. Meclisi Hükümeti devrinde yine bu Mecliste onanmış olan (Ereğli kömür havzası işçileri kanunu) idi. Fakat bu kanun bugün, İş kanunuyla yürürlükten çıkmış bulunmaktadır.

Bundan sonra 1930 Haziran ayında yürürlüğe giren (Umumî hıfzıssıhha kanunu) geliyor.

Çok güzel bir tesadüftür ki, umumî hıfzıssıhha kanunu da haziran ayında çıkıyor, İş Kanunu da haziran ayında çıkıyor. Bugün görüşmekte olduğumuz iş kazadan, meslek hastalıkları ve analık sigortaları kanunu da Haziran ayında çıkıyor. Haziran işçiler için mübarek bir aydır. Toprak Kanunu da bu ayda çıktı.

Umumî hıfzıssıhha Kanununun bilhassa (Çocuk Hıfzıssıhhası) ve (İşçilerin hıfzıssıhhası) bölümlerindeki hükümler Türk sosyal hukukunun en önemli hükümlerini ihtiva ediyor.

Arkadaşlar, Türk hukukçularından ve iktisatçılardan daha önce Türk işçilerinin hıfzıssıhha durumlarını kanun yolları ile ve kanun tedbirleriyle düzeltmeye çalışan, Türk hekimleri olmuştur. Onlar bu lüzumu bizden daha çok evvel idrak etmişlerdir. Sonra, yedi sene sonra 1936 Haziranında İş Kanunu çıktı, bu kanun neşrinden bir yıl sonra yürürlüğe girdi, 1937 de. Bu İş kanununda Devlet Türk işçilerinin her zaman mâruz bulunabilecekleri iş muhataralarına karşı kendilerine sağlanacak sosyal yardımları temin etmeği bir vazife olarak üzerine almıştı. Bu kanunda sosyal yardımlar bölümünde Türk işçileri iş yerlerine girer girmez, sigortalıdır, denmişti, kanunun vâdi bu idi. Kanun emretmişti, kanun yürürlüğe girdikten sonra en geç, en geç altı ay sonra işçi sigortaları; kaza için meslek hastalığı için, analık için ayrı ayrı kanunlar getirilecek, Büyük Millet Meclisine gönderilecekti. Bu kanun tasarısı bugün geldi arkadaşlar, aradan dokuz sene geçti. Mazhariyet Saracoğlu Hükümetine ve onun yeni Çalışma Bakanı sevgili arkadaşımız Dr. Sadi İrmak'a nasip oldu. Bize de nasip oldu. Yedinci Büyük Millet Meclisinin üyelerine. Bahtiyarız arkadaşlar.

Kanun niçin gecikti, neden böyle geri kaldı bunun sebepleri üzerinde durmak istemiyorum. Yalnız orta yerde bir realite var, kanun gecikti bu kanunu dokuz yıldır Türk işçileri bekliyor. Demin bunu Münir Birsal de söyledi. Büyük Millet Meclisine bir tasarı gelmişti fakat kadük oldu. Artık bu kanun kadük olmayacaktır. Ben bu kanun üzerinde konuşurken bazı mütalâa, mülâhaza ve düşüncelerimi arzedeceğim. Fakat ilk önce şunu belirtmek isterim ki katiyen İş Kanununun geri kalmasını istemiyorum. Ne yapıp yapıp işte komisyon burada kabul ederlerse yani düşüncelerimi yerinde görürlerse kanunu geciktirmeksizin kanunun lâzım gelen yerlerinde benim teklif edeceğim değişiklikleri yaparlar. Fakat kanun durmamalı ve her halde çalışmalıdır.

Demin söyledim arkadaşlar, şahısların mazhar oldukları bahtlar, talihler vardır. Onun gibi hükümetlerin de mazhar oldukları bahtlar ve talihler vardır. Bunlar gibi meclislerin de bahtları ve talihleri vardır. Saracoğlu Hükümetinin bahtı vardır. Çünkü Toprak Kanununu o getirdi. Büyük Millet Meclisinin bahtı vardır. Toprak Kanununu o kabul etti.

Saracoğlu Hükümetinin bahtı vardır bu Sigorta Kanununu getirdi; bizim bahtımız vardır bu kanunu görüşecek ve kabul edeceğiz. Arkadaşım Sadi Irmak'ın bahtı vardır: Çalışma Bakanlığının ilk Bakanındır. Demin Münir Birsal'in işaret ettiği gibi görevine, ödevine bu kanunla başlıyor.

Şimdi kanunu benimseyen, kanunu ögen bu sözlerimden sonra kanunun bünyesi hakkında ve kanundaki bazı hükümler hakkında burada umumî surette düşüncelerimi arzetmeğe müsaadelerinizi dilerim.

Arkadaşlar; son zamanlarda, bilmem neden, kanun yapan Meclisimizin Komisyonlarında şöyle bir zihniyet hâsıl olmuştur: kanunları müşterek hükümler içinde şöylece bir araya toplayıvermek. İster o hükümler hakikati halde müşterek olsun, ister hakikati halde arada bir benzerlik olmasın; görünür bir benzerlikle iktifa ederek ayrı ayrı olması lâzımgelen kanunları bir ad altında ve bir tasnif altında müşterek hükümlerle bir araya getiriyorlar. Buna bir misal, biraz mâziye ait; (Ticaret odaları, Ticaret borsaları, Esnaf odaları Kanunu) Bu âlemin içinde yıllarca yaşadım. Ticaret odaları bambaşka bir âlem, ticaret borsaları bambaşka bir âlem ve nihayet esnaf odaları bambaşka bir âlemdir. Bunları tek bir kanunun hükümlerine bağladık. Burada da öyle oldu arkadaşlar. İş Kanununun bahsettiği sosyal yardımlar faslında; 6 ay içinde iş kazaları, meslek hastalıkları ve analık için ayrı ayrı kanunlar getirileceğinden bahsetmiştir. Hükümet bu üç mevzuu bir kanun halinde getirilmiştir. Geçici Komisyon Hükümetin getirdiği tasarrufların bölümlerini, hattâ biraz daha kısararak değiştirmiştir. Bu olmuştur bir kerre, ne yapalım olmuştur. Ben şimdi demiyeceğim ki; bunu geri alın da Komisyonunda bir daha gözden geçirin ve kaza için ayrı, meslek hastalıkları için ayrı, analık için ayrı kanun tasarıları yapmışız. O zaman kanun uzar, gecikir, Türk işçisi de hâlâ bekler. Fakat müsaade ediniz arz edeyim.

Başka bir zaman olsun böyle yapmayıalım. Nerede bir kanunu ayrı bir kanun yapmak lâzımsa o kanunu ayrı bir kanun olarak yapalım, ayrıalım.

Şimdi bu üç mefhum hakikaten bir mi idi, ayrı mı idi, öğrenmek istiyorum Komisyondan? Komisyon niçin birleştirdi bunları, buna mü-

saade etsinler öğreneyim, tatmin edileyim? Buna göre iş kazası ile, meslek hastalığı ile, analık arasında açık surette, katı surette mahiyet farkları vardır, sebep farkları vardır, netice farkları vardır. Prim mükellefiyetinde farklar olmak gerektir. O halde nasıl olur da bunlar birleşti ve niçin birleştirdiler? Aydınlatınsınlar bizleri, zararı yok olduğu gibi kabul ederiz.

Sebeb farkı vardır diyorum, arz edeyim : İş kazası; bu kazanın başta gelen sebebi işletme tekniğindeki ârızalar ve noksanlardır. İşletme tekniği ne kadar mükemmel olursa iş kazasının önüne belki o kadar daha çok geçilmiş olur. Şüphesiz gerek işverenin, gerek işçinin zaman zaman kastiyle, zaman zaman kusuru, taksiriyle iş kazası vukua gelebilir. Bu başka bir meseledir. Fakat bundan sarfınazar iş kazası işletme tekniğinin zaruri bir neticesidir.

Meslek hastalığı böyle midir? Hayır. Meslek hastalığı işletmelerdeki sağlık tekniğinin noksanlarından ve ârızalarından mütevellit bir neticedir. Biri makine tekniğine taallük eder, biri sağlık tekniğine taallük eder. Eh, nasıl olur da bunları mahiyet farkı olan iki sigorta esaslarını bir araya getirmiş oluruz? Ben anlamadım. Rica ediyorum Sözoü arkadaşımından ve arzu ederse Bakan arkadaşımından bunu aydınlatınsınlar.

Sonra, analığa gelince; analık ne kazadır, ne hastalıktır. İnsanlar çoğalacaklardır, insanların çoğalması için birleşeceklerdir, Gebelik ve onun neticesi olan doğum bir biyoloji hâdisesi, bir tenasül hâdisesidir. Bu ne bir kazadır, ne bir hastalıktır. Nasıl olur da aynı ve müşterek hükümler içinde toplanabilir? Bu bitti.

Vasıf farkı vardır. İş kazası; vasıf itibariyle âni bir hâdisedir; bir anda olur. Ölenler ölür, yaralananlar yaralanır, artık kazanın neticeleri başlar. Kaza bitmiştir. Hastalık; meslekî hastalık, bu, temadi eden bir hâdisedir. Bitmiş değildir. Bir insan için bitmiş olsa bile yanındaki diğer işçi için henüz başlamış ve temadi etmektedir. Meslekî hastalıklara karşı alınacak temin tedbirleri hakkında mâruzatta bulunacağım. Meslekî hastalıkların da alınacak sigorta tedbirleri, kaza sigortalarında alınacak sigorta tedbirleriyle elbette benzer olamaz. Bu ikisi arasında netice itibariyle de fark vardır. İş kazasında; sigorta idaresinin mükellef olduğu ilk sağlık yardım daha çabuk netice verici-

dir; kolu kırılmıştır, bacağı kırılmıştır, burnu yaralanmıştır. Burada cerhahi ameliyeler ile daha çabuk neticeler alınır. Ölürsen ölür. Amma meslek hastalığında bu kadar çabuk netice alınmaz. Şu halde iş kazasındaki sağlık yardımı, çabuk tükenici, meslek hastalığında sağlık yardımı ise temadi edicidir. Bakanımız doktordur, bu mevzuu benden daha ziyade kavramışlardır, birleşmemeli idi bunlar.

İşte bu muhtelif bakımlardan kazaya uğrayana yapılacak sağlık yardımı ile meslek hastalığında işçiye yapılacak sağlık yardımı arasında hem keyfiyet, hem kemiyet, hem de temadi farkı vardır.

Arkadaşlar, biraz da (primlere) temas edeyim. Aydınlanmak istiyorum. İş kazasında ve meslek hastalığında işverenlerin mükellef olacakları sigorta primleri aynı esaslara ve aynı hükümlere mi tâbi olacaktır? Öyle işyerleri vardır ki, o işyerlerinde meslek hastalığı daha çoktur. Buna mukabil iş kazası daha azdır. Misal.

Mensucat sanayiinde meslek hastalığı çoktur, fakat buna mukabil mensucat fabrikalarında iş kazası oldukça azalmıştır.

Kundura sanayiinde, meselâ Beykoz Kundura fabrikasında meslek hastalığı çoktur fakat iş kazası azdır.

Kimya sanayiinde de meslek hastalığı zehirlenme çoktur, fakat iş kazası nispeten azdır.

Fakat buna mukabil öyle işyerleri vardır ki, meslek hastalıkları azdır, iş kazaları çoktur. Ağır makina sanayii, dökümhaneler gibi.

O halde insana öyle geliyor ki, iş kazasının prim esasları ve mükellefiyetleri başka, meslek hastalığının prim esasları ve mükellefiyetleri başka olacaktır. Amma birleştirilmiş. Aydınlanmak istiyorum. Niçin birleştirilmiş, mucip sebepler nedir? Fakat susacağım tâ ki bu Sigorta Kanunu çıksın. Yalnız bir meseleyi aydınlatmalarını rica edeceğim. Acaba aralarında böyle sebep, vasıf ve netice farkı bulunan meslek hastalığı ve iş kazası sahasında sigorta primleri herhangi bir işyeri için acaba müşterek toplu bir halde mi, yoksa bu kanuna göre sigorta idaresince ayrı ayrı mı hesap edilecektir.

K. KAMU (Rize) — Maddelerde sarıhtir ve vardır.

V. SARİDAL (Devamla) — Maddelerde derece ve sınıflara ayrılır amma olabilir ki, yanlış

anlıyorsam bunu düzeltmelerini istiyorum. Olabilir ki, kanun tasarısını değiştiren komisyon şöyle düşünmüştür, toptan ve vasati bir prim mükellefiyeti, acaba böyle midir?

G. K. BAŞKANI S. YARGI (Kocaeli) — Yok öyle bir şey.

V. SARİDAL (Devamla) — Hatıra gelen meslek hastalığıyla iş kazasını ve analıkla meslek hastalığını ve analıkla iş sigortasını birbirini tamamlattıkları diye mi düşündüler. Nevama bir « Coassurance » mi yapılmak isteniyor. Böyle mi düşündüler? Dündüklerini tasrih etsinler. Beni bu mülâhazalara sevkeden sebep şu oldu: Geçici Komisyon raporunda 27 nci sayfada (prim hadlerinde itidal) diye bir cümle gördüm. Prim hadlerinde itidalden ne kasdettiler? Acaba işverene mümkün mertebeye az prim mi yükletelim ve işverene az prim yükletmek için müşterek ve vasati bir prim mi ihdas edelim diyorlar. Geçici Komisyondaki arkadaşlar başka « hayır, böyle değil diyor. Bunu bu kürsüden söyleyecekler ve ben tatmin edileceğim.

Şimdi arkadaşlar bu prim bahsine gelince; Esasen İş Kanununun 106 ncı maddesiyle kabul edilen bir prensipe temas edeceğim. Bu kanun diyor ki; sigorta primlerini işverenler verecektir. Çok güzel. Bu hükmün lehindeyim. İşçiden, kaza için prim almağa, hastalık için prim almağa, analık için prim almağa, dahası da var, mâlûliyet için, işten kalma için, ihtiyarlık için, ölüm için prim almağa imkân yoktur. Bunu işveren verecektir. İşveren diyorum. İster hususi idareler olsun, ister Devlet olsun, ister hususi şahıslar olsun, şimdi bu parayı verdi. Acaba işçinin ücretinden kesebilir mi? İş Kanunu bunu menetmiştir. Bunun hakkında hüküm vardır. Katiyen ve katiyen promlerden dolayı iş ücretlerinden tenzilât yapılamaz. Ben diyorum ki; bu hükmü tekrar olsun zararı yok, fakat olduğu gibi primlerin, patronlar tarafından verileceğini bildiren beşinci maddeye ikinci fıkra olarak buraya koymalıdır. Nitekim eenebi işçiler hakkında İş Kanununda hüküm vardır, buraya konmuştur. Memleketi terkeden işçiler hakkındaki hüküm buraya kondu, bunu da koysunlar.

Bu münasebetle bir noktaya temas etmek istiyorum ve hitabımı işverenlere tevcih ediyorum, Türkiyenin işverenlerine, Devlete ve hususi işverenler. Endişe edeceklerdir; mükellefiyetimiz arttı, maliyetimiz yükseldi. Bunun üzerinde bi-

raz durayım; hayır, hayır, milletimiz yükselmedi, kârımız azaldı. Devlet müesseseleri esasen teşebbüslerinde kâr aramadıkları için Ekonomi Bakanlığının fabrikaları, Tekel fabrikaları, Mînakalât Bakanlığının nakliye teşkilâtı, arzettiğim gibi esasen Devlet teşebbüsü olduğu için ve bir kâr gayesine mâtuflamadıkları için oraya taallük etmiyor. Efendim, bir patronun, bir işverenin makinesi vardır, makinesine bakmazsa, raporda yazıldığı gibi makinesi eskir. Ona bakmağa mecburdur. Makineye bakması için sarfettiği para maliyete girer şüphesiz. Şimdi maliyete giriyor diye makinesine bakması mı? Elbette bakacaktır. O işverenin uzvi vasıtaları vardır, hayvanları vardır. Meselâ arabasını çekecek hayvanları vardır. Hayvanlarına yem yedirmiyecek mi, ahırlarını fennî ve sıhhi şekilde tesis etmiyecek mi? Efendim, maliyetim artar. Tabii maliyetin artacak. Sen de onları yapmaya mecbursun. İnsan, işçi, ne makina ve ne de hayvandır. İnsana bakmak, onu korumak; kazaya karşı, hastalığa karşı, ana ise doğuma karşı, ihyarlığa karşı, işsizliğe karşı, nihayet ölüme karşı korumak, makineyi paslanmaya, çürümeye karşı korumak, hayvanı gıdasız kalmaktan ve hastalığa karşı korumaktan daha önde gelir.

Burada bir şey daha vardır. Bizim mensup olduğumuz ve vazifesini bir türlü başaramıyan ekonomi yanında rasyonel işletme diye bir dâva vardır. Rasyonel işletme icabederse yeni makineyi, temiz makineyi bir tarafa atar, onun yerine diğer bir makine getirir ve o zaman maliyetim artacak diye düşünmez. Çünkü yeni maliyetleri azalacaktır. Onu gözönünde bulundurur.

İnsan böylesi makine gibi değiştirilecek ve bir tarafa atılacak çalışma unsuru değildir. Yeni kanun, primlerin, mükelleflere, iş verencilere ait olduğunu söylüyor. İş Kanunundaki, hükmün de buraya eklenmesini rica ediyorum. Bu primler, dolayısıyla ücretlerden bir şey indirmeyecek, hükmünü koymakla, bütün bu düşüncelerin önüne geçmiş oluruz.

Sonra arkadaşlar; bir sigorta idaresi kuracağız. Devlet sigorta idaresi. Onun kanunu da İş Kanunu yürürlüğe girdikten bir yıl sonra gelecekti, gelmedi. Yeni bakanımız getirecek. Bu kanun, muvabince, kurulacak sigorta idaresi elbette ve elbette gerek işletme bakımından gerek muhasebe bakımından, 1 kaza, 2 meslekî hastalık, 3 analık, seksiyonlarına, kısımlarına ayrılacak,

böyle değil mi? Öyle sanıyorum ki her saha kendi iş primlerinden; kaza için gelen primlerle hâsıl ettiği gelirden iş kazaları ödeneklerin, hastalık için gelen primlerden meslek hastalıklarını ödeneklerini ödiyecek, analık için gelen primlerden analık ödeneklerini ödeyecektir. Böyle midir, yoksa bu işletmenin kasasında her üç kaynaktan gelen; kaza primlerinden, hastalık primlerinden ve analık primlerinden gelen primler müşterek bir fon mu olacak? Bunu da aydınlatmalarına rica ederim.

Benim kanaatıma göre, her birinin fonu ayrı olmak lâzımdır.

Bir nokta eksik kaldı kanunda, komisyondaki arkadaşlarımız o noktayı da düşünsünler.

Ödenekleri ödedi, hastalık yardımlarını yaptı ve bütün bunlar tasarıda gösterilen matematik, riyaî karşılıkla karşılandı, fakat yetmedi.

Şimdi prim mükellefiyeti iki kısım; geçici prim mükellefiyeti, kesin prim mükellefiyeti. Geçici prim mükellefiyeti peşin alınıyor, avans gibi. Kesin prim mükellefiyeti ise sene sonunda alınıyor. Acaba tesbit ve tahdid edilmiş olan kesin primler de yetmeyince; üçüncü defa iş verencilere bir prim mükellefiyeti tevcih edilecek mi, edilmeyecek mi? Yahut kasamız açıktır diyerek Devlet bütçesine mi müracaat edilecek? Kanunda bu hususta sarahat yoktur.

Yine Geçici Komisyonun ve daha ziyade, daha ziyade zararı yok işe yeni başlamış olsunlar, Çalışma Bakanımızın yanında iş dairesinin kıymetli reisi Enis Behiç oturuyor. İçtüzük söz söylemesine müsaittir. Müsaade ederlerse Enis Behiç te bu bahiste konuşabilir. İş Kanunu çıktı, altı ay mühlet verdik, Sigorta Kanunu yapılsın diye ve vait etti; işçiye sigortalıdır diye 101 ne madenin hükmü böyledir. İşe girer girmez, işçi sigortalıdır, der. O zamandan bu zamana 9 sene geçti. Bu dokuz sene içinde memleketin sanayinde İş Kanununun tatbiki lâzım gelen sahalarında yüzlerce kaza oldu, yüzlerce işçi öldü, bugün memlekette yaşayattı çocukları var.

Bugün yüzlerce işçi meslek hastalığına uğradı. Belki hâlâ hastadırlar veya bir kısmı ölmüştür. Çocukları var, bugün onlara sigorta hakkı tanınmıyacak mı? Nasıl olur vâdettik, kanunla. Nasıl insani ve adilâne olur? Birdenbire belki söylemiyecekler, belki teemmül edecekler, bir kerre düşünelim diyecekler. Düşünsünler diye

söylüyorum. Şimdi böyle olunca iş dairesi acaba bu dokuz sene içinde memlekette vukua gelen iş kazalarını tesbit ettimi? kazazedeler ne kadardır, ne kadarı ölmüş ve ne kadarı ne haldedir. Kaza dereceleri nedir. Bunları tesbit eden ellerinde bir rakam var mı? Meslek hastalıklarına uğrayanları tesbit etmiş midirler? Fabrikalarımız zaten mahdut. Bunların ne kadarı hasta, ne kadarı iyi olmuş ve ne kadarı ölmüştür. Bunların halefleri, artçıları ne haldedir? Bunlar tesbit edilmiş midir? Belki etmedik diyecekler, o halde tesbit etsinler. Umarım ki tesbit etmişlerdir. Belki diyecektir ki, tesbit etmedim. O halde maziye rücu ile tesbit edebilir mi? Ben kaniim ki edebilirler, çok yorulurlar fakat yaparlar bu işi. Tesbit etmişse tesbit ettiği adedlerde, tesbit etmemişse tesbit edeceği adedlerde kazazedeleri veya meslek hastalıklarına uğrayanları veya bunların ailelerini haklarından mahrum etmiyelim arkadaşlar. Ne diyorlar bunun için belki çözücü arkadaşım söylemeyecek, fakat Bakan arkadaşım söyler elbette.

Efendim, bir nokta daha var : Kanun diyor ki kazalarda sigorta keyfiyeti kazanım vukuundan dört gün sonra başlar. Kaza oldu, dört gün sonra mükellefiyet başlayacak. Yani sigorta idaresinin mükellefiyeti. Ohalde birinci, ikinci, üçüncü günler kazaya uğrayan işçiye işveren ücret vermeyecek ve sigorta mükellefiyeti de dört gün sonra işliyecek. İşveren diyecektir ki, o işçinin benimle alâkası kesildi. Ohalde o işçi üç gün parasız, pulusuzdur. Bunun tasrihi lâzımgelir, hastalara yapılan yardım, kazazedelere yapılan yardım, sağlık yardımı, tasarıda deniyorki 52 hafta sürer. Bu 52 hafta lüzumlu olan hallerde 64 haftaya kadar çıkarılabilir. 52 hafta bir yıl, 64 hafta 15 ay eder. Bir adam kazaya uğramış veya mesleki hastalığa tutulmuş. 15 ay yardım edeceğiz. 16 ncı ay alâkası kesilecektir. Evet, başka memleketlerde bir mâlûliyet sigortası var, bizde de yapılacaktır. Bunu yaptığımız zaman ona diyeceğiz ki artık seni öbür tarafa nakledelim. Meslek sigortasından Mâlûliyet sigortasına, hastalık sigortasından mâlûliyet sigortasına amma bizde o sigorta yok o halde bu işi ne yapacaktır? İş mi bulacak, ailesi ne yapacak, çocuğu çocuğu ne yapacak? Acaba şöyle bir hüküm konulamaz mı?

Mâlûliyet sigortasının kuruluşuna kadar bu müddetler uzatılır, 52 - 64 hafta müddetleri uza-

tılır. Tâki maksat hâsıl olsun. Bunun için acaba ne diyorlar?

Bir nokta daha var : Diyor ki tasarı, meslek hastalığına tutulan işçinin hastalığının ne vakit başladığı bir hekim raporu ile belli olduktan sonra sigorta hakkına malik olur. Belki güzel, amma bir işçi var ki meslek hastalığına tamamen tutulmuştur, fakat semtine doktor uğramamış ve kendisi de hastayım dememiştir ve günün birinde de bu adamın hakikaten hasta olduğu anlaşılmıştır. Ne olacak şimdi yani? Bu adam hasta olduğu için ağır işlerde çalışmıyordu, az ücretli işlerde, hafif işlerde çalışıyordu. Ne olacak acaba, bu ciheti teemmül etmediler mi?

Analık sigortasına da biraz temas etmek isterim. Analık sigortası primi acaba kadın işçi kullanmayan işyerlerinden de alınacak mıdır? Kanunda sarahat yoktur. Alınacak, ister kadın işçi kullansın, isterse kadın işçi kullanmasın. Pekâlâ. Alınmayacak, o zaman tehlikeli bir iştir. Bir daha fabrikalara kadın işçi almazlar. Bu hal kadın işçiler için çok tehlikeli olur. Onun için söylesinler, acaba maksatları nedir? Alınacak mıdır, alınmayacak mıdır?

Sonra bir nokta var. Bir kadın gebedir, anlaşılıyor halinden. Kanunda gösterilen müddetlerden de anlaşılıyor ki, bu kadın gebedir. İş Kanununda da bir çıkarma hakkı vardır, haber verme ve çıkarma. O kadını işten çıkarırsa işsiz kalan bu kadın gebeliği zamanında ve doğurduğu zaman sigorta hakkına nail olacak mı, olmayacak mı? Bu da sarih değildir. Bunun da tasrih edilmesi ve aydınlatılması lâzımdır.

Analık yardımı; tasarıda şu beş hale hasredilmiştir : Gebe olduğu zaman gebelik yardımı, doğurmak için doğum yardımı, kazara veya fennen çocuk düşerse, çocuk düşürme yardımı, çocuk doğarsa, çocuk emzirme yardımı ve doğuran kadın biraz hasta olduğu için doğumdan sonra yardım, çok güzel. Fakat bu beş ihtilâlle bitmez. Altıncı ve hattâ yedinci ihtimal mevcuttur. Doğum esnasında veya doğumdan sonra, doğum sebebiyle kadın ölürse, sigorta haklarına artçıları malik midir, değil midir? Sarahat yok. Benim kanaatıma göre malik olmalıdır.

Demin Münir Birsel arkadaşım söyledi, on kişiden az işçi çalıştırılan yerlerde bu kanun tatbik edilmiyor, hizmet akdi için tatbik edilmiyor, ücretler meselesi için tatbik edilmiyor, am-

ma sigorta için tatbik edilmez diye bir şey yok. O halde kanuna şöyle bir hüküm koymalı; hiç almazsa ve hiç olmazsa Bakanlar Kurulu kararı ile bu hükümler, sigorta hükümleri on kişiden az işçi çalıştıran işyerlerindeki işçilere de teşmil edilmeli. Edilmezse ne olur? Edilmezse iki şey olur; birisi, on kişiden az işçi çalıştıran yerlerde işçiler sigorta haklarından mahrum olur, pek güzel aydınlattı Münir Birsnel, amma o kadarla da kalmaz, 15 - 20 kişi çalıştıran yerler kendilerini 9 kişi çalıştıran yerler haline getirmeye başlarlar. Muamele vergisinde görüldüğü gibi.

M. BİRSEL (İzmir) — Çok doğru.

V. SARIDAL (Devamla) — Ya. Asıl bu olur, işte. Mademki sigorta mükellefiyeti var, bundan kaçınalım diye derhal işçilerine izin veriler ve 9 kişilik işyeri haline gelirler.

Bunu önlemeli. Bunu önlemek için kanuna şöyle bir hüküm koymalı : Bakanlar Kurulu kararıyla icabederse bu hükümler 10 kişiden az işçi çalıştıran yerlere de teşmil edilir, demelidir.

Ben bir az daha ileri gideceğim. Deniz işçileri; gerçi Denizyolları idaresinin bir kanunu vardır. Fakat sadece Denizyolları idaresine aittir. Havayolları işçileri; tayyare seferlerimiz vardır, kanunu da yoktur, sadece hususi sigortalılarla idare ediliyorlar. Hatta ve hatta Toprak Kanunu esas itibariyle aleyhindedir, fakat olabilir ki, beş bin dönüm iki bin dönümden yukarı olan yerlerde tarım işçisi kullanılacaktır. O işçilere de sigorta hakkı vermeliyiz ki, o yerlerde Bakanlar Kurulu kararınca bunlar için de sigorta mükellefiyeti ve hakları teşmil olunur diyelim. Bilmem ne derler?

Demin arzettim. Gebe bir kadını haber verme hükmüne istinaden işten çıkarırsa dedim. Ya bunu erkek işçilere de yaparsa. Bir adam fabrikasını kapamak istiyor, işçilerine haber veriyor. 15 gün sonra alâkanız kesilecektir. Şimdi işsiz kalan işçiler için işsizlik sigortası yok ki. İşten kalma sigortası yok ki. Sigorta haklarından mahrum mu bulunacaktır? Olabilir ki 15 gün bittikten sonra işçilerden bir çoğu fabrikada bulunurken bir kaza oldu. Öldüler, yaralandılar. Sigorta idaresine başvuruyorlar, siz iş dolayısıyla çalışmıyordunuz ki diyeceklerdir. Acaba bu noksanı Geçici Encümen nasıl karşıladı?

Bir nokta daha arkadaşlar, iş verenin kas-

dı, kusuru yüzünden bir kaza oldu. Bunun hakkında hüküm var. Borçlar Kanununda umumî hükümler bakidir amma. Buraya şöyle bir hüküm daha konamaz mı? İşçilere bağlanacak olan gündelikler eski aldıklarının yüzde yüzüne iblağ edilebilir diye. Arada ki fark kastın doğurduğu netice içindir, kazayı mahsus patron yapmışsa? Böyle şey olur mu? Bilmem olur mu? Belki de olur. O zaman bir hüküm koymalı, ödenekle ücret arasındaki farkı üçüncü bir had olarak iş veren ödemelidir. Mülga İktisat Âli Meclisinin hazırladığı iş kazası tasarısında bu hüküm vardı, o zaman Enis Behiç kâatibi umumî idi. Bu knaunda bunu göremedim. Acaba ne derler?

Taksir işçi tarafından olursa, mahrum değildir, artçılar da mahrum değildir. Kanun kesin bir hüküm koymuştur, diyor ki, bir işçinin kastiyle bir kaza vukua gelirse kasti yapan işçi haklarından mahrum olur. Haklarından mahrum olur amma ölüverirse cenazesini meydana mı bırakalım? Bu adama sen kazayı kasten yaptın diye sigorta idaresi ailesine olsun atıfet yapamaz mı? Ölenler için 30 lira veriyor. 30 lirada bunun için versin. Asıl mühimmi kastsızdan hiç malûmatı olmıyan işçinin artları, yani karısı, çocuğu varsa, anası, babası varsa muhtaç ise, kardeşleri varsa, senin annen, senin baban yahut senin kocan senin kardeşin kazayı kasten yapmıştır senin hakkın yoktur diyecekler. Böyle bir şey olmaz. Kasit zata mahsus tur. Bırakınız madem ki atıfkâr bir kanun yapıyoruz, insanî bir kanun yapıyoruz kasti dahi olsa bu kazada işçinin ve hak sahibinin artılarının sigorta haklarını tanıyalım. Bilmem buna ne der arkadaşlar.

Bütün bu tasarıdaki hükümlere dikkat ettim; kaza olsa yardım ödenek, hastalık olsa yardım ödenek. Arkadaşlar bir yangın sigortası bile ticari maksatlarla yapılır. İtfaiyeye tahsisat verir. Yangın olmasın diye. Bu sigorta idaresi de kaza olmasın diye çalışmak mecburiyetinde değil midir? Diyecektir ki, işveren yapısın. Hayır işverene bir mükellefiyet vaz ediyoruz.

Bu mükellefiyetin derecesini isterseniz biraz daha arttırırız. Fakat bu iş sigortası idaresini müesseseler için kanunun tâyin ettiği emniyet tedbirlerini almakla mükellef tutalım, kaza olmasın diye. Kaza olduktan sonra yardım, güzel.

Fakat kazadan evvel kazanın olmaması için kazanın önüne geçmek daha güzeldir. Hastalıkta da öyle değil midir? Hastalık olmadan evvel hastalığın önüne geçmek daha güzel olduğu gibi.

Gerek ijiyen, hıfzıssıhha tedbirleri, gerek emniyet tedbirleri için sigorta müessesesi masraf yapabilmelidir. O masrafları karşılamak için primleri ve fonlarını icabederse artırabilmelidir. Arkadaşlarım bilmem ne diyorlar?

Şimdi sigorta idaresini kurduk; altı ay içinde. Belki yakın aylarda kıymetli Bakan arkadaşımız Bakanlar Kurulunun kararıyla bu tasarımı bize getireceklerdir. Bu tasarı henüz gelmediği için önceden bir şey söylemek doğru değildir amma hatırlarında kalır. Acaba bu idareyi tamamiyle bir Devlet idaresi şeklinde memurlar mı teşkil edecekler, memur mütehasıs ne olursa olsun, yoksa onun Umumi Heyetine veyahut İdare Kuruluna işverenlerden ve işçilerden delegeler alacaklar mıdır? Almalarını temenni ederim. O zaman bu müessese daha iyi ve daha verimli işler.

Eksik bir nokta kaldı. Kanununun 83 ncü maddesinde Savunma Bakanlığının 3575 numaralı, Demiryolları ve Limanları İdaresininin 2454, 2904 numaralı Denizyollarının 3137 numaralı, Bayındırlık Bakanlığının, 3487 numaralı, Tekel Umum Müdürlüğününün 2901 numaralı kanunlarında mevzu hükümlerden faydalanan daimî memur ve hizmetlilerin ve işçilerin bu sigorta kanunundan istifade edemeyecekleri, denilmiştir. Ancak onların da sigortalılarına, temin ettikleri menfaatları, bu kanunda temin olunan menfaat derecesine yükseltecekleri yazılıdır. Ben o kanunlara baktım; onlar daha çok memurlar içindir. Müstahdem, amele değil; müstahdemler içindir ve bir dereceye kadar da kendilerine nazaran müseccel işçi denilen memur işçiler içindir. İş Kanunu hükümlerine tâbi olarak ve haber vermekle işinden çıkarılacak olan işçiler mutlak ve umumî olarak, işçiler o kanunlarda yazılı değildirler. Demin tekrar ettiğim gibi, bu suretle bir işçi zümremiz olacaktır ki, bira fabrikasında, tütün fabrikasında, Devlet Demiryolları ve askerî fabrikalarda, Deniz Yollarında çalışıyor, ne orada, ne de burada sigorta hakkı olmuyor. Bunun da önüne geçilmesi lâzımdır.

Ben bütün bu mevzulara ait birer takrir takdim ediyorum. Başkanlık nasıl takdir eder bil-

mem, gerek şimdi ve gerek maddelere geçildikten sonra ayrı ayrı oylarınıza sunarlar.

Son sözüm, Saracoğlu Hükümetinden, onun Çalışma Bakanından, tıpkı Münir Birsel'in dediği sözleri tekrar edeceğim, işçi âlemi için yapılan ve başlanan bu sigortaları bu kanununda gösterilen diğer sigorta nevelerine de biren evvel teşmil etsinler, tasarılarını getirsinler. Hattâ bu kadarla kalsınlar. Çalışma Bakanımızı aynı zamanda Sosyal Yardım Bakanımızdır da belki? Teşkilât Kanunu gelmediği için bilmiyorum, belki öyledir. O halde yalnız işçilere delil daha geniş bir muhitte memleketin bütün çalışan evlâdına kaza sigortası, hastalık sigortası, ölüm sigortası, ihtiyarlık sigortası, çalışmama sigortası tasarıları getirsinler. Türkler Devletin alacağı bu tedbirlerle ve içtimai sigortalarla millî refaha ve saadete kavubacaklardır.

Yeni knun tasarısı kabulümüzle kanun haline geçer ve şüphesiz ki, Türk işçileri ve Türk milleti için hayırlı olur. (Alkışlar).

K. GÜLEK (Bilecik) — Sayın arkadaşlarım; Büyük Kamutaym yüksek huzuruna getirilmiş olan İş kazaları, Meslekî hastalıklar ve Analık sigortası, büyük sosyal ve ekonomik önemi olan hakikaten mühim bir meseledir.

Memleketimizde büyük işçi kitlelerinin himayesi, iş hayatının tanzimi ve sosyal dayanışmanın temini yolunda yeni ve mühim bir adım daha atmak üzereyiz. Bu işlerle uğraşmak ve umumiyetle memleketin çalışma meselelerini nizamlamak için yeni bir Bakanlık kurmak suretiyle bu meselelere verdiği ehemmiyeti gösteren Hükümeti bu bakımdan da tebrik ederim.

Arkadaşlarım; bu işlerin önemi, dünyada, pek büyüktür. İleri memleketler bunlarla uğraşmak üzere bakanlıklarını uzun seneler evvel kurmuş, sosyal dayanışmayı temin etme yolunda muhtelif plânlar hazırlamış ve hazırlamakta bulunmuşlardır. Muhtelif memleketlerde yapılan bu teşkilât ile hemayar olarak milletlerarası teşkilât ta çok ilerlemiştir. Birinci dünya harbinin sonunda kurulan Milletlerarası iş teşkilâtı dünyanın muhtelif memleketlerinde alınmakta olan bu tedbirleri koordine etmek ve bu tedbirlerin mümkün olduğu kadar ilmî tetkik ve esaslara istinâd etmesini temin etmek için çok çalışmış ve mühim başarılar elde etmiştir. Memleketimizin de dâhil olduğu bu Beynelmile teşekkülün hazırladığı bir takım Milletlerarası çalışmalara

biz de iştirak etmiş ve bazı anlaşmaları imza etmiş bulunuyoruz. Bugün yüksek hızınıza getirilen bu tasarı ile bu yolda mühim bir adım daha atmış olacak ve milletler câmiyasında bu meselelere verdığımız ehemmiyeti bir kere daha tebarüz ettirmiş olacağız. Bu suretle medeni dünyanın, içinde yürüdüğü cereyana bizim de katıldığımız, bizim de bu işlere büyük ehemmiyet vermekte olduğumuz dünyaya tanıtılmış olacaktır. Bu çok yerinde kanunun biranevvel çıkması hususunda Kamutay elbette elinden gelen gayreti sarfedecektir.

Bu umumî mütalâalarımın sonra tasarıyı bazı noktalara müsaadenizle temas etmek istiyorum. Bunların bazılarına benden evvel konuşan arkadaşlar salâhiyetle dokundular. Ben de biraz başka yönlerden bu meselelere temas etmek isterim :

Birinci nokta : Bu kanunda kendileri kazaya karşı sigorta edilen birçok insanların nispeten kazaya az mâruz kimseler olması ve sigorta edilmeyen kimselerin ise kazaya çok daha mâruz insanlar olmasıdır. Meselâ; bürolarda çalışan kâtipler, muhasipler bu kanunun tasarılarına göre iş kazası sigortasından istifade edeceklerdir. Buna mukabil denizlerde çalışan gemiciler, uçaklarda çalışan uçak işçileri bu kanunun şümulü haricinde kalmaktadırlar. Bunun sebebi İş Kanunumuzun henüz deniz işçilerini, hava işçilerini, tarım işçilerini şümulü içine almamış olmasıdır. Bizdeki İş Kanunu hakikatte bir sanayi işçileri kanunudur ve hattâ on kişiden fazla işçi istihdam eden sanayi müesseseleri işçileri kanunudur. On kişiden aşağı işçi çalıştıran müesseseler bu kanunun şümulü içine girmezler. Onun içindir ki, bu işçiler meslek hastalıkları, kaza ve analık sigortaları hükümlerinin de haricinde bırakılmışlardır. Bunun bir haksızlık olduğu meydandadır. Neden on kişiden fazla işçi kullanan müesseselerdeki işçiler kazaya uğradığı zaman sigortadan istifade etsin de on kişiden az işçi kullanan bir müessesede çalışan bir işçi bundan istifade etmesin. Buna elbette bir çare bulmak lâzımdır. Bu vaziyetin kötü diğer bir tesiri de, bir arkadaşım da temas buyurdular, iktisadidir. Bu hüküm dolayısıyla sanayi müesseseleri mümkün olduğu kadar on işçiden az işçi kullanmak istidadını gösterirler. Bu, bittabi bir taraftan sanayiye küçülmesini diğer taraftan da hakkı olan bir takım işçileri bu haktan mahrum

etmeği intâç eder. Bunun en kötü tarafı sanayiye küçülmesidir. Buna benzer bir hareketi Muamele Vergisi Kanunundan sonra da gördük. Muamele Vergisi Kanununda muayyen bir beygir kuvvetinde muharrrik vasıta kullananlar muamele vergisine tâbi idi. Ondan aşağı muharrrik kuvvet kullanan sanayi müesseseleri muamele vergisinden muaf idiler. Bittabi bu vaziyet karşısında bütün sanayi müesseseleri beş beygirden aşağı muharrrik kuvvet kullanmağa uğraştılar. Bunun ne kadar gayri iktisadi olduğu ve memleketin umumî sanayi düzeni bakımından ne kadar zararlı olduğu bu Muamele Vergisi Kanununun mevkii tatbikte kaldığı seneler zarfında bariz olarak görüldü. Aynı hatayı burada da yapmamak lâzımdır kanaatindeyim.

Arkadaşlarım, iş kazaları, meslekî hastalıklar ve analık sigortalarının şümulü dışında kalan işçiler için bittabi umumî ahkâm caridir. Fakat umumî ahkâm bu gibileri gayet az korur. Bu gibi müesseselerde, umumî ahkâm işçilere ancak işveren kusurlu ise, birtakım haklar tanır. Buna bir çare bulmak lâzımdır. Umumî bir tazminat sistemi kabul etmek lâzımdır. Bütün mütekâmil memleketlerde kabul edilen prensip işverenin yahut işçinin şunu taksiri vardır veyahut yoktur. Bir tarafa bırakarak muayyen çalışma yerlerinde meslekî birtakım riskler, meslekî birtakım hastalıklar mevcut olduğu, ve bunlara karşı bu işçilerin sigorta edilmesi lâzımgeldiğidir.

Bütün dünyanın kabul ettiği bu esaslı fikri bizim de almamız lâzımdır. İş Kanununda mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda, 10 kişiden az işçi kullanan yerlere teşmil edecek bir tadil yapmak lâzımdır. Tarım işçilerini, deniz işçilerini, hava işçilerini İş Kanununun içine almak icabeder. Fakat bu yapılmaya kadar geçecek zaman zarfında esas olarak iş riskini ve meslek hastalıkları prensipini kabul etmemiz lâzımdır.

Temas etmek istediğim diğer bir nokta da meslek hastalıklarının nasıl tâyin ve tespit edileceği noktasıdır. Tasarı meslek hastalıklarını tarif etmiştir. Tarif ne kadar iyi olursa olsun, ne kadar esaslı olursa olsun, bilhassa meslek hastalıkları ile uğraşan mütehassıs hekimler mevcut olmayınca tarifelerin kimlere tatbik edileceği hususunda tereddüdler vâkı olur. Bunu önlemek için de yine dünyanın kabul ettiği bir sisteme gitmek mütlaka lâzımdır. O da, mev-

cut iş kazalarında ve iş kazalarını esaslı, tafsilatlı listeler halinde tesbit etmek ve zaman zaman bu listelerde tadilat yapmak sistemidir. Bu listeler mevcut olunca, tereddüt çok azalır. Hekim bu işlerin mütehassısı da olmasa, mevcut ve mütehassıslar tarafından tesbit edilmiş, bu iş bilentlerinin uzun usadaya münakaşa ederek haamladığı listelere bakar ve işinin uğradığı kazan, hastalık, meslek dolayısıyla olmuştur der ve bundan işçiyi istifade ettirir.

Demir kısaca bahsettiğim, milletlerarası iş teşkilatı bu noktayı ele almış ve 1925 de hazırladığı bir konvansiyonla bu listeleri tanzim etmiştir. 1934 de tadil ve tevsi edilen bu anlaşmaya bizim derhal iştirakimiz belki doğru olmaz, belki bunun üzerinde, esaslı çalışmalar lâzımdır. Fakat bunu esas olarak bir takım listeler hazırlamak zannediyorum ki, çok yerinde olur.

Arkadaşlar, üzerinde durmak istediğim diğer bir nokta da şudur:

Umumi Hıfzıssıha Kanununun 180 nei maddesi işçilere esaslı bir takım faydalar temin etmektedir. Bu kanuna göre, elli işçi çalıştıran müesseseler mutlaka bir doktor bulundurmak, 100 - 500 işçi çalıştıranlar bir revir, 500 den fazla işçi çalıştıran müesseseler de bir hastane açmak mecburiyetindedirler.

Bunlar, işçinin sağlığını korumak maksadıyla hakikaten yerinde alınmış tedbirlerdir. Bu hükümler maalesef tatbik edilmemektedir. Tatbik edilmemesinin muhtelif sebepleri vardır. Burada bu sebepleri sayacak değilim. Fakat buna bir çare bulmak bakımından şöyle bir şey hatıra gelebilir: Memleketin muhtelif yerlerinde muhtelif büyüklükte iş yerleri vardır. Bunların içinde, doktor bulundurma, revir yapması, hastane yapması icabedenleri vardır. Bunlar birleşerek bir hastahane yapmağa, işçi sayıları müsait değilse bir revir açmağa sevkolunabilirler. Bu suretle muhtelif müesseseler bir araya gelecek tatbik edilemeyen bu hükmi tatbik yoluna koyabilirler. Esasen İş Kanununun 62 nei maddesi bu hususta tedbirleri ihtiva eder.

Arkadaşlar, burada yine ehemmiyetle üzerinde durulması icabeden diğer bir nokta; Devletin bu sigorta masraflarına hiç iştirak etmemesi meselesidir. Umumiyetle iktisadi sigortalarda işveren işçi ve Devlet, masrafı iştirak ederler ve bunların iştirakiyle sigorta kendisine

lâzım olan fonları toplar. Önümüzdeki tasarıdaki sigortalara ise Devlet iştirak etmemektedir. Üç tarafın da iştiraki iktisadi sigortalının mühim esaslarından biridir ve yine milletlerarası kabul edilmiş prensiplerdendir. Hiç olmazsa Devletin sigortanın idare masrafına iştirak etmek suretiyle yeni kurulan bu müessesenin yükünü biraz azaltması faydalı olur kanaatindeyim.

Arkadaşlarım; tasarımm heyeti umumiyesi hakkında mütalâaların bunlardır. Bu, hakikaten memleketimizin dünya iktisadi nizamına büyük ehemmiyet vererek iştirak ettiğini gösterir mühim bir adım olduğu için, memleketin hakiki ihtiyaçlarına cevap verdiği için biran evvel çıkarılması ve tatbika konulması lâzım gelen bir kanundur.

Bundan evvel çıkmış olan İşçi Kanunlarımız, bundan sonra çıkacak ve Türk işçisini himaye edecek olan muhtelif kanunlar bir araya getirilecek, kodifiye edilecek ve Türk İş Kodu dünyaya iş kodları arasında şerefli mevkiini alır. (Bravo sesleri, alkışlar).

S. K. YETKİN (Urfa) — Sayın arkadaşlar; şimdi Yüksek Komutayca görüşülmesine başlanan İş kuzalarıyla Meslek hastalıklar ve Analık sigortaları hakkındaki kanun tasarısı, hem sosyal adalet prensibine, hem de ekonomik hayatımızı geliştirme prensibine dayanmaktadır. İşçinin, işinde verimli olmasını sağlıyan şartların başında, yarına güvenle bakması gelir. İşte bu kanun tasarısı, meslek hastalıkları ve iş kazaları halinde işçiyi koruması; aile düzeninin bozulmamasını, ölüm hallerinde yuvanın sefaletle düşmemesini önleyen tedbirleri alması bakımından işe olan bağlılığı dolayısıyla daha verimli olmayı sağlamaktadır. Gebelikte, doğumda ve doğumdan sonra gereken sağlık yardımlarını da gözönünde bulunduran, çocuğunu emziren sigortalı kadına bir emzirme ödeneği veren bu tasarı, çocuk sağlığını korumak suretiyle yurdumuzdaki nüfus artımına da yardım edecektir.

Arkadaşlar, iktisadi olduğu kadar da insani prensiplerde mühim olan bu tasarımm bende uyandırdığı sevinç ifade ederken sayın Çalışma bakanımızdan bir dilekte bulunacağım. Bu dileği, kendisi de Geçici Komisyonun raporuna ihtirazî bir kayıt olarak ilave ettiği şu cümle ile ifade etmektedir: «Zamanla ve imkan hâlinde sigortanın emekliye de tesmül.» Sayın Sadi İsmail'in Komisyon üyesi olarak izah ettiği

bu temenniye şimdi Çalışma Bakanı olarak yerine getireceğine emin olduğumu arzettikten sonra üzerinde dikkatle durulmağa değerli bulunduğum bir noktaya işaret etmeden geçemiyecğim. Bu nokta, iş hayatını geniş ve tam mânasiyle aldığımız takdirde, ihmal edilmesi mümkün olmıyan fikir ve güzel sanat işçilerinin durumudur. Bunun içindir ki, iş kazalarına ve meslekî hastalıklara taallük eden bir kanun tasarısının görüşüldüğü şu sırada, yazarlar gibi, kültür ve güzel sanatlar alanında çalışan serbest meslek mensuplarının durumlarını da emniyet altına almanın lüzumuna inandığımı bu kürsüden ifade etmek isterim.

Ömürlerini kültür, güzel sanatlar, yazı hayatına verdikten sonra çalışamaz bir hale geldikleri zaman, bu serbest meslek mensuplarının, çetin şartlar içinde yaşamalarını önlemek, hayatlarının son yıllarını rahatlık içinde geçirmelerini sağlamak lâzımdır. Bu bakımdan, çalışma ile ilgili işlerimizi düzenliyecek, yürütecek ve denetliyecek olan Çalışma Bakanlığımızın, çalışma hayatımızın bu tarafını da teminat altına alan özel bir kanun getirmesini, böylece fikir ve sanat hayatımıza gelişme imkânları kazandırmasını rica edeceğim.

Arkadaşlar; görüşülmesine başlanan kanun tasarısının, Çalışma Bakanlığımızın kurulduğu bir zamanda Yüksek Meclise gelmesini, bu Bakanlıkça başarılabacak işler için çok uğurlu, çok verimli bir başlangıç saymaktayım.

Sayın Çalışma Bakanımız Dr. Sadi İrmak'a candan başarılar dilerim.

Dr. E. OKTAY (Kars) — Değerli arkadaşlarım, 3008 sayılı kanuna dayanarak hazırlanmış ve Geçici Komisyonun incelemelerinden geçmiş olan iş kazalarıyla, meslek meslekî hastalıklar ve analık sigortası tasarısı yüksek mütelâanıza sunulmuş bulunuyor. Bir çok inkilâplar gibi, bunu başaran Cumhuriyet Türkiye'si sanayileşme yolu ile iktisadi kalkınmamızı da sağlamaya azmetmiş olduğunu memnuniyetle görüyoruz. Memleketimizde gerek Devlet eliyle, gerek şahsi teşebbüslerle kurulmuş bir çok müesseselerimiz mevcuttur. Ve bu müesseseler gelişme halindedir. Bu gelişmeyi sağlamak için işçiye ve kalifiye işçiye ihtiyaç vardır. Fakat işçileri iş hayatına bağlamak için bir takım tedbirler almak lâzımdır; bunların yaşayışlarını, istikbâllerini teminat altına almak zaruridir. 19 ncü asırdan itibaren

başlamış olan sanayide makinalaşma devri hızla ilerlemektedir. Bununla beraber tehlikeler ve binnetice iş kazaları meslekî hastalıklar da beraberce artmaktadır. Bunun için işçileri iş hayatına bağlamak ve kalifiye işçi yetiştirmek için işçilerimizin mâruz kalabileceklerini kaza, hastalık, mâlûllük, ihtiyarlık, ölüm gibi mesleğe müessir ve bugünün tehikelerine karşı korunmaları icabeder; bu da diğer Avrupa memleketlerinde olduğu gibi düzenli sigortalar kurmakla olabilir ki, Hükümetimizle bu yolda meseleyi halletmek için bu mevzuu ele almış bulunuyoruz.

Yaşamakta olduğumuz devirde İkinci Cihan harbi altı sene devam etti. İnsan zekâsı bütün bilgilerini insanı öldürmek için sarfetti. Bugünse sulha kavuşmak üzereyiz. Tabii yine aynı insanlar bu zekâlarını insanların müreffeh yaşamaları için sarfdebileceklerdir. Eskiden uzak sayılabilen mesafeler medeniyetin inkişafıyla, asrımızın vapur, demiryolu, telgraf, radyo televizyon ve son zamanlarda uçakların terakkisi sayesinde binlerce kilometre ile ayrılan memleketler şimdi komşu sayılabiliyorlar. Bu harpte her fert erkek, kadın, çocuk her biri birer vazife alarak bir çok fedakârlıklar yaptılar. Tabii normal hayatta da bunların mükâfatını görmek isteyeceklerdir. Bunun için refahı arttırmak yolunda her meslekte çalışmalar ve incelemeler olmaktadır.

Bunun için harpten sonra bütün dünyada asgari bir hayat seviyesi herkesin hakkı olacaktır. İşte bundan dolayıdır ki, pilânlar hazırlanmakta, düşünceler ileri sürülmektedir. Bu büyük dâvanın anahtarını meşhur Beveriç hazırlanmıştır. Bununla İngiliz politikacısının pilânı hemen her tarafta akisler yapmıştır. Bunu bütün millet kendi lisanlarına tercüme etmişlerdir. Bizde de, memnuniyetle görüyorum ki, bu alâka mevcuttur ve hazırlık yapılmaktadır. Hali hazırda sosyal sigortalar, hastalık sigortası, iş kazaları sigortası, analık sigortası, ölüm ve ihtiyarlık sigortaları çocuk sağlığı ve saire. aşağı yukarı her memlekette mevcuttur. Bizde de bazı müesseselerde bunu görüyoruz, meselâ Devlet Demiryollarında, Askerî fabrikalarda vesairede bunun az çok muvaffakiyetle tatbik edildiğini memnuniyetle görüyoruz.

İş adamına hastalık esnasında yapılan nakdi yardım, tedavisi için yapılan tıbbî müdatat, vaktinde yapılan tıbbî tedavi ile hastalığın iler-

lemesine mâni olmak, hastanın kendisine yapılan tedavi ile birlikte çocuklarına ve ailesine geçinme imkânı vermek ve bu suretle mübrem ihtiyaçlarının önlenmesi büyük içtimai hizmeti haizdir ve bu suretle iş adamı emniyetle ve endişeden âri olarak iş sahasında verimli olarak ve selâmeti fikirle çalışabilir.

Almanya'da 30 sene zarfında (1885 - 1914) hasta kasalarına kayıtlı olanların adedi 4 294 173 den 15 690 586 çıkmıştır. Yani 3,6 defa artmıştır ve bu yüzden alman birçok sıhhi tedbirlerle memleketin sıhhi durumu çok iyilemiştir. Almanya'da kurulmuş olan hasta kasaları sıhhat üzerine muzır tesirler yapan birçok âmillere karşı da koruyucu tedbirler aldı. Bu meyanda verem ve alkolizmle mücadele, zührevi hastalıkların çoğalmasına mâni tedbirler, ana ve çocuk sağlığının himayesi, meskenlerin sıhhileştirilmesi, sıhhi bilgilere ait broşürler dağıtılması vesaire. Bütün içtimai sigorta sahalarmında Almanlar çok ileri gittilerse de henüz son söz söylemiş değildir. Gaye bu tedbirleri genişleterek aile hayatına kadar ilerletmektir. İşte bu işin anahtarını iki sene evvel İngiliz politikâcısı Beveridge ele almış ve bu yolda çalışmaktadır.

Şimdi sayın arkadaşlarım, bu bir umumî mukaddimedir. Biliyorum, çok yorulduunuz, fakat belki şimdi biraz vaktinizi israf edeceğim. Bir parça tasarımların heyeti umumiyesi hakkında birkaç kelime söylemek istiyorum. Her zaman sizi rahatsız etmiyorum. Bu mevzu hakkında biraz alâkam vardır. Onun için müsaadenizi rica ediyorum. (Devam devam sesleri).

Sevgili arkadaşlarım, elimizdeki kanun cidden çok büyük ihtiyaca cevap mahiyettedir. Birçok vatandaşların yaralarını saracak, ıztırlarını azaltacak ve sanayileşme için de büyük bir rol oynayacaktır. Ancak bu kanunun bazı kısımlarını, ana hatlarını burada mütalâanızı arz edeceğim.

Bir defa umumiyetle, tabii kanunlar yapılırken hep bunu hukukçular ve yüksek seviyede tahsil görmüş insanlar okuyacak değildir. Onun için umumî olarak arzım; kanunlar vâzih olmalı, orta seviyedeki insanlar da anlayabilmeli ve toplu olmalıdır. İş Kanununda 25 - 30 maddesinde yapılacak nizamname ve talimatnamelerden bahsediliyor. Bu kanunda da öyle mühim kısımlar vardır. Bunların, nizamnamele-

rin hepsi, derli toplu olmalıdır. Bir işçi, bir vatandaş daima toplu olarak bunları bir arada bulur. Bir defa birincisi bu.

Sonra umumî olarak bu kanun tasarımlarının iskeletini bu kısımlar teşkil ediyor: Sigorta sahası, idarî, ve sıhhi teşkilât, malî kısımlar, bir de iş kazalarıyla, meslekî hastalıklar. Sigorta sahası hakkında uzun konuşacak değilim, Arkadaşlar, söylediler. Bu sigortada, İş Kanununa göre yalnız on işçiden fazla işçisi bulunan müesseselerin işçileri dâhildir. Halbuki, yanbaşında, birçok müesseseler çırakları, arabacılar, kunduracılar, serbest işçiler vesaire vardır ki, bunların da dâhil edilmesini daha doğru buluyorum.

İdarî teşkilât hakkında bu kanunda çok az sarahat vardır. Yalnız kanun metninden ve teşkilâttan anlaşılıyor ki, iş dairesine bağlı bulunacak bir işçiler sigortası teşkilâtı kurulacaktır. Bugün memnuniyetle görüyoruz ki, yeni bir Çalışma Bakanlığı teşekkül etmiştir, başına da çok sevdiğimiz Dr. Sadi İrmak gelmiştir ve bu mahzur tabii ortadan kalkıyor. Yalnız gönül isterdi ki, bu kanunla bu esaslar da tasrih edilmiş olsun. Meselâ, Balkan Devletlerinin birisinde merkez sigorta müessesesine kimler giriyor : İdare heyetine; heyet reisi, sanayi ve ticarete işverenler, işçiler ve ustaların mümessilleri, bir sosyal sigorta mütehassısı, bir sosyal tababet mütehassısı, bir de sosyal meselelerde ihtisası olan hukukçu, idarenin umumî müdürü... Böyle bir merkezi sigorta idaresi teşekkül ediyor. Ondan sonra mıntakaların sigorta idareleri vardır ki, onlar da; idare heyeti müessese müdürü vardır. sanayi ve ticarete işverenler, hususi müessese mümessiliyle işçilerin mümessilleri. Gönül isterdi ki, bu tasarımda da bu teşkilât hakkında esaslı ve sarıh hükümler bulunsun. Zaten tasarımların arzettiğim gibi ana hatları; bunlardır. Bundan sonra teşkilât, sonra da hastalık geliyor, bir de dördüncü unsur olarak malî kısım var. Şimdi malî kısmı kısaca arz edeyim. Burada prim işverene aittir, deniyor. Halbuki, Avrupa'da Balkan memleketlerinde bu böyle yapılmıyor; İşveren, işçi bir de Devlet bu primi müştereken veriyorlar. Bu da doğrudur. İşçiyi de buna iştirak ettirmelidir. Bu terbiye bakımından da mühimdir. İşçi kendi hakkını istiyecektir. Bu az bir miktardır. Meselâ Romanya'da % 8 alıyor. Bunun % 4 ünü işveren müessese % 4 ünü de işçi verir. İşçi 200 kuruş alıyorsa sekiz-

kuruş verecektir. Devlette birçok sosyal yar-dım için paralar sarfetmektedir. Bu parayı bu müesseseye verir ve bu suretle Devletin de bir-çok yükü üzerinden kalkar. Çünkü hastaneler-le vesaire ile uğraşacaktır. Ben yalnız bunu söy-lemekle geçiyorum. İktisadi arkadaşlar meseleyi daha iyi tetkik ederler.

İş kazalarına gelince: Bunun hakkında ka-nun tasarısında oldukça sarahat vardır. Yalnız burada iş kazaları nerede vukubulmuştur, işye-rinde mi? Sonra iş dolayısıyla ve iş bakımından gibi birtakım hususları zikrediyor. Halbuki bir iş kazası olunca bir tahkikatın yapılması icabe-diyor. Avrupa memleketlerinde görmüşler ki, bu tahkikat safhasına sarfedilen para verilecek tazminattan daha çoktur.

Onun için bu tahkikatı hiç nazarı itibara al-madan işçi nerede olursa olsun iş kazasına maruz kaldı mı derhal sigorta hükümlerinden istifade ediyor.

Şimdi sayın arkadaşlarım; meslekî hastalık-lar hakkında maruzatta bulunacağım, bizim ihtisasımıza taallük ediyor, müsaade ederseniz biraz tafsilât vereyim. Eğer yorulduyunza daha kısa da kesebilirim. (Devam, devam sesleri)

Değerli arkadaşlarım; kısaca meslekî hasta-lıklar hakkında konuşmadan evvel iş hayatına tesir eden âmilleri gayet kısa arzede-yim. Tabii sıhhat üzerinde gıda, mesken, hava, iklim, ir-tifa gibi birçok tesirler yapan âmiller vardır. Bunlardan bahsedecek değilim. Bunlar umumî ahvale tâbidir. İşçiler hangi hastalıklara ma-ruzsa biz de bu hastalıklara maruzuz. Bu umu-mî ijiyen meselesidir. Fakat işçilerin maruz ka-labileceği başlıca üç hususa temas edeceğim. Bunlardan birisi mesai saatidir. Bunu uzun uza-dıya arzetmiyecem, zaten İş Kanunu bunu halletmiştir. Görülmüştür ki mesai saati azal-dıkça iş daha çoğalıyor, daha verimli oluyor. Meselâ Teylor bir tecrübe yapıyor; çalışma sa-atını 10 buçuktan 8 e indiriyor. Bu tecrübe mu-vaffakiyetle netice veriyor. İş verimi % 33 nisbetinde artıyor. Yani bu bizim kanunları-mızda Hükümetçe halledilmiş bir meseledir. O-nun için yalnız temas ederek geçiyorum.

Bir de sanayide toz meselesi vardır. Toz iş-çinin hayatına tesir eder. Toz, medeni, hay-vanî ve nebatî olur. Bunlar tesir derecesini bir kaç rakkamla arzede-yim. Taş ocaklarında ça-lışanlar günde 0,29 gram, senede 86 gram. Çi-

mento fabrikalarında günde 0,57 gram, senede 177 gram. At kili fabrikasında toz alan aletsiz günde 0,48, senede 144 gram toz yutuyorlar; toz alan aletle yine aynı atkılı fabrikasında 0,09 günde, senede 27 yani beş altı defa daha az toz yutuyorlar. Sigara fabrikasında toz alan alet-siz günde 0,59, senede 177 gram. Toz alan alet-le aynı fabrikada günde 0,26, senede 78 gram toz yutuyorlar. Toz tabii bünyede mihaniki ve kimyevi tesirler yapıyor verem ve şarbon gibi hastalıklar husule getiriyor. Sonra burada şa-yanı dikkattir ki ve tecrübeten görülmüştür ki, toz alan aletle çalışan müesseselerdeki işçilerin hayatı 10 - 15 sene kadar artıyor. Yani bu ted-birlerin ne kadar mühim olduğunu burada teba-rüz ettirmek istiyorum.

Sonra üçüncü olarak verem hakkında arzede-ceğim. Kısa bir istatistik. Eğer ziraatte çalı-şan ve ölen işçilerin ölümünü 100 olarak kabul edecek olursak dülger ve marangozlarda 161, kömür ocakları işçilerinde 167, fırıncılarda çalışan işçilerde 191, değirmencilerde 194 halıcı ve keçecilerde 210, taş yontucularda 232, men-sucat işçilerinde 247, maden dökmeçilerinde 292, demir çelik işçilerinde 294, odun tornacılarında 295, bakırcılarda 304, camcılarda 322, baca ve ocak temizleyicilerde 325, kurşun madenle-rinde çalışanlarda 350, fırça fabrikalarında ça-lışanlarda 356, bıçak fabrikalarında çalışanlar-da 496 dır.

Demek beş defa fazladır, bir buçuk ile beş defa fazla vermeden ölüm vukua geliyor. Bu sanayide çalışan işçiler tabii muayyen elbiseler, yıkanma yerleri, duş vesair tertibatla teçhiz edildikleri takdirde bu nispet çok azalıyor.

Üçüncü kısım, esas meslek hastalıklarını teş-ki eden kısımdır; zehirlenmeler, sanayide kul-lanılan zehirler. En çok muzır tesir yapan da bu sanayi zehirleridir. Bunlar vücuda gaz, bu-har, toz ve mayi halinde giriyor. Gayet kısa arzede-yorum. Sabrınızı suiistimal etmek iste-mem. Bunlar mahiyetine göre muhtelif tesirler yapıyor. Bir kısmı mevziîdir : Yanık, diş et-leri hastalıkları gibi, yahut kan devranına giri-yor, umumî tesir yapıyor. Umumî hastalıklar husule getiriyor. Asabî, kalp, böbrek vesaire hastalıkları tevlit ediyor. Arkadaşlar, bunları arzetmezsem, meslekî hastalıklar hakkındaki söy-liyeceğim söze nazarı dikkatinizi celbedemem. Fişer 1910 senesinde 67 zehir tesbit etti. Fa-

kat bunların adedi mütemadiyen artmaktadır ve bunların arasında en mühimmi kurşun zehirleridir. Sanayideki zehirlenmelerin % 95 ini kurşun zehirlenmeleri teşkil ediyor. Bunun için bunlara karşı tedbirler alınıyor. Meselâ kibrit imalinde zehirli fosfor yerine başka bir madde kullanıyorlar, ayna imalatında civa yerine meselâ gümüş kullanıyorlar ve bu suretle oldukça bu işi düzeltiyorlar. Şimdi bu zehirlerin bünye üzerinde, vücut üzerinde olan tesiri; alınan tedbirler ile çok azalmış bulunuyor. Esasen İş Kanununa istinaden yapılan işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyet nizamnamesi bu koruyucu tedbirleri mufassalan izah etmekle çok faydalı ve kıymetlidir. Meslekî hastalıkları ayırdetmeğe pek yardım etmez.

L. Levin diyor ki : «Vücudu beşerde hiçbir uzuv ve hiçbir nesic yoktur ki şu veya bu zehir tesiriyle diğer etiolojik sebepler dolayısıyla husule gelen gayrimarazi tezahüratı vermesin; bunun için her zaman zehirlerle temas eden işçilerin hastalıklarını zehirlenmeye atfetmeyip diğer sebeplere bağlamak imkânı daima mevcuttur.»

Hakikaten vücudumuzda kalp, böbrek, ciğer vesaireye diğer nasıl tesir ediyorsa, zehirler de aynı şekilde tesir ediyor. Bunu nasıl ayıracağız. Meselâ bir nefrit geldi, (böbrek iltihabı.) Bunu diş hastalığı da yapar, boğaz iltihabı da yapar, zehir de yapar. Bunu hangisinin yaptığını nasıl ayıracağız? Verem, görüyoruz ki, diğer birçok âmiller de yapıyor. Fakat bu sanayide çalışanlar beş altı defa daha fazla bu tehlikelere mâruzdur. Bunları nasıl ayıracağız? Bunun için denilebilir ki efendim, işçiyi almadan muayene ederiz. Fakat o muayene basit değildir: Kan muayenesi, rontken, balgam, idrar muayeneleri vesaire. Bir defa işçi girer girmez yapılmalıdır. Bundan sonra muayyen müesseseler için muayyen zamanlarda, sabrımızı suiistimal etmiyeyim, bazı yerlerde ayda bir, bazı yerlerde üç ayda bir, bazı müesseselerde altı ay veya senede bir daima tekrar ve kontrol edilmelidir. Evet belki mümkündür, Tabii mümkündür. Meslek hastalıklarını tesbit ve yardım yapmak için büyük teşkilâta muhtacız ve bilhassa bu teşkilât için arzettiğim gibi mütehasşis sigorta doktorları yetişecek. Lâboratuvarlar, hastaneler kurulacak. Büyük iş yapılacak ki bu olsun. Onun için bunun yerine diğer hastalıkları

koysak daha iyi olmaz mıydı? Bir başlangıç olurdu. Zaten bu mesele bir başlangıçtır. İş kazaları meslek hastalıkları ve analık sigortası bir başlangıçtır. Fakat daha kolay olan ve daha umumî işleri bırakıpta muğlak işlere gitmemiz bizi bir kat daha müşkülâta götürür. Bu müşkülât ümidimizi kırabilir.

Sonra, bu iş kazası ve meslekî hastalıklarla yardım yapacağımız tifo, tifüs, zatürree, tetanos gibi daha birçok hastalıklar vardır. Bunlara biz acaba yardım etmiyecek miyiz? Denebilir ki, bunlar umumî ahkâma tâbidir, yanbaşında hastane vardır, oraya gitsin. Hazır teşkilâtı kurmuşken bunu daha umumileştirip, basitleştirip az masrafla çok iş yapmak daha doğru olmaz mı?

Zehirlerin vücuda yaptığı tahribat şekillerini ayrı ayrı sayacak değilim. Civa, silis, beyaz fosfor, arsenik ves...

Şimdi mâruzatımı hulâsa edeyim: birincisi kanunun toplu olması yani kanuna ait bütün izahnameler, talimatnameler ve teşkilâtların hepsinin bir arada bulunmasını arzu ediyorum.

İkincisi; sigorta sahasını genişleterek bütün işçilere teşmil etmek, yanbaşında çırak kunduracı bilmem ne varken bir kısmı istifade edecek diğeri etmiyecektir. Sigorta teşkilâtı sağlık ihtiyacını uygun şekilde kurmak.

4. Bu işe elverişli ve ihtiyaca kâfi doktor kadrosu hazırlamak ve müesseseler kurmak.

5. Doktorları patronun ve sigortanın tesirlerinden kurtararak Sıhhat Bakanlığımıza bağlamak. Çünkü görüyoruz meslekî hastalıklarda bazı müesseseler diyor ki ben civa ile yahut arsenik ile iştigal ettiğim halde hiç meslekî hastam yoktur, ve bununla övünüyor. Bunun sebebi ise bu hastaları oraya ithal etmiyor. Onun için övünebilir. Bunun olmaması için doktorları bu müesseselere bağlamamalı ve bitaraf olarak hareketlerini temin etmelidir. Bu ne şekilde yapılacaksa yapılsın. Doktorlar viedani ve bitaraf olarak hareket edecek şekilde olmalıdır.

6. Malî cihetten diğer memleketlerde olduğu gibi prim hem iş verenden hem işçiden alınmalı, hem de Devlet yardım etmeli.

7. Tıbbi yardım hem sigortalılara hem de nafakasını teminle mükellef olan efradı ailesine teşmil edilmelidir.

8. Meslekî hastalıkları diğer hastalıklardan ayırmak müşkil olduğundan sigortanın bahçet-

tiği hakları bütün hastalıklara tesmil etmelidir.

Değerli arkadaşlarım artık bir iki cümle ile sözümü bitiriyorum, devrimci Türkiye Cumhuriyeti 22 yıldır ancak aşılara sığabilecek eserler içinde getirdi. Şimdi de Hükümetimiz Cumhuriyet Halk Partisinin hakçılık prensipinden ilham alarak milli sanayiimizi yükseltmek ve burada çalışan vatandaşların sağlığını korumak ve geçimini teminat altına almak için bu kanun projesini huzuruza getirmiş bulunuyor. Bu iyi bir başlangıçtır.

Cumhuriyet devrinin endüstridisi olmasaydı harp yıllarında vaziyetimiz daha fena olurdu. Şu halde bu kurulan müesseseler de çok istifade olmuştur. Dünya sanayiinin baş döndürücü

bir süratle ilerleme gösterdiği bir devirde biz daha fazla çalışmaya mecburuz. Sayın Çalışma Bakanımıza da bu yolda başarılar diler, tebrik ederim. (Alkışlar)

BASKAN — Bilmem Heyeti Celile müzakereye devam etmek niyetinde midir?

(Müzakere kâfi sesleri). Ekseriyet kalmamıştır. Bu vaziyette tasarrufların tümü hakkındaki müzakerenin kifayetini reye koymak olmayacaktır. Eğer Heyeti Celile kararına muvafakat buyursa cuma günü saat 15 te toplanalım. (Doğru, doğru sesleri).

Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 17,50

İş kazaları ile meslekî hastalıklar ve analık sigortaları hakkında kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/316)

T. C.

Başvekkâlet

Muamelât Umum Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı: 71-203 6/1767

26 . VI . 1944

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

İş kazaları ile meslekî hastalıklar ve analık sigortaları hakkında İktisat Vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 22 . VI . 1944 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuş olduğunu arz ederim.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

İş kazaları ile meslekî hastalıklar ve analık sigortaları kanunu mucip sebepleri

3008 sayılı İş Kanununun 7 nci faslında, iş hayatında iş kazaları, meslekî hastalıklar, analık, hastalık, işten kalma, ihtiyarlık ve ölüm hallerine karşı tatbik edilecek olan sosyal yardımların esasına ait umumî prensipler konulmuş ve mezkûr kanunun hükümlerine göre sigorta mahiyetinde olarak, Devlet tarafından tanzim ve idare edilecek olan bu sosyal yardımların imkân ve ihtiyaçlara uyularak, tedrici bir surette tatbik edilmesi bir programa bağlanmış bulunmaktadır. Sosyal sigortalardan mevzularının hayati ehemmiyeti bakımından diğer sigorta kollarına tercihan ilk önce tatbik mevkiine konması lâzım gelen iş kazaları, meslekî hastalıklar ve analık sigortalarına mütaallik olup İş Kanununun 107 nci maddesi mucibince hazırlanan kanun projesi başlıca iki büyük mevzuu ihtiva etmektedir:

1° Meslekî risk esasına istinat eden ve işçi müstahdemlerin işten mütevellit ârızalarının tazmini hususunda işverenlerin hukuki mesuliyeti yerine kaim olan iş kazaları ve meslekî hastalıklar sigortası;

2° İş hayatında işçi ailelerinin çocuk yetiştirme kudretini câmianın tesanüdü ile himaye eden analık sigortası.

İş kazaları ve meslekî hastalıklar sigortaları bütün medenî memleketlerde olduğu gibi meslekî risk esasına istinat etmesi itibarıyla diğer sosyal sigorta kollarından bâriz bir farkla ayrılmaktadır. İşverenlerin mesuliyetini kasıt, ihmal veya teseyyüp gibi kusurdan mütevellit hallerde munhasır bırakmıyarak işten mütevellit bilûmum kaza ve hastalık hallerinde işçi ve müstahdemlerin uğrayacakları zararların tazminine imkân verecek surette genişletmek bütün cenebi memleketler mevzuatına hâkim olan bir prensiptir. Bu prensibin istilzam ettiği en labii bir netice tamamiyle işverenlere ait bir tazmin mükellefiyetinin istihalesinden ibaret olan iş kazaları ve meslekî hastalıklar sigortası primlerinin munhasıran işverenlere terettüp etmesi keyfiyettir. İşverene ait işletmenin mahiyetinde mündemiç bulunan ve umumiyetle herhangi bir kimseye terettüp edebilecek bir kusurla izahı da mümkün olmayan bu risklerin mesuliyeti doğrudan doğruya işverene tahmil edilmekte ve işverenin bu yüzden ihtiyar edeceği masrafların aynen bir makine veya âletin amortismanı gibi işletme masraflarına dâhil addedilmesi tabii görülmektedir. Yine bu

prensipin neticelerinden olmak üzere, kaza veya mesleki hastalık dolayısıyla çalışamaz hale gelen işçi ve müstahdemlere verilecek tazminatın maktu olması ve gerek işçi ve müstahdemlerin ve gerekse işverenlerin bazı hafif kusurlarının da tazminatın verilmesinde nazarı itibare almaması umumî hükümlere nazaran bir ayrılık arz etmektedir. Mesleki risk prensibine istinat etmeyip iktimai mahiyette bir riski karşılamağa mâtuflanan analık sigortası hemen bütün eenebi memleketlerde hastalık sigortası ile birlikte tatbik edilmektedir. Ancak pek geniş bir sıhi teşkilâta ihtiyaç gösteren hastalık sigortası gibi mühim bir mevzuun şimdiden başarılmaması imkânsızlığı ve İş Kanununun da tebarüz ettirdiği üzere sosyal sigortaların alacak tecrübelerle göre tedricî bir surette tahakkuk ettirilmesi lüzumu gözönünde tutulmuş ve bu itibarla projede analık sigortası müstakil bir sigorta kolu olarak mütalâa edilmiş ve ileride hastalık sigortasının tatbiki imkânları tahakkuk edinceye kadar analık sigortasının bu suretle tatbiki zaruri görülmüştür.

Madde 1 : Sigorta Kanunu tatbikatının başlangıcında şumul sahasına dair ihtilâflara ve müşkülâta mahal kalmaması ve bu hususta İş Kanunu tatbikatından elde edilen neticeden istifade edilebilmesi için işçi sigortasına tabi olmak vasfı, İş Kanununun şumulüne dâhil işyerlerinde çalışan işçi ve müstahdemlere hasredilmiş ve bu suretle aynı zamanda İş Kanununun birinci faslında konulmuş olan prensipe de istinat edilmiştir.

İş kazalarının tazmini hususu, yerli ve eenebi işçilere müsavi muamele yapılması hakkındaki 1925 tarihli ve 19 sayılı beynelmilel mukavelenin birinci maddesine müsteniden kalâme alınmıştır.

Madde 2 : Sigorta haklarının, işyerinin İş Kanunu şumulü haricinde kalması halinde dahi, devamı hakkındaki bu hüküm faaliyetini kısmen tatil etmiş olan işyerinin cari seneye ait prim mükellefiyetinin mahfuziyetinden neşet etmektedir. Eğer işyeri faaliyetini büsbütün tatil etmiş bulunuyorsa prim mükellefiyetiyle birlikte sigorta haklarının da zeval bulacağı tabiidir.

Madde 3 : Üçüncü şahısların tavassutu ile yapılan iş akitlerinin sayarı ehemmiyet bir mahiyet arz etmesi ve prim mükellefiyeti üzerinde alâkadarların intina ve münakaşasına mahal bırakılmıyarak prim tahsilâtının kolaylığının temin edilmesi ciheti gözetilmiştir.

Madde 4 : Bu madde İş Kanunu ile derpiş edilmiş olan umumî mecburi sigorta rejiminin bir neticesini teyit etmekte olup bu kanun mucibince tatbik edilen sigortanın işyerlerinde şimdiye kadar teşekkül etmiş ve bundan böyle teşekkül edecek ikraz, yardım ve tekaüt sandıklarının faaliyetine hâle vermemesi kabul edilmiş ve işverenlerin bu gibi sandıklara mali yardımda bulunmaları keyfiyetinin kendilerine bu kanun mucibince terettüp eden vecibeleri bertaraf etmeyeceği tasrih edilmek suretiyle bu gibi işyerlerinde sigortanın tatbikından doğan masrafların tamamen karşılanması temin edilmiştir. Bu madde hükmü bu gibi işyerlerindeki yardım sandıklarının kaza, mesleki hastalık ve analık hâllerindeki yardım faaliyetlerine eskisi gibi devam etmek veyahut sigortanın tatbiki ile lüzum ve ehemmiyetini kaybeden bu faaliyete nihayet vererek muamelelerini tasfiye etmek hususunda muhtar bırakılmaktadır.

Diğer taraftan Askerî Fabrikaların, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umumî İdaresinin, Devlet Demiryolları İşletme Umumî İdaresinin memur, müstahdem ve işçileri ile Nafia Vekâletinin demiryolları inşaat teşkilâtına dâhil olan ve 3487 sayılı kanunun 12 nci maddesi hükümlerinden faydalanan maaşlı veya ücretli memurları ve İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 2921 sayılı kanun hükümlerinden faydalanan müseccel daimî memur ve müstahdemleri esasen hususi kanunları ile, bu kanunda derpiş edilen sigorta haklarına müşabih haklardan istifade etmekte olduklarından kanunun şumulü haricinde bırakılmıştır.

Madde 5 : Esas itibariyle iş kazalarının tarifini yapılan iş ile kaza arasında zaman, mekân ve illiyet rabtası bulunması esasına istinat ettiren Hükümet projesindeki formüle Sıhhat ve İktimai Muavenet Encümenince verilen en son şekil yeni lâyhada aynen muhafaza edilmiştir.

Madde 6 : Sigorta haklarına istihkak şartlarını ihtiva eden hallerin tadadını ihtiva etmektedir.

Madde 7 : İş kazalarının tazmini hakkındaki 1925 tarihli ve 17 numaralı beynelmilel mukavele ahkâmına uygun olarak sigorta haklarının tadadından ibaret bulunmaktadır.

Madde 8 : Mezkûr beynelmîl mukavelede mûnderiç tıbbi yardımın kazazedelerin lehine olarak, daha geniş miyasta tatbikını tazammun etmekte, kazazedenin tedavisinin isbettirdiği masrafların tazmini yerine tıbbi yardımın doğrudan doğruya deruhte edilmesi suretiyle müessiriyetini temin eden bir usul tercih edilmekte ve tıbbi lüzum üzerine kazazedenin hastanede tedavisi derpiş olunmaktadır.

Madde 9 : Bu madde, yapılacak tıbbi yardımın kazazedenin iyileşmesine kadar devamı hakkındaki ideal prensipe istinat etmektedir. Ancak bu prensipin tatbikından mütevellit mali neticelerin takdirine medar olacak istatistik malûmatının mefkudiyeti dolayısıyla tıbbi yardım 52 haftalık bir âzami müddetle takyit edilmiştir.

Bu müddetin hitamında şifayap olmayan kazazedeye daimî mâlûliyet iradı tahsisi de bu zaruri takyidin mahzurunu telâfi etmekte bulunmuştur.

Madde 10 : Bu madde hükmüne münasîl hükümler hemen hemen bütün ecnebi memleketlerin ve bilhassa Balkan Devletlerinin mevzuatında mevcut olup aşağıda zikrolunan muhassanatı temin etmektedir:

1. Kazalardan korunma hususunda işçi ve işverenler arasında esasen mevcut tabii tesanüdü takviye ederek işverenlerle sigorta idaresi arasında bir teşriki mesai yaratmaktadır.

2. Bir kazazedeye mümkün olan süratle yardım yapılmasının temini gibi beşeri bir gayeyi tahakkuk ettirmektedir.

3. Geniş ve mahâfileştirilmiş bir tıbbi teşkilâtın mevcut bulunmamasından mütevellit mahsuru bertaraf etmektedir.

4. Ârizaların vahamet kesbetmesinin önüne geçmek suretiyle hem kazazedelerin şahıs ve menfaatlerini korumakta ve hem de sigorta idaresinin mali mükellefiyetinin artmasına mâni olmaktadır.

Bu mecburiyetlerin tamamı tatbikına atfedilen büyük ehemmiyet dolayısıyla, işverenlerin bu husustaki ihmal ve kusurlarından dolayı şahsan mesul olmalarının tebarüz ettirilmesi dahi tabii görülmüştür.

Madde 11 : Yabancı memleketler mevzuatının ekserisi muvakkat mâlûliyet halinde kazazedeye umumiyetle kazancının % 50'si nispetinde bir gündelik tazminat hakkı bahşetmektedir ve hemen bütün memleketler mevzuatında muayyen bir müddetten daha az süren muvakkat çalgama-mazlak hallerinde tazminat hakkı tanınmaktadır. Çok ehemmiyetsiz ârizalar yüzünden bütün teşkilâtı harekete getirmemek ve işçiler arasında temarüz yakalarını önlemek maksadıyla kazayı takibeden ilk günler için hiç bir tazminat verilmemesi hakkındaki esasa riyyet edilmiş ve üç gündenden fazla sürmeyen ârizalar için gündelik tazminat verilmemesi derpiş edilmiştir.

Aile geçindirmek mevkiinde olan bir işçiye verilecek tazminatın, böyle bir mükellefiyeti olmayan bakâr bir işçiye verilecek tazminata nispetle daha fazla olması nispet ve kanunun istihdaf ettiği içtimai gaye nazarı görülmüştür. Kazazedenin hastaneye yatırılması halinde tazminatın tamamen bertaraf edilmesi cihetine gidilmeyerek kısmen tenkisi âdilâne görülmüştür. Bu hükümler muhtelif memleketlerin kanunlarında ve hâssaten Balkan Hükümetleri mevzuatında mevcuttur.

İşçi sigortaları idaresinin memleketin her tarafında teşkilâtı bulunmıyacağı gözönünde tutularak bilhassa Nafia inşaat işlerinde olduğu gibi idari merkezlerden uzak yerlerde çalışan işçilerin ihtiyaclarının vaktinde karşılanabilmesinin temini için kazazede işçilere ödenecek gündelik tazminatın idareye âzafeten işverenler tarafından ödenmesi imkânı derpiş edilmiştir.

Madde 12 : Başka memleketlerin tecrübeleriyle de sabit olmuştur ki, kazazedelere verilecek ortopedi ve protez levazımının serbest ticaret piyasasından temini bir çok suistimallere sebebiyet vermektedir. Bu âlet ve cihazların inhisar halinde işçi Sigorta İdaresi tarafından tedariki, istimalinde mahsur olan vasıtaların satışına dolayısıyla mâni olarak ihtiyacı en iyi surette karşılayacak ve ucuzluğu temin edecektir.

Madde 13 : Daimî kısmî mâlûliyetin ehemmiyetsiz olması ve muayyen bir dereceyi bulmaması

takdirinde tazminat verilmemesi bir çok memleketler mevzuatında ve ezcümle Balkan memleketlerinin kanunlarında yer bulmuş bir prensiptir.

Şunu nazarı itibare almak icabeder ki, bu gibi ehemmiyetsiz ârizalar kazazedenin iktisadi vaziyeti üzerinde bir tahavvül husule getirmedigi cihetle sigorta haklarının kazazede için ciddi bir fayda temin etmesi de varit olmayacaktır. Sigortanın hakiki gayesi daha ziyade, nazarı itibara alınabilecek derecede mühim zarar teşkil eden herhangi bir kazaya uğramış olan işçilere daha müesir yardımda bulunulmasıdır. Bunun için gerek idari ve gerekse malî bakımdan sigorta idaresini işgal eden ve onu hakiki gayesinden uzaklaştıran bu gibi faydasız yardımlardan sarfınazar edilmesi muvafık görülmüştür.

Madde 14 : 1925 tarihli ve 17 numaralı beynelmilel mukavelename hükümlerine tamamiyle uygun olmak üzere daimî mâlûliyet tazminatının irat şeklinde verilmesi prensibi kabul edilmiştir. İşbu mukavelename, alâkadar tarafından mâlûl bir şekilde kullanılacağı hakkında teminat verilmiş olması halinde iradın sermaye şeklinde tediyesi imkânını derpiş etmektedir. Pek cüz'î miktarda bir iradın işçi için hiç bir ciddi mesnet temin etmeyeceği ve buna mukabil küçük de olsa bir sermayenin işçiyi yeni vaziyetine uygun bir teşebbüse muktedir kılabileceği düşünülerek, % 20 yi bulmayan ve şifa-yap olması muhtemel hafif mâlûliyetler için verilecek tazminatın veya aylık tutarı üç lirayı bulmayan iratların sermaye şeklinde tediyesi imkânı derpiş edilmiştir.

Madde 15. : Beynelmillel iş konferansının 22 numaralı tavsiyenamesi daimî mâlûliyet iradının ücretin 2/3 nispetinde tahsisini derpiş etmekte ve bununla beraber bu irat bazı ecnebi mevzuatında ücretin % 50 si nispetinde bazı memleketlerde ise yüze kadar çıkmak üzere tahavvül etmektedir.

Bu muhtelif nispetlerin teşkil ettiği ifrat ve tefritlerin mutevassıt haddini tercih etmek ve % 60 nispetinde irat tahsis etmek mâkul ve âdilâne ve ihtiyata uygun görülmüştür. Bu nispetin, alınacak tecrübelerle tezyit edilmesi ümit edilebilir. Maddenin diğer hükümleri kazazede için çok müsait olup Beynelmillel iş teşkilâtının 22 numaralı tavsiyesine ve işverene Federal kanununun bu husustaki hükümlerine muvazi bulunmaktadır.

Madde 16, 17, 18, 19, 20 : İsviçre Federal sigorta kanunundan alınmış olan bu maddeler bu hususta Kanunu medenimizin koyduğu esaslarla ahenk teşkil etmektedir.

Madde 21 Birinci ve ikinci fıkraları İsviçre kanununun aynı mevzuat mütâallik hükümlerine uygun olarak kaleme alınmıştır. Üçüncü fıkra projede, iradın bazı hallerde sermayeye tahvilini derpiş etmesinden mütevellit vaziyetin icabını karşılamaktadır. Esasen küçük miktardan ibaret olan bu sermayelerin kazazedenin vaziyetinin salâh bulması üzerine istirdadına kalkışılmasında da bertaraf edilmesi imkânsız müşkülât mülâhaza edilmiştir. ve iratların sermayeye tahviline ait hesabatta mâlûliyet derecesinin değişmeden devamı zaten . gözönünde tutulmuş bulunmaktadır Buna mukabil iratların sermayeye tahvilinde ârizanın vehamet kesbetmesi ihtimali tezekkür edilmiş olduğundan bu takdirde tadilat yapılmasının derpişi âdilâne görülmüştür.

Madde 22 : Bu maddenin izahına lüzum görülmemiştir.

Madde 23 : Bu madde sigortalının kazancının miktarını tâyin usulünü her vaka zuhurunda ücretin hakiki miktarının takdirine engel olacak müşkülât ve ihtilâfları bertaraf eden basit olduğu kadar da âdilâne usulleri ihtiva etmektedir.

Esasen bu usuller yabancı memleketler mevzuatında da umumiyetle kabul edilmiş bulunan prensiplere uygundur.

Madde 24 : Esas ücretin âzami ve asgari hadlerinin tâyini hakkındaki prensip iki maksadın nezînden doğmaktadır.

1° İşverenlere, her türlü risklerini telâfi edecek bir iktisadi durumda olan yüksek ücretli işçi ve müstahdemlerinin primi yüzünden ağır mükellefiyet tahmil etmemek,

2° ücreti pek az olan işçi ve müstahdemlere yapılacak yardımın onlara maişet imkânı vermesini temin etmek.

Madde 25 : Sigortalı tarafından kasten ika edilmiş olan bedeni ârizalar mefhumu ile kabili telif olmayacağından bu gibi bedeni ârizalar halinde tazminat verilmesine mahal görülmemiştir.

Madde 26 : Yukarıda izah olunduğu üzere kasten ika edilen beneî ârızaların kaza mefhumu ile kabili telif olmadığı aşikâr ise de kusurdan mütevellit ârızalar hakkında aynı cihet vârit değildir, çünkü kazaların bir kısmı az, çok işçiye atfolunabilecek bir kusurun mevcudiyetini tazammun etmektedir. Binaenaleyh iş kazalarının tazminine dair olan bir kanunda işçinin kusurundan mütevellit kazaların hariç bırakılması ve bu suretle birçok hallerde kazazedelerin tazminat almak imkânından mahrum kalması gayrimâkul olur. Bununla beraber kazazedenin şuurlu irade ve ihtiyarının müdahalesini tazammun eden kusur vaziyetleri mazur görülmiyecek kusur telâkki edilerek diğerlerinden tefrik edilmiş ve bu takdirdé tazminatın tenkisi derpiş edilmiştir. Yukarıda 25 nci maddede zikredilen vaziyette sigortalının şuurlu iradesi bizzat kazayı husule getirmeğe inıtaf etmiş bulunduğu halde mazur görülmiyecek kusur halindt sigortalının iradesi bizzat kazayı husule getirmeği değil, kazayı husule getirmeği intaç eden kusurlu harekete müteveccih bulunmaktadır.

25 nci maddede zikredilen kasıt ile mazur görülemiycek kusur hali tetkik edilecek olursa «mazur grülmiyecek» kusur mefhumuna ait tarifin geniş tefsirlere mahal bırakmamak üzere ne kadar sarıh, ihtiyatkâr ve mahdud olması icabedeceği anlaşılır.

Bu mülâhazalara istinadendir ki, Fransız hukuksınalarından Müsyü Saşenin bir çok müelliflerce tasvip edilen, noksansız olduğu kadar da tahdidî olan tarifi tercih edilmiştir.

Madde 27 : Bu hüküm hemen bütün memleketlerin mevzuatında yer bulmuş bedihî bir kaideyi ifade etmektedir. Bu keyfiyet içtimai sigortanın insan gücünü korumak ve ıslah etmekten ibaret olan gayesiyle izah olunabilir. Sigortalının tıbbi vesayaya riayet etmemesi halinde bu koruma ve ıslah imkânının kalmıyacağı tabiidir. bu sebepledir ki tıbbi tedbirlere riayetsizlik derecesine göre kısmen veya tamamen sigorta haklarının bertaraf edilmesinin muvafık olacağı düşünölmüştür.

Madde 28 : Bu madde Borçlar Kanununun hukuki mesuliyete ait olan esasının kısmen tekrarından başka bir şey değildir. Bununla beraber işverenlerin ve üçüncü şahısların mesuliyetlerinin hududunu hatırlatmak üzere tebarüz ettirilmesi faydalı ve lüzumlu görölmüştür. Sigortalıların kusurlarından mütevellit bazı kazalarda olduğu gibi işveren veya işveren vekilinin, suç ve kasıt derecesini bulmıyan, kusuru halinde de mesuliyetin sigorta tarafından tekabbül edilmesi âdilâne görölmüştür.

Madde 29 : Bu madde İsviçre ve Yugoslâvya kanunlarının bu husustaki hükümlerinden mülhem bulunmaktadır. Bir çok ecaebi mevzuatta buna benzer hükümler konulmuştur.

Sigorta, muayyen bir mâlûliyete tekabül etmek üzere muayyen bir irat tediyesini tazammun etmektedir. Bu mâlûliyetin müteferrik mâlûliyetlerin ayrı, ayrı nazarı itibare alınmak suretiyle değil fakat heyeti umumiyesi bakımından tâyin edilmesini icabedeceği aşikârdır. Her bir kazanın münferit olarak mütalâa edilmesi yerine salim bir şahsın vaziyeti ile sigortalının son kaza neticesinde hâsıl olan mâlûliyetinin mukayese ve nispet edilmesicabeder.

Diğer taraftan bir şahsa tahsis edilmiş olan iratların ayrı, ayrı hesaplar halinde tediyesi yerine muamelenin tevhide ve bir tek irat tediyesi lüzumu da yerine getirilmiş bulunmaktadır.

Madde 30 : Bu madde sigortanın gayesini tahakkuk ettirebilmek için muhtaç olduğu malî membaı tâyin etmekte ve:

- 1° Prim ödemek mükellefiyetinin işverene trettüp etmesi;
- 2° Prim nispetinin işyerinin tazammun ettiği mefruz tehlikenin ehemmiyetiyle mütenasip olması;
- 3° Prim miktarının işyerinde ödenen işçi ücretleri yekûnu ile mütenasip olması;

Esaslarını ihtiva etmektedir. Zikredilen cihetler meslekî risk prensipinden ve tatbik olunan sigortanın icabettirdiği masraflara işverenlerin âdilâne bir inkısam esasına göre iştirak etmeleri zaruretinden doğmuştur.

Madde 31, 32, 33 : Bu maddelerin ihtiva ettikleri hükümler doğrudan doğruya İsviçre kanunundan mülhem olup meslekî risk prensipinin tatbikatına ait usulü ihtiva etmektedir.

Umumiyetle emniyet tedbirlerine ait tertibatı sık sık değişen ve bazan işyeri itibariyle de seyyar ve mütehavvil olan inşaat işlerinin tehlike derecelerindeki değişiklikleri tesbit ve takip etmek tatbikatta mümkün görölmediğinden bu işlerin yalnız tehlike sınıfına ayrılmasıyla iktifa olunup ayrıca tâli taksime tâbi tutulması pratik bakımdan uygun bulunmaktadır.

33. nci maddenin son fıkrasında İş Kanununun 55. nci maddesine istinaden çıkarılan işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesinde derriş olunan tedbirlere muhalefet halinde tehlike sınıf ve derecesinin değiştirilmesine dair kararların makabline şumulü:

1° İşveren tarafından vecibenin ifasında gösterilen tehhürü telâfi etmek;

2° Bu kanuni vecibeyi zamanında ifa edenlerin bu hususta gecikenlere nispetle daha gayri müsait vaziyete mâruz kalmamalarını temin etmek;

Maksadiyle derriş edilmiştir.

Madde 34 : Bu madde basit bir usul kaidesini ihtiva etmekte olup sigorta idaresinin başlıca vâridatının süratle tahsili ile işverenlerin keyfi addedebilecekleri kararlara karşı himaye edilmeleri gayelerini mezcetmektedir.

Madde 35, 36 : Bu maddeler, esas itibariyle 30. ncu maddeye hâkim olan gayeye müstenit bulunmakla beraber işverenlerin meşru menfaatlerinin keyfi kararlara haleldar edilmemesi için bir teminat olmak üzere prim tarifelerinin İcra Vekilleri Heyetinin tasdikına tabi tutulması muvafık görülmüştür. Bu tarifeler hakkında bazı vekâletlerin mütalâalarının alınması, bu vekâletlere bağlı fabrika vesair işyerlerine tahmil edilecek prim mükellefiyetinin tâyininde söz sahibi olabilmeleri imkânını temine mâruf bulunmaktadır.

Madde 37, 43 : Bu maddeler sigorta aidatının ödetilmesi tatbikatına ait teferruatı ihtiva etmekte olup bilhassa bu hükümleri itibariyle tatbiki kıymeti mücerrep bulunan İsviçre kanunundan iktibas edilmiştir.

İktibas edilmiş olan muvakkat prim sistemi :

1° İşverenlerin bir sene için; tahminî olarak ve muvakkat prim ismi altında ve o sene zarfında ödeyecekleri ücretlerin muhammen miktarına göre bir meblağ ödemelerini temin etmek;

2° Sene sonunda, o sene zarfında bilfiil ödenmiş olan ücret miktarına göre işverenleri ödemeleri lâzımgelen prim miktarını katî prim olarak tesbit etmek;

Esaslarına dayanır.

Muvakkat primin peşin olarak tahsil edilmesi lüzumu sene zarfında müecceliyet kesbeden sigorta taahhüdünün ifası zaruretinden doğmaktadır. Sene sonunda hesabat tasfiye edilerek katî prim miktarından fazla tahmin ve tahsil edilmiş olan muvakkat prim bakiyesi işverenlere iade edilir. Ve muvakkat primin katî primden eksik kalan kısmı munzam tahsilâtla tamamlanır.

40. nci maddede hususi bir ehemmiyet arzeden ve Ticaret Kanununun 47. nci maddesi hükmünün tazyidini tazammun eyleyen hüküm, işyerinin devir ve temlik halinde sigortalıların ve sigorta idaresinin hak ve menfaatlerini himaye etmektedir.

Devlet, vilâyet ve belediyelere yaptırılan inşaat işlerinde muvakkat prim usulünün tatbik edilmemesi bu işlerin hususiyetlerinin icabettirdiği bir zaruret olarak gözönünde tutulmuş ve bunun tevhit edebileceği mahzuru önlemek üzere katî primlerin seneden seneye tahakkuk ve tediyesi yerine bu muamelenin aydan aya yapılması ve müteahhitlerin prim borçlarının teminat akçasıyla karşılanması cihetleri gözetilmiştir.

Sigorta idaresinin malî menfaatlerinin haleldar olmaması ve kanuni mecburiyetlere riayet edenlerin bu mecburiyetlere riayet etmeyenlere nispetle gayrimüsait vaziyette kalmamalarının temini için, bu kısım hükümlerine göre terettüp eden vecibeleri ihmal edenlere karşı primlere zam yapılması gibi bir müeyyide konulmuştur.

Madde 44 : Kazaların tesbit ve ihbarına taallük eden işbu madde kazanın ihbarı vecibesini münhasıran işverene tahmil etmektedir. Ekseri ahvalde, sigorta idaresinin seri müdahalesi için lâzımgelen malûmatı verebilmek ancak işverenin muktedir olduğu bir keyfiyet olup ihbar vecibesinin işçiye tahmilinin bir çok kazaların ihbar edilmemesi veya edilmemesine müncer olan bazı müşkülâtı dâi olacağı düşünölmüştür. Bundan başka aynı maddeye ilerde arzedildiği üzere tahkikata el koyması için zabıta makamatının da kazanın vukuundan haberdar edilmesi mecburiyeti konulmuştur.

Kaza ihbarı mecburiyetinin muayyen bir mühletle kayıtlandırılması düşünölebilir. İse de kaza hâdiselerinin cezai takibatı istilzam edecek suç mahiyeti arzemesi de vârit bulunduğundan gerek

Ceza Mahkemeleri Usulî Kanunu ve gerek Meşhûr Süçler Kanunu bakımlarından yapılacak takibat ve tahkikatın geciktirilmemesi zarureti dolayısıyla ihbar mecburiyetinin derhal yerine getirilmesi lüzumdu görülmüştür.

Madde 45 : Bu madde kazayı mütaakıp tahkikat yapmak vazifesini zabıta makamına tevdi etmektedir. Çalışma kabiliyetsizliğinin üç günden az devamını icabettiren kazalar hakkında tahkikat yapılması, bu gibi kazaların sigortaya mevzu teşkil etmemesi bakımından faydasız görülmüş ve tahkikat ancak üç günden fazla süren çalışmamazlığı mucip kazalara hasredilmiştir. Alâkadarların hukukunun tesbiti için lâzımgelen malûmatın elde edilmesi yolunda yapılacak tahkikatın zabıtaya tevdi suretiyle 1935 tarihli İş kanunu lâyihası vesilesiyle alâkadar Vekâletlerin bu hususta dermeyeran etmiş oldukları mütalâalara da isnad edilmiş bulunmaktadır.

Madde 46 : Bu madde tahkikatın ihtiva etmesi lâzımgelen esas vazetmekte ve işçi sigortaları idaresinin icabında tahkikata iştirak veya tahkikatı yeniden icra ettirmek salâhiyetini tanımaktadır. Bu keyfiyet sigorta idaresinin malî mesuliyetlerderuhde ederken haiz olduğu murakabe, salâhiyetinden ve kazanım sebeplerini ve alâkadarların mesuliyetini tetkik etmek hususundaki alâka ve menfaatlerinden neşet etmektedir.

Madde 47 : İşverenin kazayı ihbar hususundaki ihmali takdirinde zâbitanın ittilâ kesbeder etmez tahkikata mübaşeret etmesi lüzumu tabii görülmüştür. İşveren veya işveren vekilinin bu ihmali sigortalının veya sigorta idaresinin zararını mucip olduğu nispette Borçlar kanunu hükümleri dâhilinde mesuliyetini intaç edecektir.

Madde 48 : Bu madde gerek sigortalının ve gerek sigorta idaresinin hak ve menfaatlerinin korunması bakımından zaruridir.

Sigortalının ölümü sebebinin tahkiki dolayısıyla sigorta idaresinin, işveren veya üçüncü şahısların mesuliyet evya ademi mesuliyetine esas olan hâdisenin tesbiti için bazı şüpheli vaziyetlerde otopsi yapılmasına lüzum hâsıl olacağı tabii görülmüştür. **Madde 49 :** Bu madde kazaya sebebiyet veren hâdisede suç mahiyeti görülmesi halinde yapılması muktazi cezai takibat hakkında ilgili kanunlarda mûsarrah hükümlerin mahfuziyeti gayesini istihdaf etmekte ve diğer taraftan sigorta idaresinin alâkadarların hakkını veya mesuliyetini tesbit ederken adli mercilerden sâdir olan kararlardan da istifade etmesini mümükn kılmaktadır.

Madde 50 : Sigortalı veya hak sahibi haleflerine kanunen temini lâzımgelen menfaatlerin tesbit ve tayıni salâhiyeti bu gibi meselelerin tetkikinde ihtisas sahibi bulunması ve bir Devlet müessesesi olması itibariyle sıhhat ve bitaraflıkla karar vereceği nazarı itibare alınarak İşçi sigorta idaresine tevdi edilmiş ve bu idarenin bu hususta vereceği kararların alâkadarların talebi üzerine mahkemelerin murakabesine tabi olması hükmü ile her ihtimale karşı keyfi muamele yapılması ihtimali bertaraf edilmiştir. Hak sahibi haleflerin tesbiti için veraset ilâmına istinat edilmesi esas olmakla beraber ölen kazazedenin fûruu ile kardeşlerinin içtima etmesi gibi bazı hallerde mirasçı olmayan kimselerin de hak sahibi halef sıfatını iktisab etmeleri varit olacağından bu takdirde varis sıfatını haiz bulunmayan kimselerden idarenin lüzum göstereceği belgelerle keyfiyeti ispat etmelerinin istenmesi uygun görülmüştür.

Uzun tahkikatı icabettiren hallerde sigortalının hedef tuttuğu gayenin istilzam ettiği bir süratle kazazedeye veya hak sahibi haleflerine mübrem ve müstacel ihtiyaçlarını karşılamak üzere yardım edilebilmesinin temini için avans verilmesi imkânı da derpiş edilmiştir.

Madde 51 : İşbu madde ile verilmiş olan itiraz hakkı yukarıki madde ile izah edilen mülâhazaya istinat etmektedir. Mahiyetleri itibariyle hukukî mesuliyetle sıkr alâkası olan bu gibi mesailin tetkik ve rüyetinde Asliye Hukuk mahkemelerinin vazifedar olması muvafık görülmüştür. İşçi sigortaları idaresinin kararına karşı yapılan itirazın kararın icrasını tehir etmeyeceği hakkındaki hüküm, böyle bir tehirin sigortalı veya idare için hiç bir faydası olmadığı gibi sigorta idaresinin işlerinin tedvir bakımından bazı mahzurları mucip olacağı mülâhazasına dayanmaktadır.

Madde 52 : İtirazın seri muhakeme usulüne göre tetkik ve rüyeti bu gibi içtimai yardım işlerinde mümkün olan kısa bir zaman zarfında kat'î kararın ekde edilmesi zaruretinden neşet etmektedir.

Kararın kaziyei muhkeme teşkil etmesi suretiyle ketileşmesinin kanuni şartlar dâhilinde işçinin

vaziyetinin değişmesi üzerine 21 nci madde muciiince irad haklarının icamda tadiline mâni olmıyacağı noktasını tebarüz ettirmektedir.

Madde 53 : Bu madde ile meslekî hastalıkların iş kazalarına temsili ve iş kazalarına ait hükümlerin kıyasen meslekî hastalıklara da teşmili bu husustaki Beynelmîl mukaveleinin bütün ecebi mevzuatta yer bulan prensibini ifade etmektedir.

İş kazalarından farklı olarak meslekî hastalıklara dair konulan hükümler hastalıkların tedrici bir surette husule gelmesinden ve ancak tabip tarafından teşhis edilmek suretiyle tesbit edilebilmeleri zaruretinden mütevellit bulunmaktadır.

Meslekî hastalıkların nelerden ibaret bulunduğu bu husustaki beynelmîl mukaveleden itibas edilerek tanzim edilen ve işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesinde mün-deriç bulunan meslekî hastalıklar listesine nazaran taayyün edeceği cihetle burada ayrıca ta-dada lüzum görülmemiştir.

Meslekî hastalıkların uzun bir zamanda tekevvün etmesi imkânı dolayısıyla, bu hastalıkların husulüne sebep teşkil eden ve işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesindeki listede tasrih edilen işlerden gayri bir faaliyet mevzuu olan işyerlerinde çalışan sigortalılarda da bu nevi hastalıkların zuhur etmesi vârit görülmüş olduğundan madde ona göre kaleme alınmıştır.

Madde 54, 55 : Meslekî hastalıkların sigortalılar tarafından işverene ve tabibe ihbar mecburiyeti bu gibi hastalıkların alâkadar tarafından vâkı şikâyet üzerine ancak tabip tarafından tesbiti mümkün olması ve alâkadarın müracaatı olmaksızın işverenin bu hastalığa muttali olarak ihbarda bulunmasının imkânsız olmasından ileri gelmektedir.

Madde 56 : Meslekî hastalıklar mahiyetleri itibariyle evveleminde tıbbi bir tetkiki istilzam ettirdiği cihetle zabıta tahkikatının lüzumu vârit görülmemiştir.

Madde 57 : Bu madde, prensip olarak :

1° Sigortalı kadınlara ve sigortalıların karılarına vilâdi yardımın yapılması lüzumunu vazetmekte ve bu yardımın teferruatı mütaakıp maddeye mevzu teşkil eylemektedir.

2° Sigortalı kadına verilecek maddi yardımın şumulünü tâyin etmektedir. Vaşington'da imzalanan 1919 tarihli beynelmîl mukavele mucibince sigortalı kadına doğumdan evvel 6 hafta ve doğumdan sonra 6 hafta zarfında esas ücretin % 50 si nispetinde nakdi yardımda bulunulması lâzımgelmektedir. Ancak İş Kanununun 25 nci maddesindeki hükme muvazi ve ahenktar olmak üzere bu müddetin kadın işçi veya müstahdemin sıhhi durumunun icabına göre tahvül etmesi diğer taraftan de nakdi yardımın esas ücretin % 70 ine çıkarılması kabul edilmiştir.

Marazi çocuk düşürme dolayısıyla vukubulan çalışmamazlık müddetince de aynı miktarda tazminat verilmesi kabul edilmiş bulunmaktadır ki, bu cihet çocuk düşüren kadınların müstakbel vilâdi kabiliyetlerini tehlikeye mâruz brakan bu gibi hallerde tıbbi bakımdan himaye edilmeleri lüzumuna istinat etmektedir.

Şüphe yok ki, bu mülâhazalar Türk Ceza Kanununun şumulüne giren kasten çocuk düşürme vakalarında böyle bir yardımın yapılması lüzumunu bertaraf etmektedir.

Suç teşkil eden çocuk düşürme vakaları İtalya Kanununda da yardımdan istisna edilmiştir.

Madde 58 : Vilâdi yardım, gebelik ve doğum ve bunu takip eden devrenin icabettirdiği tıbbi yardım, mualece temini ile sair sıhhi tekayyütleri ihtiva eder.

İşçi Sigortaları İdaresi bu yardımı iki şekilde ifa eder.

A) Gerek bilhassa büyük merkezlerde doğum evleri tıbbi klinikler açmak suretiyle ve gerekse en ahven şartlar dâhilinde sıhhi takayyüdü tahakkuk ettirmek maksadiyle yapacağı mukavelelerle emrine âmade bulunduracağı doktorlar, ebeler vasıtasıyla yardımı doğrudan doğruya deruhte eder.

Bu hal çaresi mümkün olduğu kadar istifade edilmesi lâzımgelen en iyi bir tarzdır.

B) Yahut sigortalı kadınların yaptıkları masrafları evrakı müşbiteye istinaden ve tarife ile tesbit edilen âzami hadleri geçmemek üzere tazmin eder. Bu şekil ancak (a) bendinde izah edilen usulün tatbikına imkân bulunmadığı hallerde tatbik olunur.

Sigortalıların karılarına doğrudan doğruya vilâdi yardım yapılması umumiyetle kocalarının çalıştığı yerlerden uzakta ve dağınık bir surette tevezzü etmiş olmaları gibi pratik bakımdan mühim müşkülât arzeder. Bu gibi hallerde ve bu müşkülât dolayısıyla bifiil yardım yerine muayyen miktarda bir tazminat tediyesi derpiş edilmiştir.

Emzirme tazminatına gelince, kadınların çocuklarını emzirmelerini teşvik maksadiyle konulmuş olan bu hüküm bir çok sıhhi faydaları temin edici mahiyettedir. Şurası da dikkate şayandır ki, 57, 58 nci maddelerle derpiş edilen analık sigortası gerek bu sigortadan istifade edenlerin ve gerek sigortanın temin ettiği menfaatlerin şümulü bakımından İş Kanununun 25 nci maddesinde zikredilen ve işverenlere terettip eden yardımdan daha çok geniş bir mânayı haiz bulunmaktadır.

Sigortanın geniş bir surette bütün işçi ve müstahdemlere teşmili lüzumuna gelince, bu cihet, mahdut bir zümreye tatbik edilecek bir sigortanın fazla masraflı olması ve matlup olan içtimai tesanüt gayesiyle kabili telif olmaması ile izah edilir.

Sigortalı erkeğin karısı işçi veya müstahdem olmadığına göre ortada bir kazanç ziyası bahis mevzuu olamayacağından bu takdirde doğurmadan mütevellit mali külfetler, sigortalı kadının doğurması haline nispeten umumiyetle daha hafiftir. İmdi sigortalı kadına bahsedilen menfaatlerle bizzat çalışmayıp kocasının sigortalı olması dolayısıyla yardımdan istifade eden kadına temin edilen menfaatler arasındaki farkın bu mülâhazaya istinaden mâkul görülmesi icabeder.

Madde 59 : Analık sigortasının temin ettiği haklara istihkak kesbedilmek şartları âtideki mülâhazalara müstenit bulunmaktadır.

1° İşçi veya müstahdem (a) ve (c) bentlerinde tasrih edildiği üzere ispat ve tevsih edeceği bir hizmet müddetini doldurmuş olmak mecburi-yetiyle, sırf bu otomatik sigortadan faydalanmak maksadiyle işe girmek gibi sulniyeet teezahürlerine mâni olmak istenilmiştir.

2° İşbu altı aylık hizmet müddetinin bilâfâsıla geçmiş olması lâzımgelmeyip bir veya mütaaddit işyerinde son iki sene zarfında şebketmiş hizmetleri nazarı itibara almak suretiyle bilhassa mevsimlik işlerde çalışan işçi ve müstahdemlerin fâsıla ile çalışmalarına rağmen bu altı aylık çalışma müddetini doldurmalarını mümkün kılmak istihdaf edilmiştir.

3° Doğumdan evvel ve sonraki ihbar mecburiyeti ile bu esnada alâkadarın sıhhi murakebesinin temini ve gebelik veya doğum hakkındaki hilâfı akikat iddiaların ve haksız taleplerin önüne geçilmesi düşünölmüştür.

Madde 60 : Sigorta haklarına istihkak muayyen bir müddetin ikmaline vabeste bulunması itibariyle bu müddetin ikmalini mütaakıp usulüne tevfikeyen vâkı bir talebe isnat etmek şartıyla bu haklar katı olarak müktesep hak mahiyetini alacaktır.

İşbu kanuna tabi bir işyerinde işçi veya müstahdem olarak çalışması itibariyle sigortalı sıfatını haiz bulunan bir şahsın, işinden ayrılması sebebiyle bu sıfatı zeval bulsa dahi, evvelce staj müddetini doldurmuş ve gebeliğin bu sıfatın zevalinden önce vukubulmuş olması ve keyfiyetin usulüne tevfikeyen işçi sigortaları idaresine ihbar edilmesi şartıyla bu şahıs sigorta haklarını muhafaza eder.

Madde 61 : Marazi doğumlarda sigorta haklarının tabibin veya bulunmadığı takdirde diplomatik bir ebenin teşhisine istinat etmeksizin tahsisi mümkün olmayacağından sigorta haklarının süratle tahsisini temin için 48 saatlik bir mühlet bırakılması muvafık görölmüş ve bu müddetin daha uzun olarak tesbiti takdirinde çocuk düşürmenin tıbbi emarelerinin zâil olabilmesi mahzuru da gözönünde tutulmuştur.

Madde 62 : Gerek ebelik gerek doğum vakalarının vaktinde ihbarı suretiyle bu hallerin gerektirdiği sıhhi takayyütlerin daha iyi bir surette temini ve diğer taraftan bu yolda yapılan ihbarların hakikata uygun olup olmadığına tıbbi deliller kaybolmadan önce tesbiti imkânı bu suretle elde edilmiş olacaktır.

Madde 63, 64 : Bu maddeler sigortalıların işçi sigortaları idaresi nezdinde yapacakları taleplerle bu hususa verilebilecek kararlara ve bu kararlara karşı vâkı olacak itirazlara mütedair olup iş-kazası sigortasına ait hükümlere muvazi olarak tanzim edilmiştir.

Bu ihtilâflar, mevzu teşkil eden hakların nispeten daha az mühim olması hasebiyle sulh mahkemelerinin vazifesi dâhilinde görülmüştür.

Madde 65 : Analık sigortası, İş Kanununun 25 nci maddesinin işverenlere tahmil ettiği yarıdan mükellefiyetinin daha şümulü, istikrarlı ve rasyonel bir şekle ifrağını tazammun etmekte olduğundan bu sigortaya ait masrafların da muhassıran işverenler tarafından ödenecek primlerle karşılanması uygun görülmüştür. Analık sigortası haklarının müstahdemlere ve erkek işçilere şâmil olmak ve doğum yardımlarını ihtiva etmek üzere genişletilmesi suretiyle İş Kanununun 25 nci maddesi hükümlerini aşan bu yardımların mucip olacağı masraflara kısmen işçilerin dahi iştirak ettirilmeleri düşünülebilir ise de işçilerden prim tahsil etmenin tatbikatta arzedeceği güçlükler karşısında prim mükellefiyeti işverene tahmil edilmiştir.

Madde 66, 67 : Bu maddelerin izahına lüzum görülmemiştir.

Madde 68 : Bu kanunla bahsedilen haklar muhassıran hak sahibinin nafaka ve maişetini temin etmek gayesine mâtufl olduğundan haciz ve devrü temlik edilmemesini temin eden bir hüküm konulmasına lüzum görülmüştür. Sigortalılara tahsis edilen tazminat mahrum oldukları ücretin yerine kaim olmakta ise de çok kere asgari maişet haddini aşan ücretlerin bu itibarla haczedilmelerinde mahzur olmaması bu ücretlere nispetle daha az bir meblâğ teşkil eden tazminatlar için vârit görülemez.

Esasen İcra ve İflâs Kanunumuzun 82 nci maddesinin 9 ve 10 numaralı fıkraları muavenet sandıkları tarafından tahsis edilmiş bulunan maaşların ve vücut veya sıhhat üzerinde ika edilen zararlar için verilen tazminatların haczedilemeyeceği hakkında bir hükmü ihtiva etmekte ve bu suretle bir bakımdan işverenin sigortalının bedeni ârızasından mütevellit hukuki mesuliyetine istinat eden tazminat mahiyeti arzeden, diğer bakımdan ise içtimai bir yardımdan ibaret bulunan bu paraların haczedilmemesine esas olan mucip sebebi teyit etmektedir.

Madde 69 : Sigorta hakları için bir müruruzaman derpiş edilmesi lüzumu izahıtan müstağnidir. Cemiyetin menfaati sigortanın normal bir surette çalışmasını istilzam eder.

Halbuki sigorta idaresinin varidatı, memeliki ve ihtiyat akçeleri eski ve unutulmuş vakaların tevliht ettiği masraflarla yüklenirse bu normal çalışmaya imkân kalmaz. Umumiyetle sigorta haklarının tahsisi kararı bu hakların doğumuna sebep olan hâdise hakkında şahitlerin dinlenmesine istinat eder. Aradan uzun zaman geçtikten sonra ise, bu şahitlerin dinlenmesine imkân kalmıyacaktır. Kanunda müruruzaman için derpiş olunan müddet, sigortalının lehine olup, ecnebi mevzuatta bu hususta kabul edilen müddetlerden fazladır.

Madde 70 : Lüzum görülen sıhhi murakabeye tebaiyet mecburiyeti sigortanın, sigortalıların çalışma kabiliyetini ıslâh etmeyi istihdaf eden gayesinden neşet etmektedir. Tıbbi murakabe tatbik edilmeksizin bu ıslahkâr gayenin tahakkuk edemeyeceği aşikârdır.

MADDE 71 : Tebliğ muamelelerinde vahdet ve yeknesaklık temin etmek üzere bu kanun hükmüne göre yapılacak tebliğlerin de İş kanununu alâkadar eden tebliğlerde olduğu gibi ve faydası mücerrep olan usule tevfikân yapılması lüzumlu görülmüştür.

Madde 72 : Sigortanın gayelerinden beri sigortaya çalışmadığı müddetçe maişetine medar olabilecek bir yardımda bulunmaktır. Çalışmamazlık sebeplerinin muhtelif oluşu sigortalının hayati ihtiyaçlarını arttıracak mahiyette olmadığından ve ihtiyaç değişmediğine göre bu ihtiyaca tekabül etmek üzere yapılacak yardımı arttırmaya da mahal bulunmadığından kanunun ihtiyaca kâfi addettiği tazminat haddinin yükseltilmesi zait görülmüştür.

Esasen iki eihetten tazminat verilmesinin bazı suiistimallere yol açması da melhuz bulunmaktadır.

Madde 73 : İşbu madde İş kanununun 103 ncü maddesiyle konulmuş olan prensipin tekrarından ibaret olup bu prensipin yalnız işçi ve hak sahibi tekrarından ibaret olup bu prensipin yalnız işçi ve hak sahibi haleflerine münhasır kalmıyarak sigortalıların zevcelerine de şâmil olacak surette ve sigortadan istifade eden bütün şahısları derpiş etmek üzere tanzimi lüzumlu görülmüştür.

Madde 74 : Sigortanın malî ve teknik icaplarını ifade eden bu madde sigorta masraflarının karşılanması hususunda Kapitalizasyon usulünün tatbikının bir neticesidir.

Madde 75 : Bu madde 48 nci madde hükmünün meslekî hastalık ve analık hallerinde de teşmili gayesiyle kaleme alınmıştır.

Madde 76 : İşbu maddenin birinci fıkrası İş kanununun 105 nci maddesiyle konulmuş olan prensipin tekrarından ibaret olup bu muafiyetin, doktor raporlarıyla bunlara müteferri sair evraka ve bunların suretlerine de teşmilini temin maksadiyle lüzumlu görülmüştür.

İşyerinin tazammun ettiği risklerin işçi sigortaları idaresince doğrudan doğruya tesbit ve takdir edilmesine imkân vermek üzere işyerlerinde iş kazası, meslekî hastalıklar ve doğum hallerinin kaydına mahsus bir defterin tutulması da faydalı mülâhaza olunmuştur.

Madde 77 : Sıhhi murakabenin tatbiki usulleri ve muhtelif mâlûliyet derecesini gösteren mâlûliyet bareminin tamamıyla teknik mâliyet arzetmesi itibariyle ve tıbbi mahafilin mütalâasına istinaden icabı halinde Hükümetçe değiştirilmesini temin maksadiyle Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletiyile İktisat Vekâletince inzar ve tesbiti faydalı görülmüştür.

Madde 78 : «Ereğli Havzai Fahmiyesindeki maden ocaklarında çalışan âmelenin hukuku müteka-biliyetlerinin temini hakkındaki 151 sayılı kanunun 6 ve 7 nci maddeleriyle» Madenlerin aranma ve işletilmesi hakkındaki 4268 sayılı kanunun 11 ve 26 nci maddelerinde, madenlerde çalışan işçilere işten mütevellit olarak uğrıyacakları kazaları ile ailelümum hastalıkları halinde, yapılacak tedavi yardımları ve kendilerine veya vârislerine verilecek tazminat derpiş edilmiş bulunmaktadır. İşbu projede işçiler için daha faydalı hükümler konulmuş olduğundan, yukarıda yazılı kanunların ilgili hükümleri yerine bu hükümlerin tatbiki uygun görülmüştür.

Bu hale göre 151 sayılı kanunun 6 nci maddesiyle 4268 sayılı kanunun 26 nci maddesi hükümlerinin, bundan böyle ancak meslekî olmayan diğer hastalık hallerinde tatbikine devam olunması derkâr bulunmaktadır.

Muvakkat madde : Memleketimizde sigorta tatbikatını alâkadar eden ihtiyaca kâfi malûmatın mevcut bulunmaması dolayısıyla ilk prim tarifeleri eenebi memleketlerin bu husustaki malûmat ve tecrübelerine göre tanzim edilecektir. Memleketin hakikî şartlarını gösterecek ve sigortanın tatbiki neticesinde elde edilecek olan ihşai malûmat temin edilinceye kadar bu tarifelerin müddetlerinin kısa olarak tesbit edilmesi muvafık mütalâa edilmiştir.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

İş kazaları ile meslekî hastalıklar ve analık sigortaları kanunu projesi

Umumî hükümler

Tatbik sahası

MADDE 1. — Bu kanun hükümleri, 3008 sayılı İş kanununa tabi işyerlerindeki işçiler ile buralarda işçi tarifine dâhil olmaksızın çalıştırılan bilûmum müstahdemlere tatbik olunur.

İş kazalarına, meslekî hastalıklara ve analığa müteallik millî mevzuatı ile kendi işçi ve müstahdemlerine temin ettiği hak ve menfaatleri, Türk vatandaşı olan işçi ve müstahdemlere aynen teşmil ve tatbik eden Devletler tabiyetindeki cenebi işçiler ve müstahdemler hakkında dahi - İş kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü mahfuz kalmak kaydı ile - bu kanun hükümleri cari olur.

Sigorta hükümlerinin temdidî

MADDE 2. — Evvelce İş kanununa tabi iken bilâhare herhangi bir sebeple kanun şumulünden çıkmış olan bir iş yerinde çalışan işçiler ile müstahdemler hakkında sigorta hükümleri işyeri faaliyetini tamamen tatil etmiş olmadıkça müteakip hesap senesi başına kadar devam eder.

Kanundan doğan borçların ifası hususundaki müteselsül mesuliyet

MADDE 3. — Sigortalılar, doğrudan doğruya işveren veya işveren vekili tarafından olmayıp da üçüncü bir şahsın aracılığı ile işe girmiş ve üçüncü şahısla mukavele akdetmiş olsalar bile, bu kanun mucibince işverenlere tahmil edilmiş olan mükellefiyetlerden dolayı aracı olan üçüncü şahısla birlikte asıl işveren müteselsilen mesuldür.

Muhtelif yardım sandıklarının vaziyetleri

MADDE 4. — Havzai Fahmiye Amele Birliği ihtiyat ve teavün sandığı ile bilûmum hakikî veya hükmi şahıslara ait her türlü işyerlerinde ve işlerde zaten mevcut olan bütün yardım, ikraz, sigorta veya tekaüt gibi hususat ile müsteğil sandıkların, teşekkül gayelerine göre, ilgili işçi ve müstahdemlere bir takım menfaatler temin

eylemekte bulunmaları ve işverenlerin de bu sandıklara malen yardım ve iştirak etmeleri keyfiyeti, işbu kanun hükümlerinin o işyerinde ve işlerde tatbik edilmemesine ve işverenlere bu kanun mucibince terettüp edecek mükellefiyetlerin yerine getirilmemesine sebep tutulamıyacağı gibi bu kanun ile oralarda tatbik edilen umumî işçi sigortaları da anılan münferit yardım teşekküllerinin ayrıca kendi faaliyetlerine devam eylemelerine mâni teşkil etmez.

Yukarıda yazılı hüküm bundan böyle işyerlerinde veya işlerde yeniden ihdas edilecek münasıl yardım teşekkülleri hakkında dahi aynen cari olur.

Şu kadar ki, bu kanun hükümleri, Millî Müdafaa Vekâletinin 3575, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umumî İdaresinin 2454 ve 2904 ve Devlet Denizyolları İşletme Umumî İdaresinin 3137 sayılı kanunlar hükümlerinden müstefit olan memur, müstahdem ve işçileri ile Nafia Vekâletinin, Demiryolları İnşaat teşkilâtına dâhil olup 3487 sayılı kanunun 12 nci maddesi hükümlerinden istifade eden maaşlı veya ücretli memurlar ve İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 2921 sayılı kanun hükümlerinden faydalanan müseccel daimî memur ve müstahdemleri hakkında tatbik olunamaz.

Kısım : I

İş kazalarıyla meslekî hastalıklar

Tarifler

MADDE 5. — 1. Bu kanun hükümlerinin tatbik edileceği iş kazaları :

Sigortalının:

- a) İşyerinde bulunduğu esnada, veya;
  - b) İşveren yahut işveren vekili tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla, yahut;
  - c) işyerinde insan hayatını kurtarmak veya işverenin yahut işyerinin veya yürütülen işin menfaatini korumak maksadıyla gösterdiği faaliyet esnasında, yahut;
- ç) 3008 sayılı İş kanununun 40 nci mad-

desi hükümleri mucibince sigortalının günlük çalışma müddetleri içinde sayılması lâzımgelen zamanlar zarfında;

Vukubulup o kimseyi derhal veya muahhar olarak bedeni veya ruhi ârizalara uğratan hâdiselerdir.

2. Bu kanunun hükümlerinin tatbik edileceği meslekî hastalıklar: Sigortalının çalıştırıldığı işin mahiyeti icabı olarak tekerrür eden bir sebebin veya işyeri şartlarının tesiri neticesinde duçar olduğu geçici veya daimî marazi hallerdir.

Sigortalının sigorta hakları bakımından vasiyetleri

MADDE 6. — İş kazaları ile meslekî hastalıkların neticeleri :

- Muvakkat çalışma kabiliyetsizliği (Muvakkat mâlûliyet);
  - daimî kısmî çalışma kabiliyetsizliği (Daimî, kısmî mâlûliyet);
  - Daimî tam çalışma kabiliyetsizliği (Daimî, kısmî mâlûliyet);
  - ölüm;
- Hallerinden ibarettir.

Kısım : II

Sigortanın temin ettiği menfaatler

MADDE 7.— Sigortalının temin ettiği menfaatler :

- Tıbbi yardımlar;
  - Muvakkat çalışma kabiliyetsizliği devresinde ödenecek gündelik tazminat;
  - Ortopedi ve protez levazımının temini ve tedidi;
  - Tıbbi yardımların yapılması, veya ortopedi yahut protez levazımının takılması, sigortalının bulunduğu mahalde kabil olmadığı takdirde kendisinin bu işin yapılacağı yere gidip gelmemesi için muktazi bütün masraflar;
  - Daimî çalışma kabiliyetsizliğinde verilecek tazminat;
  - Sigortalının ölümü halinde cenaze masrafları karşılığı olarak ödenecek tazminat;
  - Sigortalının ölümü halinde bu kanunun 16, 17 ve 18 nci maddelerinde gösterilen hak sahibi haleflerine ödenecek tazminattan;
- ibarettir.

Tıbbi yardımların mahiyeti

MADDE 8. — Tıbbi yardım sigortalının :

- Sihhi hal ve durumunun icabettirdiği vasıfta bir tabip tarafından muayene ve tedavisini;
- İlaçlar ile sair tedavi vasıtalarının teminini;
- Lüzum görüldüğü takdirde sihhi bir müessesede tedavisini tazammun eder.

Tıbbi yardımların devamı

MADDE 9. — Tıbbi yardım, bir iş kazasına uğrayan sigortalının iyileşmesine kadar devam eder.

Sigortalının iyileşmesinden sonra tedavi edilmek suretiyle mâlûliyet nispetinin azalması müddet tabip raporu ile melhuz görüldüğü takdirde tıbbi yardıma devam olunur.

Ancak yukarıki hükümlere göre yapılacak tıbbi yardımlar kazanın vukuu tarihinden itibaren 52 haftadan fazla süremez.

İşverenin ilk yardımı temin mecburiyeti

MADDE 10. — İşveren veya işveren vekili kazaya uğramış olan sigortalıya işçi sigortaları idaresinin hâdiseye el koymasına kadar geçecek zaman zarfında gerek ilk tıbbi yardımların ifası ile, gerekse esasa ait tedavinin tatbiki ile mükelleftir. Bu mükellefiyetin yerine getirilmesinden dolayı işveren veya işveren vekili tarafından yapılan masraflar tevdi edilecek müsbit evraka müsteniden İşçi Sigortaları İdaresi tarafından kendisine ödenir.

İşveren veya işveren vekili yukarıda yazılı mükellefiyetin lâyikiyle yerine getirilmesindeki ihmâl ve kusurundan dolayı, işçi sigortaları idaresinin ve alâkadarların duçar olacakları zararlardan mesul olur.

Muvakkat çalışma kabiliyetsizliği, gündelik tazminat, esaslar

MADDE 11. — En çok üç gün çalışmamazlığı mucip olan iş kazaları için işçi sigortaları idaresince kazazedeye günlük tazminat verilmez, üç günden fazla çalışmamazlığı mucip olan iş kazaları için kazazede sigortalıya kazanın vukunun dördüncü gününden itibaren her gün için 23 nci madde mucibince tesbit edilmiş olan günlük ücretin yarısı nispetinde tazminat verilir,

Şu kadar ki, sigortalının çalışmamazlığı 15 günden fazla sürdüğü takdirde ilk üç gün için dahi aynı nispette tazminat ödenir.

Çalışma kabiliyetini tamamen zayı etmemekle beraber, çalışmakta devamının sıhhati için bir tehlike teşkil edeceği, müdavi tabibin raporu ile tesbit edilen sigortalı aynı hakkı haizdir.

Sigortalının, nafakası kendi üzerine terettüp eden, karı veya kocası veya çocukları bulunduğu takdirde gündelik tazminat esas ücretinin % 70 sine çıkarılır.

İbate ve iyasesi temin edilmek şartıyla hastanede tedavi edilen sigortalının gündelik tazminatı 3/4 nispetinde tenzil olunur.

Ancak nafakası kendi üzerine terettüp eden karı veya kocası veya çocukları bulunması halinde gündelik tazminatın yarısı ödenir.

Gündelik tazminat haftada bir ve işledikten sonra ödenir.

İşçinin, gündelik tazminatını doğrudan doğruya işçi sigortaları idaresinden almasında güçlük bulunan hallerde işveren bu tazminatı idareye izafeten öder.

İşverenin bu suretle ödemiş olduğu meblâğ, mütaakıp ay başında işçi sigortaları idaresi tarafından kendisine tesviye edilir.

Protez ve ortopedi levazımı

MADDE 12. — İşçi sigortaları idaresi, tedavinin, muvaffakiyetini temin veya çalışma kabiliyetindeki zıyar telâfi etmek için sigortalıya lüzumlu olan ortopedi ve prótez levazımını tedarik ile tesbit edeceği mühlet ve şartlar dâhilinde tecdit eder.

Daimî çalışma kabiliyetsizliği tazminatı prensipi

MADDE 13. — 52 haftayı geçmiyeceği 9 neu maddede zikredilmiş olan muvakkat çalışma kabiliyetsizliği devresinin sonunda çalışma kabiliyetinin % 10 ve daha fazla azalmış bulunduğu usulen sabit olan sigortalı daimî çalışma kabiliyetsizliği tazminatına istihkak kesbeder.

Daimî çalışma kabiliyetsizliği tazminatı, sigortalının meslekinde kazanç temin etme kabiliyetinin tamamen veya kısmen zıyaa uğramış olması nazara alınarak hesap edilir.

Daimî çalışma kabiliyetsizliği tazminatının irat şeklinde tediyesi ve sermayeye tahvili hakkındaki istisnalar

MADDE 14. — Sigortalının daimî çalışma kabiliyetsizliği halinde tahsis edilecek tazminatın kaydı hayat iradı şeklinde verilmesi esastır.

Ancak:

a) İradın ayda üç liradan az olması veya
b) Mâlûliyet derecesi % 20 den az olan sigortalının çalışma kabiliyetini yeniden ictisap etmesinin melhuz bulunması veyahut

c) Mâlûliyet derecesi % 50 yi bulmayan sigortalının talebi üzerine, tazminatı hüsni suretle istimal edeceğine işçi sigortaları idaresince kanaat getirilmesi halinde bu iratlar sermayeye tahvil edilerek ödenir.

«a ve c» fıkralarında yazılı hallerde, iratlar, İktisat ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâletleri tarafından müştereken tesbit edilecek usule göre, sermayeye tahvil edilir. «B» fıkrasında yazılı halde ödenecek sermaye ise senelik irat tutarının üç misline müsavidir.

Daimî çalışma kabiliyetsizliği iradı

MADDE 15. — Daimî ve tam çalışma kabiliyetsizliği halinde sigortalıya esas ücretinin senelik tutarının % 60 ı nispetinde senelik bir irat tahsis olunur.

Daimî ve kısmi çalışma kabiliyetsizliği halinde ise tam mâlûliyet halinde verilecek olan iradın mâlûliyet derecesiyle mütenasip kısmı ödenir.

Daimî ve tam çalışma kabiliyetsizliğine diğer olupta başka bir şahıs tarafından daimî surette bakılmağa muhtaç olan sigortalıya verilecek irat % 50 nispetinde tezyit olunur.

Karı veya kocaya verilecek tazminat ve defın masrafları

MADDE 16. — Bir iş kazasından mtevevllit ölümlü halinde:

a) Sigortalı erkeğin dul kalan karısına, tekrar evleninceye kadar;

b) Sigortalı kadının nafakasını temin etmekte olduğu, hiç çalışmayacak derecede alil kocasına yeniden evleninceye kadar esas ücretinin % 30 u nispetinde bir kaydı hayat iradı bağlanır.

Karı veya kocadan birinin yukarıki fıkra hükümlerine göre irada hak kesbedebilmesi için evlenmenin kazanın vukuundan evvel akdedilmiş olması şarttır.

Ancak kazanın vukuu tarihinde sigortalı hakkında boşanma veya ayrılık kararı katılmış bulunuyor ise berhayat kalan karı veya koca, sigortalının kendisine nafaka vermekle mükellef bulunduğu nispette irada müstahak olur.

Sigortalının bir iş kazasından mütevellit olarak ölümü halinde, bu kanunda gösterilen hak sahibi haleflerinden cenaze masrafları ihtiyar edenlere bu masraflarına karşılık olmak üzere 20 lira verilir.

Cocuklara verilecek tazminat

MADDE 17. — Nesebi sahih olan çocuk babasının ölümünden sonra doğmuş olsa dahi sigortalının ücretinin % 15 i nispetinde irat alır.

Bu ölüm vakası ile veya bilâhara çocuk ebeveyninin her ikisinden de mahrum kalırsa irat nispeti % 25 e çıkarılır.

İrat çocuğun 15 yaşını ikmal etmesiyle kesilir. Ancak çalışmıyacak surette alil olan çocuk 15 yaşından sonra da irat alma hakkını muhafaza eder.

Kazanın vukuu tarihinde usulüne tevfikeyn evlâtlığa alınmış veya nesebi tashih edilmiş çocuklar, nesebi sahih çocuklara temsil edilirler. Analarının ölümünden mütevellit hakları itibarıyla nesebi gayrisahih çocuklar için dahi hüküm böyledir.

Babaya nispeti, babalık hükmü ile veya tanımak suretiyle taayyün eden nesebi gayrisahih çocuk, babasının ölümünden mütevellit hakları bakımından nesebi sahih çocuğa temsil edilir.

Sigortalının usulüne ve kardeşlerine verilecek Tazminat

MADDE 18. — Sigortalıların usulüne hayatları imtidadınca, kardeşlerine ise 15 yaşını ikmal edinceye kadar yekûnu, ücretinin % 20 sini geçmeyen ve aralarında müsavat üzere inkisâm edecek olan bir irat tahsis olunur.

Ancak yukarıki fıkrada yazılı haleflerin irada istihkak kesbedebilmeleri için kazanın vukuu zamanında nafakalarının sigortalı tarafından temin edilmekte olması veyahut sigortalının hük-

men nafaka ile mükellef tutulmuş bulunması lâzımdır.

Hak sahibi haleflere ödenecek tazminatın tediyesi şartları

MADDE 19. — Hak sahibi haleflere verilecek iradın yekûnu, sigortalının ücretinin % 60 ını geçemez.

Sigortalının karı veya kocasının ve çocuklarının iratları yekûnu birinci fıkrada gösterilen nispeti tecavüz etmemesi için mütenasiben tenkis olunur. Bu haleflerden birinin irat hakkının sukutu halinde, diğerlerinin iratları kanunen muayyen olan hadleri geçmemek üzere arttırılır.

Usulü ile kardeşlerine verilecek iradın yekûnu sigortalının ücretinin % 60 ı ile karı veya kocasına ve çocuklarına bağlanacak irat yekûnu arasındaki farkı geçemez. Sigortalının çocuğu ile usulü veya kardeşlerinin içtimai halinde bunların alacakları irat çocuğa tahsis edilecek miktarı geçemez. Usulden ve kardeşlerden birinin iradının sukutu halinde, diğerlerinin iratları kanunen muayyen olan hadleri geçmek üzere arttırılır.

Tekrar evlenme hali

MADDE 20. — Sigortalının dul kalan karısı tekrar evlendiği takdirde, senelik iradının üç mishi defaten ödenir.

Yukarıki fıkraya göre üç senelik irat tutarının defaten verilmesi suretiyle sigortalının dul karısına ait irat hakkının sukutundan dolayı, diğer hak sahibi halefler hakkında bu kanunun 19 ncu maddesi mucibince tatbiki lâzımgelen irat arttırma hükmü ancak dul kadına defaten vâkı olan tesviyenin üzerinden üç sene geçtikten sonra mer'i olur.

14 ncu maddenin (a) bendi hak sahibi haleflere tahsis edilecek iratlar hakkında da ca-ridir.

İradın tadili

MADDE 21. — İradın tesbitinden sonra sigortalının mâlûliyet derâcesinde, ehemmiyetli bir değişiklik husule geldiği, içinde mâlûliyetin nevine göre mütehassıs bulunan sıhhi bir heyet raporu ile sabit olduğu olduğu takdirde irat

miktarı, makabline şâmil olmamak üzere bu değişiklik ile mütenasip olarak arttırılır. veya eksiltilir, yahut büsbütün kesilir.

İrat miktarı üzerinde, tahsis tarihinden itibaren üç sene zarfında işçi sigortaları idaresince resen veya sigortalının talebi ile yukarıki fıkra mucibince alınacak rapor üzerine ta-diller yapılabilir. Aynı ta-dillerin 6 ncı ve 9 neu seneler sonunda dahi yapılması caizdir.

İradı 14 ncü madde mucibince sermayeye tahvil edilmiş olan sigortalının mâlûliyet derecesinin kısmen veya tamamen sâlâh bulması, tazminatın tadiline sebep tutulamaz. Buna mukabil daimî mâlûliyetin vehamet kesbetmesi halinde ta-dil hükmü mahfuzdur.

İradın ödenme usulü

MADDE 22. — Sigortalılar ile hak sahibi haleflerine tahsis edilen iratlar üç ayda bir peşin olarak verilir. Peşin verilen iratlar ölüm halinde geri alınmaz.

İşbu üç aylık peşin tediye umumî olarak her ayın iptidasında icra edilir. Şu kadar ki, irada istihkak tarihinden ilk ay başına kadar geçen günlerin işlemiş olan iradı da ilk üç aylık tesviye ile birlikte ödenir.

Esas ücret

MADDE 23. — Sigortadan mütevellit tazminata ait miktarların tesbitine esas teşkil etmek üzere:

a) Sigortalının gündelik ile çalışması takdirdinde iş akdine göre takarrür etmiş olan ücreti,

b) Sigortalının ücreti haftalık veya aylık olarak tesbit edilmiş bulunduğu takdirdinde, ücretin o işyerinde haftalık veya aylık devrenin ihtiva ettiği iş günleri sayısına taksiminden çıkan netice,

c) Sigortalının ücreti saat hesabıyla, parça başına veya yapılan iş miktarına göre tesviye edilmekte ise kazaya tekaddüm eden son bir aylık devre zarfındaki kazancın, o işyerinde bir aylık devrenin ihtiva ettiği iş günleri sayısına taksiminden çıkan netice, gündelik ücret olarak kabul edilir.

Ücretini (c) bendinde yazılı şekillerden birine göre almakta olup, iş kazasına düçar olduğu işyerinde henüz bir ay çalışmamış veyahut hastalık veya müebir sebepler yüzünden son bir aylık

devre zarfında işine muntazaman devam etmemiş bulunan işçilerin aylık kazançları bu devre içinde çalışmadıkları günlere tekabül eden ücretleri yerine aynı işyerinde veya mümasil bir işyerinde aynı sınıftan bir işçinin bugünlere ait kazancı ikame edilmek suretiyle tamamlanır.

Senelik kazanç, (a), (b), (c) fıkralarına göre hesap edilen gündelik kazancın üç yüz misli olarak kabul edilir.

Esas ücretin azami ve asgari hadleri

MADDE 24. — Sigortalının 23 ncü madde mucibince hesap edilen günlük kazancının beş liradan fazlası tazminata esas teşkil etmez.

Tazminata esas teşkil eden ücretin asgari haddi elli kuruş olup günlük kazancı daha az olan sigortalıların tazminatları bu had üzerinden hesap edilir.

Ücretsiz olarak çalışanlar için dahi aynı hüküm caridir.

Sigortalının kasti

MADDE 25. — Sigortalının kasti ile husule gelen kazalarda kendisi veya hak sahibi halefleri, yedinci maddede yazılı bilecümle haklardan mahrum olurlar.

Ancak sigortalı, kasdi sübut buluncuya kadar tıbbi yardımlardan istifade eder.

Sigortalının mazur görülmiyecek kusuru

MADDE 26 — Sigortalının, mazur görülmiyecek bir kusur teşkil eden hareketi dolayısıyla sebebiyet verdiği kaza hallerinde 7 ncı maddenin (b, d, f) fıkralarında sayılan nakdi yardımlar bu kusurun derecesi ile mütenasip olarak eksiltilebilir.

Tehlikeli olduğu bilinen ve herhangi bir emre veya sarıh müsaadeye istinadetmediği gibi hiç bir lüzum veya faydası da bulunmıyan ve kazazede tarafından gayri ihtiyari olmaksızın ika edilen icraf ve ya ihmali fiiller yukarıki fıkra hükümlerine göre mazur görülmiyecek kusurun takdirdine esas olur.

Tazminatın tenzil veya iskatı

MADDE 27 — Sigortalının müdavi tabip tarafından tavsiye edildiği sabit olan tedabire ri-

ayetsizliği halinde, sigorta hakları kısmen veya tamamen refolunur.

İşverenin kastı ve kusuru, üçüncü şahısların mesuliyeti

MADDE 28. — İşveren veya işveren vekili, kendi kastından veya suç teşkil eden hareketinden mütevellit kaza neticesinde, işçi sigortaları idaresinin bu kanun mucibince kazazedeye veya kâh sahibi haleflerine temin ettiği menfaatlerden dolayı vâkı olacak her türlü sarfiyatını zâmin olur.

Sigortalının veya hak sahibi haleflerinin mâruz kaldığı zararın bu kanun hükümlerine göre temin edilen menfaatler ile telâfi edilmediği iddiasıyla işveren veya işveren vekilinden tazminat talep edebilmesi için kazanım bunlardan birinin kastından veya suç teşkil eden bir hareketinden mütevellit olması şarttır.

Kazaya haksız fiili ile sebebiyet veren üçüncü şahıs, sigortalının veya hak sahibi haleflerinin bu kanunun temin ettiği menfaatler ile telâfi edilmeyen zararlarını ve işçi sigortaları idaresinin bu kanun mucibince kazazedeye veya hak sahibi haleflerine temin ettiği menfaatlerden dolayı vâkı olacak her türlü sarfiyatını tazmine mecburdur.

İşveren veya işveren vekilinin emri üzerine sigortalının işyerinin faaliyet mevzuuna yabancı mahiyetteki bir işte meşgul edilmesi dolayısıyla mâruz kaldığı iş kazası halinde işçi sigortaları idaresi bu kanun mucibince kazazedeye veya hak sahibi haleflerine temin ettiği menfaatlerden dolayı vâkı olacak her türlü sarfiyatını işbu işveren veya işveren vekilinden talep edebilir.

Çalışma kabiliyetsizliğinin tekerrürü

MADDE 29. — İrat almakta olan sigortalının tekrar bir iş kazasına uğraması takdirinde, mâruz kalmış olduğu iş kazalarının teydit ettikleri arızalar kül halinde nazarı itibare alınarak, kendisine son iradına esas teşkil etmiş bulunan ücret miktarı üzerinden yeniden irat tahsis edilir.

Eğer sigortalının 23 ve 24 nci maddelerine göre hesaplanacak olan son ücreti iradına esas teşkil etmiş bulunan ücretten fazla ise

yeniden tahsis edilecek irat son ücret üzerinden hesap edilir.

Kısım : III

Prim

Prensip

MADDE 30. — İşçi Sigortaları İdaresi, bu kanun hükümlerinden mütevellit mükellefiyetlerini karşılayabilmek üzere işverenlerden, işyerlerinin tazammun ettikleri mefruz tehlikelere göre tesbit olunacak prim hadleri ve çalıştırdıkları işçi ve müstahdemlerin ücretlerinin yekûnu ile mütenasip olarak prim tahsil eder.

Primlerin tesbiti ve işyerlerinin tehlike sınıflarına tefriki

MADDE 31. — Prim hadlerinin tesbiti için işyerleri faaliyet mevzuları bakımından tazammun eyledikleri iş kazası ve meslekî hastalıklar tehlikelerinin vahametine göre tehlike sınıflarına ve bu sınıflar ise, işyerinde alınmış olan emniyet tedbirleri ve tehlike üzerine müessir bulunan diğer hal şartlar gözönünde tutularak, tehlike derecelerine ayrılır.

Şu kadar ki, her türlü inşaat işleri yalnız tehlike sınıflarına ayrılıp ayrıca derece tasnifine tabi tutulmaz.

Her bir işyerinin hangi tehlike sınıfına veya derecesine ithal edileceği İşçi Sigortaları İdaresince tâyin olunur.

Primlerin tadili

MADDE 32. — İşçi Sigortaları İdaresi resen veyahut işveren veya işveren vekilinin talebi üzerine ve elde edilen tecrübelerle istinaden bir işyerinin tehlike sınıfını veya derecesini değiştirebilir.

İşbu değiştirme keyfiyetinin en geç hesap senesinin başlangıcından bir ay evveline kadar karara bağlanması ve ancak mütaakır hesap senesinden itibaren hüküm ifade etmesi esastır.

İşyerinin tehlike derecesinin artması

MADDE 33. — İş Kanununun 55 nci maddesinde zikrolunan nizamnamenin iş kazası ve meslekî hastalıklara mâni tedabir ve vesait hakkın-

daki hükümlerine uygun bulunmadığı tesbit edilen işyerleri işçi sigortaları idaresince her zaman daha ağır bir tehlike derecesine ithal edilebilir. İşveren veya işveren vekili işyerindeki, her türlü değişiklikleri işçi sigortaları idaresine 15 gün zarfında tahriren beyan etmekle mükelleftir. İşçi sigortaları idaresi bu hususta yaptıracağı tetkikata istinaden işyerini daha ağır bir tehlike sınıfına veya derecesine ithal edebilir.

Herhangi bir işyerinin yukarıki fıkralar mucibince daha ağır bir tehlike sınıfına veya derecesine ithali 32 nci maddenin son fıkrasında yazılı mühletle mukayyet olmayıp bu ithal keyfiyetinin makabline şâmil olmasını takdir ve bu şümülün derecesini tâyin etmeğe işçi sigortaları idaresi salâhiyetlidir.

Tasnif kararı, tebliğ ve itiraz

MADDE 34. İşyerinin 31, 32 ve 33 nü maddeler mucibince tesbit edilen tehlike sınıfı ve derecesi alâkadar işveren veya işveren vekiline yazı ile bildirilir.

İşveren veya işveren vekili bu karara karşı tebellûğ tarihinden itibaren bir ay zarfında İktisat Vekâleti nezdinde itiraz edebilir.

İşbu itiraz primlerin tahsilini tehir etmez.

Prim tarifesi

MADDE 35. — İşçi sigortaları idaresince her tehlike sınıfına ve derecesine taallûk eden prim haddini göstermek üzere hazırlanacak tarife, ilgili vekâletlerin de mütalâaları alınarak İktisat Vekilinin teklifi ile İcra Vekilleri Heyetinin kararına bağlandıktan sonra meriyete girer.

Bu tarife mucibince tahsil edilecek primin miktarı 24 nü maddede yazıldığı veçhile sigortalıya verilecek tazminata esas olan âzami ve asgari ücretlere göre tâyin edilir.

Prim hadleri hesap senesi zarfında her bir tehlike sınıfında ve derecesinde vukuu mefruz iş kazaları ve meslekî hastalıkların, alâkadarlara tahsisini icap ettireceği iartların teminine mukatazi sermayeler yekûnu ile işçi sigortaları idaresine tahmil edeceği sair kanuni mükellefiyetleri ve bu idarenin her türlü idari masraflarını karşılamaya yetecek surette hesaplanır.

Prim hadlerini gösteren tarife her beş sene-

de bir görülecek lüzuma göre tadil edilebilir.

Prim mükellefiyeti

MADDE 36. — İş kazası ve meslekî hastalıklar sigortası primleri munhasıran işverene terettüp eder.

Muvakkat primlerin tesbiti ve tebliği

MADDE 37. — Her bir hesap senesine ait muvakkat primler işçi sigortaları idaresi tarafından tesbit edilir. Bu prim miktarlarının hesaplanmasında:

a) Son hesap senesi zarfında ödenmiş olan işçi ve müstahdem ücretleri yekûnu;

b) Bu kanunun 35 nci maddesi mucibince tehlike sınıf ve dereceleri nazarı dikkate alınmak suretiyle tanzim edilmiş olan prim tarifesindeki had esas ittihaz olunur.

Muvakkat prim miktarı alâkadar işveren veya işveren vekiline yazı ile bildirilir. İşveren veya işveren vekili muvakkat primleri tebellûğ tarihinden itibaren bir ay zarfında ödemeğe mecburdur. Senelik muvakkat primin işçi sigortaları idaresince, münasip bir faiz ilâve edilmek suretiyle altı aylık veya üç aylık taksitler ile tediyesine müsaade edilebilir.

Şu kadar ki, primlerin taksit ile ödenmesi hakkındaki kararını işçi sigortaları idaresi her zaman değiştirmek salâhiyetini de haizdir.

İşbu muvakkat primlere alâkadarlar tarafından itiraz edilemez.

Munzam muvakkat primler

MADDE 38. — İşyerinin tehlike sınıfı ve derecesinin 33 nü madde mucibince değiştirilmesi veya muvakkat prime esas teşkil eden işçi ve müstahdem ücretlerinde % 20 den fazla bir tezyüdün vârid görülmesi takdirinde bu değişikliği telâfi etmek üzere munzam muvakkat primler tahakkuk ettirilir. Bu suretle tahakkuk ettirilen munzam muvakkat primler de 37 nci maddenin ikinci fıkrası hükümlerine uygun olarak ödenir.

Yeniden açılan işyerlerine ait primler

MADDE 39. — Hesap senesi içinde yeni açılan işyerlerinin sene sonuna kadar geçecek devreye ait muvakkat primlerinin tahakkukunda iş-

verenin İş kanunu tatbikatı ile muvazzaf makama bildirdiği işçi sayısı ile mahallî işçi ücreti rayici gözönünde tutulur.

İşyerinin devir ve temlik

MADDE 40. — İşyerinin devir ve temlik dolayısıyla işveren sıfatını haiz şahsın değişmesi halinde temellük eden işveren temlik eden işverenin İşçi Sigortaları İdaresi muvacehesindeki alacak ve borçlarına halef olur. İş bu hüküm hilâfına mukavele caiz değildir.

Kat'i prim ücret bordrosu

MADDE 41. — Hesap senesinin hitamında kat'i primlerin miktarı, bu kanunun 23 ve 24 n-cü maddeleri hükümleri gözönünde tutularak ve muvakkat primin taallük ettiği devre zarfında bilfiil tediye edilmiş işçi ve müstahdem ücretleri yekûnuna göre tesbit edilir. Bu yekûn aşağıda bahsolunan aylık bordro veya beyannamelerden istihraç olunur.

2395 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu mucibince maliye teşkilâtına aydan aya hizmet erbabı kadrosu vermek mükellefiyetinde bulunan işverenler bu bordronun bir suretini ve böyle bordro vermekle mükellef olmayan işverenler ise bir ay zarfında ödedikleri işçi ve müstahdem ücretleri yakûnunu gösterir bir beyannameyi, mütaakip her ay başında ve en geç ayın 21 ine kadar İşçi Sigortaları İdaresine vermeğe mecburdurlar. Bu bordro veya beyannamelerin vaktinde verilmemesi veya muhteviyatının ihtiyaca salih görülmemesi halinde İşçi Sigortaları İdaresi ücret yekûnunu tensip edeceği vasitalara istinaden takdir eder. Bu suretle takdir olunan miktara işverenin itiraz hakkı yoktur.

Muvakkat ve kat'i primlerin tediyesi

MADDE 42. — Tediye edilmiş bulunan muvakkat prim miktarının kat'i prim miktarından fazla veya eksik olması hallerine göre fazlası alâkadar işverene iade ve eksigi ise mütemmim tediyelerle ikmal olunur.

Kat'i primler taksitlendirilme hükmü hariç olmak üzere muvakkat primler gibi tediye edilir.

Devlet, vilâyet veya belediyelerce yaptırılan inşaat işlerinde muvakkat prim alınmayıp, si-

gorta primleri her ay sonunda bilfiil tediye edilmiş olan işçi ücretleri üzerinden kat'i prim şeklinde tahakkuk ettirilerek aydan aya ödenir.

Yukarıda yazılı inşaat işlerini yapan mütaahhidlerin teminat akçaları, İşçi sigortaları idaresine borçları bulunmadığı tevsik edilmedikçe kendilerine iade edilmez. İdarenin alacakları ilgili mütaahhidin teminat akçalarından tahsil olunur.

Bu kısım hükümlerine muhalif hareket edenler

MADDE 43. — Bu kısım hükümlerine göre işveren veya işveren vekiline terettüp eden mecburiyetlerden herhangi birinin yerine getirilmemesi halinde primler İşçi sigortaları idaresi tarafından verilecek karara göre % 10 dan % 50 ye kadar arttırılmak suretiyle ödetilebilir.

Kısım IV

İhbar ve tahkikat

Kazaların ihbarı

MADDE 44. — İşveren veya işveren vekili, işyerinde vukua gelen iş kazasını, derhal İşçi sigortaları idaresine ve mahallî zabıtaya yazı ile bildirmeye mecburdur.

Bu ihbar mektubu aşağıdaki hususları ihtiva eder:

- a) İşyerinin ticaret unvanı;
- b) İşyerinin sarîh adresi;
- c) İşverenin veya işveren vekilinin adı, soyadı ve ikametgâh adresi;
- ç) Kazazedenin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, varsa işçilik numarası;
- d) Kazanın nasıl ve neden dolayı vukubulduğu;
- e) Kazanın vukubulduğu gün ve saat;
- f) Kazanın şahitleri varsa bunların adları, soyadları ve adresleri;
- g) Kazazedenin o işyerindeki günlük kazanımın miktarı;

İhbar mektuplarına sıhhi ârizanın mahiyeti ve çalışmamazlığın muhtemel devamı müddetini göstermek üzere işyeri tabibi veya bulunmadığı takdirde ilk muayeneyi yapan tabip tarafından

iki nüsha olarak tanzim edilen raporun bir nüshası da leffolunur.

Zabıta tahkikatı

MADDE 45. — İhbar mektubuna ekli tabip raporuna göre, kazazedenin ölümünü veya üç günden fazla çalışmamasını intaç ettiği anlaşılan kazalar hakkında zâbitaca mahallen tahkikat yapılır ve bu tahkikatın neticesi ihbarın tebellûğu tarihinden itibaren 8 gün zarfında İşçi Sigortaları İdaresine bildirilir.

Bu tahkikat ihbar mektubundaki beyanın hakikate uygun olup olmadığının tesbitinden maada aşağıda yazılı hususlara da şâmil olacaktır:

a) Kazanın işçi, işveren veya üçüncü şahsın kastından veya kusurundan mütevellit olup olmadığı;

b) Kazazedenin nafakası ile mükellef bulunduğu karı veya kocası veya çocukları olup olmadığı;

c) Kaza yüzünden vefat halinde sigortalının hak sahibi halefleri bulunup bulunmadığı ve varsa bunların adları, soyadları, ve sarîh adresleri ile doğum yer ve tarihleri;

İlgili makameca tahkikat için yapılan masraflar bu makamın tevdi edeceği müsbit evraka müsteniden işçi sigortaları idaresi tarafından doğrudan doğruya ve bilâhare ödenir.

Alâkadarların ve şahitlerin ifadeleri

MADDE 46. — Tahkikat, işveren veya işveren vekilinin veya mümkün ise şahitlerin ve kazazede veya haleflerinin ifadelerinin tesbitini ve halin icaplarına göre kazanın sureti vuku hakkında ehli-vukuf tetkikatını ihtiva eder. İşçi sigortaları idaresi lüzum gördüğü takdirde tahkikata iştirak etmek veya tahkikatı yeniden icra ettirmek salâhiyetini haizdir.

Zabıtaca resen yapılan tahkikat

MADDE 47. — Zabıta, işveren veya işveren vekili tarafından bir ihbarda bulunulmadığı halde iş kazası vukuuna muttali olursa bu hususta derhal doğrudan doğruya tahkikata girişir ve neticeyi mübeyyin olarak tanzim edeceği raporu, kaza hakkındaki tabip raporu ile birlikte 8 gün içinde işçi sigortaları idaresine gönderir.

Bu raporda işveren veya işveren vekilinin kazayı vaktinde ihbar etmemesinin sebepleri de ayrıca tesbit edilmiş bulunur.

Tıbbi kontrol ve otopsi

MADDE 48. — Kaza neticesinde husule gelen sıhhi ârızanın mâhiyeti hakkındaki tabip raporunu, işbu ârızanın nevine göre mütehasıs tabibin bulunmaması veya icabeden tetkik ve teşhis vesaitinin mevcut olmaması veyahut ârızanın inzar ve âkibetinin tâyini için şahsın sıhhi bir müessesede müşahedeye alınmasına lüzum görülmesi gibi haller sebebiyle işçi sigortaları idaresi ayrıca yapacağı tıbbi tetkikler neticesinde kâfi bulmazsa kazazede, hâdisenin vâkı olduğu yerde resmî veya hususi bir sıhhat müessesesinde veya böyle bir müessese bulunmadığı takdirde idarenin tenzip edeceği tabip veya sıhhi heyet marifetiyle yeniden muayene ettirebilir. Sigortalıya temin edilecek haklara müteallik kararda işbu son muayene raporu esas tutulur.

Kazazedenin ölümü halinde işçi sigortaları idaresinin veya hak sahibi haleflerden birinin talebi üzerine otopsi yapılabilir. Alâkadarlardan herbiri otopsi ameliyesine, kendisinin seçeceği bir tabibin de iştirakini istemek hakkını haizdir.

Suç teşkil eden hallerde cezai hükümlerin mahfuziyeti

MADDE 49. — Yukarıki maddelerde yazıldığı ve hile icra eden tahkikat, munhasıran kazazede ile haleflerinin ve işçi sigortaları idaresinin haklarının tesbitine mâtuf olup hâdisede suç mâhiyeti görülmesi dolayısıyla cezai bakımdan yapılacak takibat, tahkikat ve sair muameleler hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri mahfuzdur.

Şu kadar ki, işçi sigortaları idaresi ilgili Cumhuriyet Müddeiumumiliğinden, bu yolda yapılan tahkikatın neticesine dair malûmat dahi alabilir.

Sigorta haklarının tesbiti

MADDE 50. — İşçi sigortaları idaresi, yukarıki maddeler mucibince yapılan tahkikatın neticesinde sigortalı veya veraset ilâmına ve-

yahut idarece lüzum görülecek sair belgelere göree taayyün edecek hak sahibi halefleri için tahsisi icabeden sigorta haklarının nevini ve miktarını mümkün olan en kısa bir müddet zarfında karar altına alır.

İşçi sigortaları idaresi sigortalıya veya hak sahibi haleflerine ileride tahakkuk edecek alacaklarından mahsubu yapılmak üzere ve bazı istisnai hallere münhasır kalmak kaydı ile avans dahi verebilir.

İşçi sigortaları idaresinin kararına itiraz

MADDE 51. — İşçi sigortaları idaresinin, sigorta haklarına mütedair olan kararlarına karşı alâkadarlar, tebellüğ tarihinden itibaren bir ay zarfında kazanın vukubulduğu mahal için salâhiyettar asliye mahkemesi nezdinde itirazda bulunabilirler. İşbu itiraz kararın tatbikını tehir edemez.

Asliye mahkemesi, alâkadarların itirazı üzerine keyfiyeti Hukuk Usulü Muhakemeleri kanununun 501 nci ve mütaakıp maddelerine göre seri muhakeme usulü ile tetkik ve rüyet ederek, itirazın reddine veya sigorta haklarının yeniden tesbitine karar verir.

Kararların kesinleşmesi

MADDE 52. — Alâkadar tarafından 51 nci madde mucibince itirazda bulunulmaması halinde veya yapılan itirazın reddi hakkında merciince verilen kararın katileşmesiyle beraber işçi sigortaları idaresinin kararı da kesinleşmiş olur.

Sigorta haklarına mütedair olmak üzere verilen kararın kesinleşmesi keyfiyeti 21 nci madde mucibiince iradın tadil edilebilmesine mâni teşkil etmez.

Kısım : V

Meslekî hastalıklar sigortası

Tatbik sahası sigortadan istifade şartları ve sigortadan istifade edenler

MADDE 53. — Bu kanunun iş kazasına müteallik hükümleri, işbu kısım hükümlerine muhalif olmamak şartıyla, işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti nizamnamesinde yazılı olan

meslekî hastalıklara da şâmindir.

Çalışmakta olduğu işyerinde meslekî hastalığa tutulduğu tabip raporu ile tesbit edilen sigortalı hakkında bu kanun hükümlerine göre temini lâzımgelen menfaatler, o şahsın anılan rapor mucibince çalışma kabiliyetsizliğine düşmesi halinin sübut bulduğu veya hastalık dolayısıyla çalışmaktan tıbben menedildiği tarihten itibaren cari olur.

İşçi veya müstahdemin, meslekî hastalığa tutulmuş bulunmasının bu kanuna tabi ve böyle bir hastalığa sebebiyet verecek mahiyeti haiz bir işten veya işyerinden ayrılmasından sonra sübutu takdirinde, o kimse hakkında birinci ve ikinci fıkraların tatbik edilebilmesi için, eski işinden veya işyerinden ayrılması tarihiyle hastalığın tezahürü tarihi arasında bir seneden fazla zaman geçmemiş olması şarttır.

İhbar ve muayene

MADDE 54. — Tabip istihdam olunan işyerlerinde, meslekî hastalığa tutulduğu tebeyyün eden veya böyle bir hastalığa musap olmasından şüphelenilen sigortalıya tabip bunu bildirmekle, ve sigortalı da keyfiyeti işveren veya işveren vekiline derhal haber vermekle mükelleftir.

Tabip, sigortalıda gördüğü âraz ile bunların delâlet ettiği hastalığın mahiyetini, ve çalışma kabiliyetsizliği bulunup bulunmadığını, veya çalışmaktan meni lâzım gelip gelmediğini, ve bunların muhtemel devam müddetleriyle, hastalığın melhuz âkibetini aynı zamanda ayrıca işveren veya işveren vekiline bir raporla bildirmeye de mecburdur.

İşveren veya işveren vekili de keyfiyeti bu husustaki rapor ile birlikte 24 saat zarfında İşçi Sigortaları İdaresine yazı ile bildirir.

Sigorta haklarının muhafazası

MADDE 55. — Tabip istihdam edilmeyen bir işyerinde çalışan sigortalı, meslekî hastalığa musap olduğunu, kendisini muayene etmiş olan herhangi bir tabipten alacağı raporla tevsik ederek işveren veya işveren vekiline bildirir.

Bu rapor üzerine işveren veya işveren vekili 54 ncu maddede olduğu gibi keyfiyeti İşçi Sigortaları İdaresine haber verir.

53 ncu maddenin 3 ncu fıkrasına göre meslekî hastalığı sübut bulan kimse muayene netice-

sinde alacağı rapor ile doğrudan doğruya İşçi Sigortaları İdaresine müracaat eder.

Tahkikat

MADDE 56. — Meslekî hastalık vakaları zabitahkikata tâbi tutulmayıp bu hususta vâkı ihbar üzerine İşçi Sigortaları İdaresince doğrudan doğruya tahkikat yapılır.

Kısım : VI

Analık sigortası

Aynı ve Nakdî menfaatler

MADDE 57. — Doğurma halinde, işçi veya müstahdem olan sigortalı kadın ile, sigortalı bir erkeğin sigortalı olmayan karısı tıbbi yardıma istihkak kesbeder.

Bundan başka sigortalı işçi veya müstahdem kadın:

a) Doğumdan evvel veya sonra, sıhhi halinin icabına göre, üçer haftadan altışar haftaya kadar müddetle ve bu müddetler zarfında çalışmamak ve ücret almamak şartıyla;

b) Türk Ceza Kanununun 468 ve 469 ncu maddeleri şümülüne girmiyen marazi çocuk düşürme vakalarından mütevellit çalışmamazlığın devamı müddetince ve altı haftayı geçmemek şartıyla;

23, 24 ncu maddeler mucibince tesbit edilen esas ücretin % 70 ine müsavi gündelik bir tazminata hak kazanır.

Yukarıda yazıldığı veçhile suç mahiyeti olmayan çocuk düşürmenin vukubulduğu tarihte sigortalı kadın (a bendinde derpiş edilmiş olan tazminatı zaten almakta ise, bu suretle o zaman kadar ödenmiş olan meblâğlar istirdat edilmez.

tıbbi yardım ve emzirme tazminatı

MADDE 58. — Tıbbi yardım aşağıdaki hususları ihtiva eder:

a) Gebelikte, doğumda ve mütaakıp hallerde lâzımgelen tıbbi yardımlar ile ilâçların temini ve sair sıhhi yardımlar.

İşçi sigortaları idaresi bu yardımları doğrudan doğruya deruhde edebileceği gibi, İktisat ve Sıhhat ve içtimai Muavenet Vekâletlerince müştereken tanzim ve ilân olunacak tarife şart-

ları mucibince ve ibraz edilecek evrakı müsli-teye istinaden sigortalının bu hususta yaptığı masrafları ödemek cihetine de gidebilir.

Çocuğunu bizzat emziren kadın, yukarıki maddede derpiş olunan gündelik tazminatın tamamını mütaakıp altı hafta müddetle işbu tazminatın yarısına müsavi bir tahsisata istihkak kesbeder.

İşbu emzirme tazminatının tesviyesi kadının çalışmaması şartına bağlı değildir.

b) Sigortalı bir erkek işçi veya müstahdem sigortalı olmayan karısının doğurması halinde aslen sigortalı olan bir işçi veya müstahdem kadına yapılacak doğum yardımlarının icabedeceği masraflar tutarının üçte ikisi nispetinde para yardımında bulunulur.

Sigortadan istifade şartları

MADDE 59. — Analık sigortası ile temin edilen menfaatlerden istifade edebilmek için aşağıdaki şartların yerine getirilmiş olması icabeder:

a) Sigortalı işçi veya müstahdem kadının yahut karısı işçi veya müstahdem olmayıpta kendisi sigortalı olan erkek işçi veya müstahdem doğumdan üç hafta evvel en az altı ay müddetle işbu kanuna tabi işyerlerinde çalışmış olması bu altı aylık müddetin hesabında doğumdan üç hafta evvelki tarihe tekaddüm eden ik sene zarfında alâkadarın fâsılalı veya fâsılasız surette bir veya mütaaddit işyerinde geçen çalışma müddetleri nazara alınır).

b) Alâkadar sigortalının, doğumdan evvel İşçi sigortaları idaresini vaziyetten haberdar etmesi, bu ihbar ile birlikte melhuz olan doğum tarihini gösteren bir tabip veya bulunmadığı takdirde diplomalı bir ebe raporu ile (a bendinde yazılı çalışma müddetinin doldurulmuş olduğuna dair işveren veya işveren vekili tarafından tanzim edilmiş bir iş vesikası da idareye tevdi edilir.)

c) Doğumun vukuunun melhuz bulunduğu tarihten üç hafta evveline kadar çalıştığı müessesede (a bendinde bahsolunan altı aylık çalışma müddetini ikmal etmemiş bulunan sigortalının, anılan fıkrada derpiş edilen iki sene müddet zarfında çalışmış olduğu İş Kanununa tabi. diğer işyerlerindeki hizmetlerini tevsih edici vesikalarının da, ihbar sırasında idareye tevdi edilmesi;

ç) Rapor ile vukuu tevsik edilecek olan doğumun 15 gün zarfında İşçi sigortaları idaresine haber verilmesi;

2. (1) numaralı bendin (a) ve (c) fıkralarında bahsolunan altı aylık çalışma müddetini doldurmamış olmak itibariyle analık sigortası haklarından istifade edemiyen ve İş Kanununun 25 nci maddesinin (1) numaralı bendinin ikinci fıkrası mucibince son işyerinde altı aydanberi en az üç ay çalışmış bulunan işçi kadınların doğumdan önce ve sonra üçer haftadan altışar haftaya kadar olan istirahat günlerine ait yarım ücretlerinin işveren tarafından ödemesi mükellefiyeti mahfuzdur.

Müktesep hak

MADDE 60. — Sigortalı işçi veya müstahdem kadının veya karısı işçi veya müstahdem olmıyan sigortalı erkeğin sigortalı sıfatının zevalinden itibaren 9 ay zarfında vâkı olacak doğum ve sıkıt hallerinde 59 neu maddenin (b) fıkrasındaki ihbar mükellefiyeti yerine getirildiği takdirde bu kanun hükümlerine göre tahakkuk etmiş olan sigorta hakları bakîdir.

Çocuk düşürmenin ihbarı

MADDE 61. — Çocuk düşüren sigortalı kadın bu keyfiyeti vukuundan itibaren 48 saat zarfında, bir tabip veya bulunmadığı takdirde diplomalı ebe raporu ile tevsik ederek İşçi sigortaları idaresine bildirmediği takdirde 57 neu maddenin (b) fıkrasına istinaden hak iddia edemez;

Sigorta haklarının sukutu

MADDE 62. — 59 neu maddenin (b) fıkrasında yazılı gebelik ihbarını doğumdan evvel yapmayan sigortalı kadın gebelik tazminatına ve doğumu vukuundan itibaren 15 gün zarfında bildirmiyen sigortalı işçi veya müstahdem ise doğum tazminatına hak iddia edemez;

İşçi sigortaları idaresinin kararı

MADDE 63. — İşçi sigortaları idaresi yapılan ihbar ile buna müteferri vesikalara müsteniden mümkün olan en kısa bir müddet zarfında

sigorta haklarını karara bağlar, şu kadar ki, kendisine verilen vesikalarm muhteviyatı hakkında lüzum görürse ayrıca tahkikata dahi girişebilir. İşçi sigortaları idaresi zamuri gördüğü hallerde, alâkadara avans suretinde dahi tediyatta bulunabilir. Bilâhara tahakkuk edecek tazminattan bu avansların mahsubu yapılır.

İşçi sigortaları idaresinin kararlarına itiraz

MADDE 64. — Alâkadar sigortalı gerek yaptığı ihbara v e gerek idarece yürütülen tahkikat neticesine göre verilmiş olan kararlar aleyhine kararı tebellüğ ettiği tarihten itibaren bir ay zarfında işyerinin bulunduğu mahal için salâhiyettar sulh mahkemesi nezdinde itirazda bulunabilir.

İşbu itiraz kararın tatbikını tehir etmez.

51 nei maddenin son fıkrası ile 52 nei maddede hükümleri kıyasen caridir.

Kısım : VII

Prim

MADDE 65. — Analık sigortasının icabetirdiği masraflar ile işçi sigortaları idaresinin he rtürlü idarî masraflarını karşılamak üzere ücretle mütenasip olarak tesbit edilen prim, işverenlere terettüp eder.

Analık sigortası priminin tahakkuk ve tahsil ile buna müteferri diğer hususlarda 23, 24, 40 ve 43 neu maddelerin hükümleri kıyasen tatbik olunur.

Prim tarifesi

MADDE 66. — İşçi sigortaları idaresi tarafından tesbit edilecek olan analık sigorta primi tarifesi İktisat Vekâletinin tasdikı ile meriyete girer.

Primlerin ödenmesi

MADDE 67. — Analık sigortasının aylık primleri işveren veya işveren vekili tarafından sigortalıların işlemiş ücretleri üzerinden 66 nei maddede yazılı tarifedeki hadde göre tahakkuk ettirilerek mütaakıp ayın 15 ne kadar İşçi Sigortaları İdaresine ödenir.

Kısım : VIII

Müteferrik, muvakkat ve son hükümler

Tazminatın temlik ve haczedilemeyeceği

MADDE 68. — İşçi Sigortaları İdaresince bu kanun hükümlerine göre alâkadarlara tahsis edilen paraların haciz veya başkasına devir ve temlik caiz değildir.

Müruruzaman

MADDE 69. — Bu kanun hükümlerine tevfikân sigorta haklarına müteallik olmak üzere dermeyan edilecek talepler, hâdisenin vukuundan itibaren üç sene geçtikten sonra mesmu olmaz.

Sihhi mürakabe

MADDE 70. — İşçi Sigortaları İdaresinin bu kanunun 7, 53 ve 57 nci maddelerinde zikrolunan haklardan birini iktisap etmiş olan şahısları lüzum gördükçe her zaman sihhi mürakabeye tabi tutar.

Makbul bir mâzereti olmadan bu murakabeye tebaiyet etmeyenler hakkında 27 nci madde hükmü kıyasen tatbik olunur.

İhbar ve tebliğlerin şekli

MADDE 71. — Bu kanun hükümleri mucibince yapılacak ihbar ve tebliğler hakkında İş Kanununun 6 nci maddesi hükmü caridir.

Gündelik tazminatın ictima edememesi

MADDE 72. — Bu kanun mucibince iş kazası, meslekî hastalıklar ve analık hallerinde ödenecek olan gündelik tazminat bu hallerin bir kısmının birden aynı şahıs üzerinde vukuu halinde her biri için ayrıca tahakkuk ettirilmeyip ancak bu tazminatlardan en yüksek miktarda olanı hak sahibine tesviye edilir. Şu kadar ki, 29 ncu maddede hükümleri mahfuzdur.

Türkiye'den ayrılanların hakları

MADDE 73. — Sigorta haklarından istifade edenlerin bu hakları Türkiye'den ayrılmaları ile sukut eder. Şu kadar ki, kendilerine bu kanun mucibince irat tahsis edilmiş olan şahıslar ayrıldıkları tarihten itibaren bir sene zarfında Tür-

kiye'ye avdet ederlerse irat alma hakkını yeniden iktisap ederler.

MADDE 74. — Her harp senesi sonunda iş kazası ve meslekî hastalıklar sigortası için tahsil olunan primlerden riyazi ihtiyat, muallâk hasarat ihtiyatı ve fevkalâde ihtiyat akçesi, analık sigortası için tahsil olunan primlerden ise, yalnız muallâk hasarat ihtiyatı ile fevkalâde ihtiyat akçesi ayrılır.

Riyazi ihtiyat bu kanun mucibince tahsis edilecek iratların tediyesini temin etmek üzere ve bunların tesisî sermayelerine müsavi miktarda tesbit olunur.

Muallak hasarat ihtiyatı, tahakkuk ettiği sene içinde nihai karara bağlanmamış bulunan hasaratı karşılamak üzere ve bu hususatın tevhit edebileceği sigorta haklarına tekabül edecek miktar da olur.

Fevkalâde ihtiyat akçesi, bir hesap senesi zarfında tahsil olunan varidatın sene içindeki masarife kifayetsizliğini karşılamak üzere tesis edilir. Bu ihtiyat akçesine hesap senesi sonunda o seneye ait varidattan sigorta masrafları ve riyazi ihtiyat ile muallâk hasarat ihtiyatı tenzil edildikten sonra kalan bakiye tahsis olunur.

Tıbbi kontrol

MADDE 75. — İşbu kanunun 48 nci maddesi ile işçi sigortaları idaresine verilmiş olan tıbbi kontrol salâhiyeti meslekî hastalıklar ve analık hallerinde de caridir.

Sihhi raporlar ile eklerinin resimden muafiyeti

MADDE 76. — Bu kanunda yazılı sihhi vaziyetlerin tesbiti için tanzim edilecek raporlarla bunlara müteferri sair evrak ve suretleri her türlü resimden muafıdır.

İşyerlerinde vukua gelen kazalarla, görülen meslekî hastalıkları ve analık hallerini kaydetmek üzere hususi defterler tutulur.

Sihhi murakabenin tatbiki ve mâlûliyet derecesinin tesbitine dair çıkarılacak nizamname

MADDE 77. — Bu kanun mucibince yapılacak sihhi murakabelerin tatbiki usulleri ve iş kazalarıyla meslekî hastalıkların tevhit ettikleri muhtelif mâlûliyetlerin sigortalarm meslekinde kazanç temin etme kabiliyetini ne nispet-

lerde azaltacağı İktisat ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâletlerince müstereken hazırlanacak nizamnameler ile tesbit olunur.

151 ve 4268 sayılı kanunun bazı hükümleri yerine işbu kanun hükümlerinin tatbiki

MADDE 78. — Maden işçilerinin iş kazası ve meslekî hastalık hallerinde, gerek tedavileri, gerekse kendilerine veya vârislerine verilecek tazminat hakkında, 151 ve 4268 sayılı kanunlarda mevcut hükümler yerine işbu kanun hükümleri tatbik olunur.

Meriyet tarihi

MADDE 79. — İşbu kanun İşçi Sigortaları İdaresi Teşkilât Kanununun meriyete girmesi tarihinden itibaren altı ay sonra mer'idir.

İlk tarifler

MUVAKKAT MADDE — İş kazası ve mes-

lekî hastalıklar ve analık sigortalarının ilk iki tarifesi üçer senelik müddetlerle tatbik olunur.

Bu tarifeler 35 nci maddede yazılı tehlike derecesi tasnifini ihtiva etmez.

MADDE 80. — İşbu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

22 . VI . 1944

Bş. V. ve		
Ha. V. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	A. R. Türel	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
Hilmi Uran		F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	Sırrı Day	Fuad Sirmen
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	Suad H. Ürgüblü	Ş. R. Hatipoğlu
Mü. V.		Ti. V.
A. F. Çebesoy		C. S. Siren

Adalet, Bayındırlık, Ekonomi, Gümrük ve Tekel, İçişleri, Millî Savunma, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Ulaştırma Komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulmuş Geçici Komisyon raporu

T. B. M. M.

Geçici Komisyon

Esas No. 1/316

Karar No. 2

25 . V . 1945

Yüksek Başkanlığa

İş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları için Ekonomi Bakanlığınca hazırlanarak 6/1767 sayılı ve 26 . V . 1944 tarihli Başbakanlık tezkeresiyle Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarısını incelemek ödevi Kamutay kararıyla Adalet, İçişleri, Millî Savunma, Bayındırlık, Gümrük ve Tekel, Sağlık ve sosyal yardım, Ulaştırma, Ekonomi Komisyonlarının seçtiği üçer üyeden kurulmuş olan Geçici Komisyonumuza verilmiştir.

Komisyon yaptığı birçok toplantılarda, İş Dairesi Başkanı Enis Behiç Koryürek ile uzman arkadaşları Muhlis Fer ve Vedat Bayru'nun tasarısı üzerindeki açıklamalarını dinliyerek geniş görüşmelerde bulundu.

Varılan kararlar aşağıda sıra ile :

- Tasarının amaç ve esasına;
- Tasarı ile ilgili temennilere ;
- Yapılan değişikliklere.

ait olmak üzere üç bölümde özetlenmiştir.

I

Yüce Kamutayca pek iyi bilinir ki, hür millet varlığının isferlerine ve ekonomi yapımızın özelliklerine uygun bir şekilde yeraltı ve yer üstü kaynaklarımızı işletmek zorundayız. Nasıl bir dünya ile çevrili olduğumuzu gözden ayırmıyarak yeni fabrikalar açacak, kurulmuşlarından bütün verimlerini almağa çalışacağız. Cumhuriyetin, yarısı dünya harbine raslıyan son on yıllık başarıları yeni endüstri hayatına girmiş bulunduğumuzun canlı tanıklarındır.

Endüstri kurmanın başka milletler gibi bizim de önümüze çıkardığı güçlükler vardır. Bunların başhcası ve çalışma konumuzla ilgili olanı iş kuvvetinin üretim etkeni olarak para ve makine yanında yarasık olduğu yeri almasıdır. Dünyanın her bucağında çeşitli menfaat çatışmalarına ve sınıf vuruşmalarına yol açan bu dâva, Cumhuriyetin daha kuruluş çağlarında kabul ettiği esaslarla kesin ve doğru çözümlere bağlanmıştır.

Gerçekten : Türk milleti ayrıcalık ve ayrılık bilmiyen hür ve eşit yurtdaşların birleşip kaynaştığı ileri bir topluluktur. Adalet ülküsü ile dayanışma duygusu birlik ve beraberliğimizin sarsılmaz temelleridir.

Devlet düzenimizin dayanağı olan Anayasa hükümleri yanında ileri hukuk anıtları arasında sayılabilecek iki önemli kanunumuzu da hatırlamak yerinde olur. Yıllardanberi uygu alanına girmiş bulunan Umumî Hıfzıssıhha ve İş Kanunları işinin yaşama ve çalışma şartlarının iyileşmesi ve verimli bir üretim gücü olarak işine bağlanabilmesi için gerekli bir çok inançlarla doludurlar. İncelediğimiz kanun tasarısı İş Kanunumuzun bu yoldaki hükümlerinden birini yerine getirmek üzere hazırlanmış ve Büyük Meclise sunulmuş bulunur.

Kanun tasarısı iş kazasını ve meslek hastalığını işin yapısından ayrılmaz bir meslek rizikosu sayan ve yarım asırdanberi bütün dünyaca benimsenmiş bulunan bir hukuk anlayışına dayanır ve işverenin hukukça sorumluluğu yerine sigorta yoluyla işçi ve hizmetlerin zararını ödemeğe gidiyor. Sigorta primlerinin yalnız işverene düşmesi bu hukuk prensipinin tabii bir sonucudur.

Kazaya uğrıyanlarla hak sahibi ardalarına hata ve kusur aranmaksızın tazminat verdirmek, Büyük Meclisin 4268 sayılı kanunla maden işçileri ve özel kanunlarla demiryolları, Askerî fabrikalar işçileri için kabul buyurulmuş olduğu bir esastır. Yeni tasarı bu esası Sosyal sigorta çerçevesinde genelleştirmektedir.

Analık primlerine gelince :

İş Kanununun 25 ci maddesi doğumdan önce ve sonra üçerden altı hafta için işinin izinli sayılmasını ve sağlık durumu gerektirirse on iki haftaya kadar çıkabilecek olan bu süre içinde işçiye yarımsar gündelik verilmesini emretmektedir. Analık sigortası biraz genişleyerek, bu yardımın yerini tutacaktır.

Bu bakımdan yeni tasarı ile yapılan şey: İş kazası, meslek hastalığı ve analık hallerinde hem işçi ve hizmetlinin haklarını inanca altına almak, hem de işverenin malca sorumluluğunu bir prim karşılığı İşçi Sigortaları İdaresine devretmekten ibarettir.

Sosyal sigortalar bu konuyu ele almaya kadar birçok memleketlerde işverenler ya aralarında bir «garanti sındıkası» kurarak bu rizikoyu paylaşmak, yahut işçilerini kazaya karşı sigorta ettirmekle ödevli tutulmuşlardır.

Sigorta usulü işçi kadar işverenin de lehindedir. Geçici komisyon bizde iş hayatına yeni bir gelişme verecek olan bağlı tasarı kanunlaşmasını yalnız sosyal adalet düşünceleriyle değil ekonomik yükselmenin başka şartlarından biri olarak ta gerekli ve faydalı bir adım saymaktadır.

II

Tasarının bütünü ve maddeleri üzerindeki komisyon görüşmeleri sırasında ileri sürülen bazı temennilerin rapora geçirilmesi kararlaştırılmıştır. Tasarının eksikleri veya bu kanunun iyi uygulanmasıyla ilgili bulunan bu dilekler aşağıda sıralanmıştır:

A) Kanun tasarısı yalnız iş kazalarıyla meslek hastalıkları ve Analık sigortalarına düzen vermekte, hastalık ve ihtiyarlık yardımlarını açık bırakmaktadır.

Geçici komisyon sosyal sigortaların bir bütün olarak bir arada çıkarılmasında işçi, iş veren ve Devlet için büyük faydalar bulunduğu düşüncesindedir. Bu faydalar başlıca olarak:

- Birlikte teşkilatlanma,
- İdare giderlerinde tasarruf,
- Prim hadlerinde itidal,
- İşçiye hastalığında bakılma ve ihtiyarlığında aç kalmıyacağından emin olma, imkânlarını şimdiden sağlamak diye özetlenebilir.

Hükümet adına: Tasarının gerekçesinde de anlatıldığı gibi, İş Kanunu ile sosyal sigortalar, dan bu tasarıya konu olanlara uygulanma sırası bakımından öncelik verilmiş bulunduğu, ve diğer sigorta kollarına ait kanun tasarılarının ileride, o sigortaların uygulanmasına imkân hâsıl oldukça Meclise sunulacağı cevabı verilmiştir.

Bu cevap İş Kanununun 107 nci maddesi hükmüne uygundur. Sosyal sigortaların kısım kısım gerçekleşmesinden imkân ve ihtiyaçlara göre teşkilatlanma, ilk uygulamaların ekonomik

tesimini görüp ölçebilme ve tecrübe edinme gibi iyilikler de umulabilir. Geçici komisyon bu düşüncelere değer vermeye beraber sosyal sigortaların gerçekleştirilmesinde geç kalındığını görmekte ve bu tasarı ile başlanan eserin, fazla beklemeden, hastalık ve ihtiyarlık sigortaları ile tamamlanacağını ummaktadır.

B) İş Kanununa göre Devlet kurulması gereken ve bağlı tasarı ile kendisine birçok ödevler verilen İşçi Sigortaları İdaresi henüz kurulmamıştır. Bu idareye ait teşkilât kanunu çıkmadıkça eldeki tasarı kanunlaşmasından bir fayda beklenemez.

Hükümet temsilcileri bu teşkilât kanunu tasarısunun bugünlerde Büyük Millet Meclisine sunulacağını söylemişlerdir.

Prime ilgili maddelerin görüşülmesinde komisyon bu idarenin rasyonel bir tarzda teşkilatlanması ve prim hadlerine yapabileceği tesir bakımından teşkilât giderleri ile prim hasılatı arasında bir nispet tesbiti gerektiğine dair düşünceleri yerinde bulmuş ve teşkilât kanunuyla ilgili gördüğü bu dileklerin de rapora geçmesine karar vermiştir.

C) Geçici komisyon sigorta hükümlerinin yerine getirilmesini kolaylaştıracak ve iş kazalarıyla meslek hastalıklarını azaltacak tedbirler arasında iş teşkilâtının kuvvetlendirilmesini ve Umum Hıfzıssıhha, İş Kanunları ile İş emniyeti tüzüğü'nün tam ve iyi uygulanmasını zaruri görmektedir.

III

Komisyonca tasarıda yapılan değişikliklerden bir kısmı şöyle aittir:

Bir defa Anayasa ve içtüzükteki terim değişimleri dolayısıyla tasarı Türkçeleştirilmiştir.

Sonra, Hükümet teklifinde analık sigortası ayrı bir bölüm olarak yazılı idi. Komisyon maddeleri yeni bir ayırmaya tâbi tutularak bir ve benzer hükümleri birleştirmiştir. Madde numaralarının değişmesi bundandır.

Karşılaştırmada kolaylık olsun diye raporumuzda Geçici Komisyon tasarısının madde numaraları yazı ile gösterilecek ve bunların karşılığı Hükümetin maddeleri rakamla yanlarına işaret edilecektir.

Hükümlerde yapılan değişikliklere gelince : Bunların nelerden ibaret olduğu sebepleri ile birlikte aşağıda, maddelere ait açıklamalarda gösterilmiştir.

Yüce Kamutaya sunduğumuz değişik tasarı «Ana hükümler» adı altındaki maddelerden başka dört bölüme ayrılmaktadır.

Ana hükümler : Sigorta haklarını ve bu hakların sınırını çizip ayırlayan esas maddelerdir. Pirimlerin ve ödeneklerin hesaplanmasında müşterek esas olan günlük kazançla ilgili iki madde de bu hükümler arasına alınmıştır.

Birinci madde (1) de hükümce değişiklik yoktur. (1) in son fıkrası son hükümler bölümünde ayrı madde olmuştur.

İkinci madde (5) de meslek hastalığının başka hastalıklarla karıştırılmaması için buna ait tarife bir fıkra eklenmiştir. (53) ün ilk fıkrasında geçen iş emniyeti tüzüğü yerine bu yoldaki İş Kanunu hükümlerine atıf yapılmış ve çıkabilecek anlaşmazlıkların Yüksek Sağlık Şurasınca çözümlenmesi uygun görülmüştür. Ayrıca analıktan ne kastedildiği bu maddede gösterilmiştir.

Üçüncü (6), dördüncü (7) maddelere analıkla ilgili (57) ve (58) den hükümler alınmıştır.

Beşinci madde (30, 36, 65) in birleşik şeklidir.

Altıncı madde (23) ü karşılıyor.

Yedinci madde (24), de günlük kazanım en azı ve en çoğu olarak gösterilen hadler bir misli yükseltilmiştir. Hükümet teklifindeki rakamlar harpten önceki fiyatlara ve geçim imkânlarına göre idi.

Yardım ve ödeneklere ait birinci bölümdeki hükümler üç ayrımda gruplandırılmıştır.

I - Sağlık yardımı :

Sekizinci madde (8) analığa ait (58) in benzer hükmünü de kapsamaktadır. Zira bu maddede tarif edilen sağlık yardımı dördüncü maddenin (a) fıkrası ile bütün sigortalılara sağlanacak menfaatler arasında sayılmış bulunuyor.

Dokuzuncu madde (9) da en çok 52 hafta olarak gösterilen geçici iş göremezlik yardım süresinin bir sağlık kurulu raporu üzerine 12 hafta daha uzatılabilmesi kabul edilmiştir.

Onuncu (10), on birinci (12), on ikinci (58-a) maddelerde hüküm değişikliği yoktur.

II - Ödenekler:

Tasarımın ödeneklerle ilgili hükümleri dördüncü maddede sayılı hal ve durumlar sırasıyla bu ayrımda toplanmıştır.

On üçüncü (11) madde de günlük kazanım yarısı olarak tespit edilen geçici iş göremezlik ödeneğinin, eğer geçindirmekle ödevli bulundu-

ğu karı, kıca veya çocukları varsa, arttırılacağı hakkındaki üçüncü fıkra da değişiklik yapılmıştır. Buna göre ödenek mahkeme ilâmiyle geçimleri sigortalıya yüklenmiş olan ana ve baba için dahi arttırılacaktır.

On dördüncü ve on beşinci maddeler (13) ün ilk ve son fıkralarıdır.

On altıncı (14), on yedi ve on sekizinci (15), on dokuzuncu (53 ün 2 ve 3 ncu fıkraları) maddeler değişiksizdir.

Yirminci madde (16) ve (17) de:

b) Fıkrasında (yeniden evleninceye kadar) yerine (herhangi şekilde yoksulluktan kurtuluncaya kadar) denmiştir.

c) Fıkrası yapılan (17) nci de çocuklara bağlanacak gelirin on beş yaşını doldurunca kesilmesi teklif ediliyordu. Komisyon bu gelirin erkek çocuklara on altı, kız çocuklara on sekiz yaşına kadar verilmesini uygun görmüştür.

e) Fıkrasında cenaze kaldırma karşılığı 20 liradan 30 liraya çıkarılmıştır.

Yirmi birinci madde (18 ile 19 un 2 nci fık) de usul ve kardeşlere bağlanacak gelirler toplamı için en yüksek had sigortalının yıllık kazancının yüzde 30 u olarak kabul edilmiştir. Bu had Hükümet tasarısında yüzde 20 idi.

Yirmi ikinci (19), yirmi üçüncü (16, 18 ve 19), yirmi dört ve yirmi beş nci (20) maddelerde değişme yoktur.

Yirmi altıncı (21) maddede gelirde değişiklik isteminin sigorta idaresince yalnız üç yıl içinde yapılabilmesi kabul olunmuştur.

Yirmi yedinci (22), yir misekizinci (29), yirmi dokuzuncu (57), otuz ve otuz birinci (58) maddeler de hükümler değişmemiştir.

Otuz ikinci (59) madde: Analık yardımlardan faydalanma şartları arasında gösterilen en az altı ay çalışmak karısı ana olan sigortalı için doğru görülmüşse de kadın sigortalı için en az üç ay çalışmış bulunma yeter sayılmıştır. Bu değişme üzerine (59) un 2 numaralı fıkrasına lüzum kalmamıştır.

Doğum haberinin doğumdan sonra on beş gün yerine üç hafta içinde yapılabilmesi kabul edilmiştir.

Otuz üçüncü madde (60) m karşılığıdır.

III - Kasıt ve kusur halleri :

Otuz dördüncü madde (25) — Yazılış düzeltilmiştir.

Ötuz beşinci (26) — İşçinin bağışlanmaz kusuru yüzünden olan kazalarda sigorta haklarının kısılabilmesine dairdir. Komisyon sözcüsü kazada kusur arayan bu maddeyi kanunun dayandığı ana prensipe aykırı saydığıı burada işaretle yetinir. 1898 tarihli Fransız Kanunu bütün dünyaya yayılan esasla birlikte bu geldiği de getirmiştir. Ancak Fransa da nadir olarak uygulanmış, Meksika gibi ender memleketlerin mevzuatına geçebilmiştir. Geçici Komisyon işçinin kazaya karşı dikkatli olmasına ve dolanlı kazaların önlenmesine yardımı olur umudu ile maddeyi saklamakla beraber sigortalının bağışlanmaz kusurundan ardaların zarar görmesini doğru bulamıyarak maddede değişme yapmıştır. Bu çeşit kazalarda yalnız iş göremezlik ödenekleri kusurun derecesine göre eksiltilebilecektir.

Ötuz altıncı madde (27) nin karşılığıdır.

Ötuz yedinci madde (28) genel hukuk hükümlerini kayıtlandırmayacak bir şekilde konmuştur.

İkinci bölümde primle ilgili maddeler bir araya getirilmiştir.

I - Prim tarifeleri :

Ötuz sekizinci madde (30) dolayısıyla komisyonun primlere tesir edebilecek teşkilât giderleri hakkındaki temennisi yukarıda raporumuzun ikinci kısmında arz edilmiştir.

Ötuz dokuzuncu madde (31) de yapı işlerini tehlike derecelerine göre ayırılama dışında bırakan ikinci fıkra üzerinde durulmuş, tünel ve köprü gibi tehlike derecesi diğerlerinden farklı yapı işleri de bulunduğu gözönünde tutularak bu fıkra maddeden çıkarılmıştır.

Kırkıncı madde (32) değiştirilmemiştir.

Kırk birinci madde (33) de iş yerindeki değişikliklerin bildirilmesi için bırakılan zaman on beş günden bir aya çıkarılmıştır.

Kırk ikinci madde (34) e, Ekonomi Bakanlığının itirazları inceleyerek üç ay içinde vereceği kesin kararı ilgiliye bildirmesi için bir kayıt konmuştur.

Kırk üçüncü madde (35 ve 50) nin hükümleri birleştirilmiş analık prim tarifesinin de Bakanlar Kurulunun onama kararı ile yürürlüğe girmesi doğru görülmüştür.

II - Primlerin tesbiti ve ödenmesi :

Bu ayırdaki maddelerde hüküm değişikliği

yoktur. Yalnız bazı yazılış düzeltmeleriyle hükümler daha açık bir hale getirilmiştir.

Kırk dördüncü madde (37, 39) u, kırk beşinci madde (38), kırkıncı (37 fıkra 2), kırk yedinci (41) kırk sekizinci ve kırk dokuzuncu maddeler (42) yi ellinci (67), elli birinci (43), elli ikinci (40) ı karşılamaktadır.

III - Karşılık ayırma :

Elli üçüncü ve elli dördüncü maddeler Hükümet tasarısında son hükümler arasında bulunan (73) ncü maddedir. Yalnız yedek yerine karşılık denmesi uygun görülmüştür.

Üçüncü bölüm :

Gerekli işlemler adı altında toplanan hükümler bildirmeye, soruşturmaya, karar ve itiraza dair olmalarına göre sıralanmışlardır.

I - Bildirme :

Elli beşinci madde; Hükümetin teklifinde yoktur. Geçici Komisyon sigortalılardan daha işe girerken veya bu kanun uygulanmaya başlanırken maddede yazılı biçimde bildirimler alınmasını yapılacak soruşturmaları kolaylaştıracak, sigorta haklarının sürüncemesiz yerine getirilmesine yardım edecek ve füzuli ardalık iddialarını az çok önliyecek bir tedbir olarak faydalı görülmüştür.

Elli altıncı madde (44) de kazanın o yerin zâbitasına değil, Cumhuriyet savcılığına haber verilmesi için değişiklik yapılmıştır.

Bu değişimin sebebi aşağıda soruşturmaya ait hükümler arasında açıklanacaktır.

Elli yedinci (53 ve 55) madde meslek hastalığının haber verilmesi şeklini, elli sekizinci madde (62) doğum ve gebelik haberlerini vaktinde vermeyenlerin hangi hakları kaybedeceklerini tesbit ediyor.

Elli dokuzuncu (61) i karşılar.

II - Soruşturma :

Altmışıncı ve altmış birinci maddelerde (45, 46, 47) nin hükümleri birleştirilmiştir. Geçici Komisyon sigorta haklarıyla ilgili soruşturmalara zâbitaya bırakılmasını doğru bulmamış, yardım ivediliği ve iş teşkilâtının yeter genişlikte olmaması gözönünde tutularak soruşturmanın Adalet makamlarınca yapılmasını işin ehil ellere tevdi bakımından zaruri görmüştür. Kazanın ceza kovuşturmasını gerektirmesi ihtimali de zâten bu makamların ilgi ve incelemesiyle aydınlanacak hususlandandır.

Altmış ikinci (49), altmış üçüncü (56 ve 63),

altmış dördüncü ve altmış beşinci (48) in karşılığıdır.

III - Karar ve itiraz :

Altmış altıncı (50, 63) maddede idarenin sigorta haklarını karara bağlayıp ilgiyle bildirmesi için düşünülen (Mümkün en kısa müddet) en geç on gün olarak tesbit edilmiştir.

Altmış yedinci (51, 64), altmış sekizinci (52, 64) maddelerde hüküm değişmemiştir.

Dördüncü bölüm : Son hükümlerdir.

Altmış dokuzuncu (68), yetmişinci (69), yetmiş birinci (71) i karşılar.

Yetmiş ikinci madde (72) hak doğurucu olaylardan bir kaçının bir sigortalıda birleşmesi halinde bağlanacak günlük ödeneklerin en yükseği verileceğini tesbit ediyor. Komisyon kaza sonucu çocuk düşüren sigortalı kadma tam gündelik verilmesi için bu maddeye bir hüküm eklemeyi bir adalet gereği saymıştır.

Yetmiş üçüncü (2), yetmiş dördüncü (3) maddeler değişiksizdir.

Yetmiş beşinci madde (73) ün baştarafına yasalı bir sebeple ve haber vererek Türkiye'den ayrılanları koruyacak bir kayıt eklenmiştir.

Yetmiş altıncı (1 in son fıkrası), yetmiş yedi ve sekizinci (76), yetmiş dokuzuncu (77) nin karşılığıdır.

Sekizinci (70) de yukarıda yirmi altıncı maddede hükmündeki değişiklik dolayısıyla daimî iş göremezler hakkında yapılacak sağlık deneti üç yılla çerçevelenmiştir.

Seksen birinci madde (4) ün ilk ve ikinci fıkralarıdır.

Yazılış düzeltilmiştir.

Seksen ikincide (78) değişme yoktur.

Seksen üçüncü (4 ün son fık) madde de kendilerine özel kanunlarla aynı veya benzer haklar sağlanmış bulunduğu için bu kanunun uygu alanı dışında bırakılanlar sayılıyor. Komisyon bu madde üzerinde çok durmuştur. Ayrıklığı gerektiren sebepler gözden geçirilirse görülür ki :

Devletle veya katma bütçeli idarelerle ilgili işçi, hizmetli ve memurlar özel kanunlarla kurulu ayrı yardım sandıklarına bağlıdır. Bu sandıklar arasında kuruluş tarihleri, işleme düzenleri, üyelerine sağladıkları menfaatler bakımından başkalık vardır. Bazılarının karşılıklı-

ları rizikolar çeşitli ve giderlerine üyelerin ortaklaşmasını gerektirecek niteliktedir. Üretlerden yapılan kesinti sandıktan sandığa ve işçinin sınıf ve durumuna göre değişmektedir. Bağlı buldukları idare bütçelerinden gördükleri yardım nispetlerinde de birlik yoktur. Hastalık ve ihtiyarlık gibi işçi sigortalarının henüz ele almadığı kanularla da uğraşan bu sandıkları, edinilmiş haklara dokunmaksızın ve özel durumları gözetilmek şartıyla, birleştirme veya ortadan kaldırmanın güçlüğü meydandadır.

Geçici Komisyon bu düşüncelerle adı geçen sandıkların bağımsız varlıklarına şimdilik devam etmelerini doğru bulmuş, bu ayrıklığı onamakla beraber maddeye, aynı durumdaki işçi ve hizmetlileri sosyal haklar bakımından bir hizaya getirecek yeni bir fıkra eklenmiştir. Buna göre ayrık tutulan işçi, hizmetli ve memurlara kaza, meslek hantallığı ve aralık hallerinde yapılacak yardımlar bu kanunla çizilen haklar ve ödemelerden daha aşağı olamaz. Bir adalet gereği olduğu kadar birleştirme yolunda bir adımda sayılabilecek olan bu hükmün maddede sayılı kanunlarda ve sandık tüzüklerinde gerekli değişmeler yapılarak yerine getirileceği şüphesizdir.

Seksen dokuzuncu madde — İş kanununa tâbi olması gerekirken, nasılsa böylece ayrılanmamış işyerlerinde olacak hak doğurucu olaylarda kanun hükümlerinin uygulanmasına ve ancak yapılacak giderlerin işverenden alınmasına dair yeni bir maddedir.

Geçici madde ile seksen altıncı madde (80) değişmemiştir. Yalnız seksen beşinci (79) maddede derhal hazırlıklara başlamak üzere bu kanun maddelerinden bazılarının yayım tarihinden yürürlüğü için kayıt eklenmiştir.

Geçici komisyon, Meclisin bundan önceki önemlerinde bazı komisyonlarda da incelenmiş bulunan tasarının elden geldiği kadar kusursuz bir hale konması için bütün bir özenle çalışmıştır.

Yüce Kamutayın görüşme ve onaması ile Cumhuriyetin hayırlı eserlerinden biri daha başarılmış olacaktır.

Yüce Başkanlığa sunulur.

Geçici Ko. Başkanı	Sözcü	Kâtip
Kocaali	Rize	Tunçeli
S. Yargı	K. Kamû	H. İçöz

Ankara R. Börekçi	Antalya N. Aksoy	Bingöl F. F. Düşünsel
Çankırı Dr. A. Arkan	Çorum Dr. C. Alpar	Bulunmadı Erzurum A. Akyürek
Erzurum N. Elgün	Gaziantep C. S. Barlas	Hatay E. Durukan
İsparta K. Aydar	İstanbul F. Hamal	İzmir H. Onaran
İnzada bulunmadı		
Kayseri A. H. Kalaç	Kütahya Dr. A. S. Delilbaşı	
Ordu Dr. V. Demir	Urfa A. K. Tecer	

Tasarımın bütün maddeleriyle mutabıkım. Ancak bu tasarı ile ilgili olmak üzere Kamuya şu temennileri arz etmek istediğimi kaydedirim.

1. — İş tababetinde mütehassıs hekimler yetiştirmek üzere şimdilik tedbirler alınması;
2. — Zamanla ve imkân hâsıl oldukça sigortanın emekliliğe de teşmili;
3. — Sigortanın rentnevroz'u uyandırmaması ve çalışma şevkini kırmaması için tedbirler alınması;

Konya
Dr. S. İrmak

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

İş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları kanun tasarısı

Ana hükümler

MADDE 1. — İş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık hallerinde bu kanunda yazılı yardım ve ödeneklerden faydalanmak, 3008 sayılı İş Kanununun uygulandığı işyerlerinde çalışanlardan o kanuna göre sigortalı sayılanların hakkıdır.

MADDE 2. — I - İş kazası sigortalının aşağıdaki hal ve durumlardan birinde vukubulan ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olaydır:

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren veya vekili tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla;
- c) Sigortalının işyerinde can kurtarmak için veya işverenin, yahut işyerinin, veya yürütülen işin çıkarma ve faydasına çalıştığı sırada;
- d) 3008 sayılı İş Kanununun 40 nci maddesine göre günlük iş süresi içinde sayılması gereken zamanlarda;

II - Meslek hastalıkları :

Sigortalının çalıştırıldığı işin mahiyetine göre tekrarlanan bir sebep veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya daimi hastalık veya sakatlık halleridir.

İş Kanununun 55 ve 58 nci maddeleri gereğince tesbit edilmiş olan hastalıklar listesi dışında herhangi hastalığın meslek hastalığı sayı-

lıp sayılmaması üzerinde çıkabilecek uyuşmazlıklar Yüksek Sağlık Şurasınca kesin karara bağlanır.

III - Analık :

Sigortalının veya karısının gebelik veya doğurma halidir.

MADDE 3. — Sigorta hakları ilgilinin aşağıda sayılı hal ve iş durumlarından birisinde bulunduğuna göre değişir.

I - Kaza veya meslek hastalığı sonunda :

- a) Geçici işgöremezlik;
- b) daimî kısmi işgöremezlik;
- c) Daimî tam işgöremezlik;
- d) Ölüm.

II - Analık durumunda :

- a) Sigortalının ana olması;
- b) Sigortalının karısının ana olması.

MADDE 4. — Sigortalıya sağlanan menfaatler :

- a) Sağlık yardımları;
- b) Geçici işgöremezlikte verilecek gündelik ödenekler;
- c) Daimî işgöremezlik hallerinde verilecek ödenekler;
- d) Ortopedi tedavisi ve protez araç ve gereçlerinin sağlanması, takılması ve yenilenmesi;
- e) Yukarıki (a) ve (d) fıkralarında yazılı yardımlar için sigortalının başka yere gönderil-

mesi gerekirse gidip gelme parası;

f) Cenaze için harcanacak paralar karşılığı;

g) Sigortalının hak sahibi ardalarına bağlanacak ödenekleri

h) Analık halinde sigortalıya kendisi veya karısı için verilecek ödeneklerdir.

MADDE 5. — Bu kanuna konu olan sigortalarm gerektirdiği yardım ve ödeneklerle her türlü idare giderlerini karşılamak üzere İşçi Sigortaları İdaresince bu kanun hükümlerine göre primler salınır ve almır. Bu primleri vermekle yalnız işveren ödevlidir.

MADDE 6. — İş kazası, meslek hastalığı ve analık ödenekleriyle primlerinin hesaplanmasına esas olan günlük kazanç;

a) Sigortalı gündelikte çalışıyorsa, iş bağıtna göre kararlaştırılmış olan gündeliği;

b) Haftalık veya aylık alıyorsa, aldığı gün hafta veya ay içindeki iş günleri sayısına bölünmesinden çıkan miktar;

c) Saatına veya parça başına, yahut iş miktarına göre para alıyorsa, kazadan önceki son aylık kazancının o işyerinde bir aylık dönemin iş günleri sayısına bölünmesinden çıkan miktardır.

e) Fıkrasındaki şekillerden birine göre para alan sigortalı, kazaya uğradığı işyerinde henüz bir ay çalışmamış veya elinde olmayan bir sebeple son bir aylık iş dönemini doldurmamış ise çalışmadığı günler için aynı veya benzeri işyerinde aynı sınıftan bir işçinin günlük kazancını almış gibi hesap yürütülür.

Yıllık kazanç yukarıki fıkralarda nasıl hesaplanacağı belirtilen günlük kazancın üç yüz katıdır.

MADDE 7. — Ödeneklerin hesabında esas tutulan günlük kazancının en çoğu lira ve en azı kuruştur.

Daha aşağı gündelik alanlarla gündeliksiz çalışanların ödenekleri kuruş üzerinden hesaplanır.

Birinci bölüm

Yardım ve ödenekler

I. - Sağlık yardımı

MADDE 8. — Sağlık yardımı, sigortalının

hal ve durumuna göre yetkili bir hekime baktırılması, ilâç ve iyileştirme araçlarının sağlanması ve gerekiyorsa bir sağlık yurdunda yatırılması ve baktırılması demektir.

MADDE 9. — Sağlık yardım iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan sigortalının iyileşmesine kadar sürer. İyileştikten sonra bakımla iş görebilirliğinin artabileceği hekimi tarafından ileri sürülen sigortalı için sağlık yardımı uzatılır.

Bu yardımlar kazanın olduğu veya hastalığın anlaşıldığı günden başlayarak elli iki haftayı geçemez. Bu süre ancak yetkili bir sağlık kurulunun raporu üzerine on iki hafta daha uzatılabilir.

MADDE 10. — İşveren, kazaya uğrayan sigortalıya Sigorta İdaresi tarafından işe elkonuncaya kadar sağlık durumunun gerektirdiği ilk yardımları yapmak ve esas bakımını sağlamakla ödevlidir.

Bu ödevin yerine getirilmesindeki savsama ve gecikmeden dolayı işveren veya vekili gerek Sigorta İdaresinin ve gerek ilgililerin uğrayacakları zararlardan sorumludur.

İşçi Sigortaları idaresi, belgelere dayanan bütün bakım harcamalarını işveren veya vekiline öder.

MADDE 11. — İşçi Sigortaları İdaresi sigortalıya iyileşmesine yarayacak, yahut işgöremezliğini az çok gidermesi için gerekli görülecek ortopedi tedavisini ve protez geçişlerini sağlamak ve tespit edilen süre ve şartlar içinde yenilemekle ödevlidir.

MADDE 12. — Gebelikte, doğumda ve doğumdan sonra gereken sağlık yardımlarını İşçi Sigortaları İdaresi doğrudan doğruya yapabileceği gibi isterse Ekonomi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca birlikte hazırlanıp ilân edilecek tarifeye göre sigortalının belgelere dayanan bu yoldaki harcamalarını ödemekle yetinebilir.

II - Ödenekler

MADDE 13. — Geçici işgöremezliğe uğrayan sigortalıya kazanın dördüncü gününden başlayarak hergün için günlük kazancının yarısı ödenir. İşgöremezlik on beş günü aşarsa ilk üç gün-

nün yarımşar gündeliği de verilir. Üç günü geçmiyen işgöremezlik için İşçi Sigortaları İdaresince günlük ödenek verilmez.

Çalışmasının sağlık durumunu sarsacağı hekim raporuyla tespit edilen iyileşmiş veya çalışabilir görünen sigortalı aynı haklardan faydalanır.

Geçimi kendine düşen karılı veya kocalı veya çocuklu sigortalılara verilecek günlük ödenek esas gündeliklerinin % 70 ine çıkarılır. Bu ödenek artırmayı mahkeme ilâmiyle geçimleri sigortalıya yüklenmiş olan ana ve baba dahi yapılır.

Yatırma ve yedirmesi sağlanarak hastahane de baktırılan sigortalının günlük ödeneği dörtte üç indirilir. Böylelerine yukarıda yazılı geçimi kendine düşen veya yüklenenleri varsa, günlük ödeneklerinin yarısı verilir.

Günlük ödenekler hafta sonunda ödenir. Doğruca Sigorta İdarelerinden alınmasında güçlük bulunursa işveren veya vekili bu ödeneği idare hesabına verir. İşçi Sigortaları İdaresi bu paraları her ay sonunda işveren veya vekiline öder.

MADDE 14. — Süresi dokuzuncu maddede gösterilen geçici işgöremezlik dönemi sonunda işgörebilirliğinin en az yüzde on azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalı daimî işgöremezlik ödeneğine hak kazanır.

MADDE 15. — Daimî işgöremezlik ödeneği, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün bütünü veya bir azını kaybetmiş bulunmasına göre hesaplanır.

MADDE 16. — Daimî işgöremezlik ödeneğinin gelir şeklinde yaşadıkça verilmesi esastır.

Ancak:

- a) Gelirin ayda üç liradan az olması,
- b) İşgöremezlik derecesi yüzde yirmiden az olan sigortalının çalışma gücünü yeniden kazanabileceğini umulması,
- c) İşgöremezliği yüzde elliye geçmiyen sigortalının isteği üzerine, ödeneği iyi kullanacağına İşçi Sigortaları İdaresince güvenilmesi, hallerinde bu gelirler sermayeye çevrilerek ödenir.

a ve c fıkralarında yazılı hallerde verilecek sermaye Ekonomi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca birlikte tespit olunacak usule göre hesaplanır.

b fıkrasında yazılı hallerde ödenecek sermaye, yıllık gelir tutarının üç katıdır.

MADDE 17. — Daimî ve tam işgöremezlikte sigortalıya yıllık kazancının yüzde altmışına eşit bir yıllık gelir bağlanır. Sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaç bir durumda ise bu gelir yüzde elli artırılır.

MADDE 18. — Daimî kısmî işgöremezlikte sigortalıya bağlanacak gelir, tam işgöremez ödeneği gibi hesaplanarak bunun işgöremezlik derecesini karşılayacak kadarı kendisine verilir.

MADDE 19. — Meslek hastalığı halinde yardım ve ödenekler, çalışmakta olduğu işyerinde meslek hastalığına tutulduğu hekim raporiyle tesbit edilen sigortalının yine hekim raporuna göre işgöremezlik halinin ilk başladığı veya çalışmasına izin verilmediği tarihten başlar.

Hastalık bu kanunun uygulandığı ve böyle bir hastalığa sebep olabilecek bir işten veya işyerinden ayrıldıktan sonra meydana çıkmışsa sigortalının bu kanundan faydaylanabilmesi için eski işinden veya işyerinden ayrılmasıyla hastalığın meydana çıkması arasında bir yıldan fazla geçmemiş olması şarttır.

MADDE 20. — İş kazası sonucu olan ölümlerde:

- a) Sigortalı erkeğin dul karısına - yeniden evleninceye kadar -
- b) Sigortalı kadının kendi geçindirdiği tam işgöremez durumdaki kocasına - herhangi bir şekilde yoksulluktan kurtuluncaya kadar -

Yıllık kazancının tutarının yüzde otuzu derecesinde bir yıllık gelir bağlanır.

Bu gelire hak kazanmak için evlenmenin kazadan önce bağlanmış olması şarttır. Ancak; kaza olduğu sırada kesinleşmiş bir boşanma veya ayrılma kararı bulunursa kalan karı veya kocaya bağlanacak gelir, sigortalının vermeye ödevli tutulduğu nafaka nispetinde olur.

c) Sigortalının çocuklarının her birine yıllık kazancının yüzde on beşi nispetinde yıllık gelir bağlanır. Bu gelir erkek çocuklara on altı, kız çocuklara on sekiz yaşına kadar verilir.

Sigortalının ölümüyle anâ ve babasız kalan veya sonradan bu duruma düşen çocuğa bağlanacak gelir yüzde yirmi beşe çıkarılır.

Çalışamayacak derecede sakat olan çocukla-

rm gelirleri yukarıda yazılı yaşlara vardktan sonra da kesilmez.

Sigortalının ölümünden sonra doğan çocuğa da bu gelir verilir.

d) Kazadan önce sigortalı tarafından evlat edinilmiş veya tanınmış yahut nesebi düzeltilmiş veya sigortalının babalığı hüküm altına alınmış olan çocukları da bu haklardan faydalanır.

Sigortalı ananın ölümünden doğan haklarda çocuğun babasının belli olması şart değildir.

e) Sigortalının cenazesini kaldırma karşılığı olarak hak sahibi ardalarına toptan otuz lira verilir.

MADDE 21. — Kaza zamanında geçimleri sigortalı tarafından sağlanan veya sağlanması hükmüne bağlanmış bulunan sigortalının usulüne ömürleri boyunca, kardeşlerine on beş yaşını dolduruncaya kadar verilecek birer gelir bağlanır. Bu gelirlerin toplamı başka hak sahibi yoksa sigortalının yıllık kazanımının yüzde otuzunu, varsa, karı veya koca ve çocuklara bağlanacak gelirler toplamıyla yüzde altmış arasındaki farkı geçemez.

Sigortalının çocuğu varsa usul ve kardeşlerden her birinin geliri çocuğa bağlanacak gelirden fazla olamaz.

MADDE 22. — Hak sahibi ardalara bağlanacak gelirlerin toplamı sigortalının yıllık kazanımının yüzde altmışını geçemez. Bu haddin aşılması için gerekirse hak sahibi ardaların gelirlerinden aralarındaki nispet gözetilerek indirimler yapılır.

Ardalardan birinin gelir hakkı düşerse öbürlerinin gelirleri bu hesaba göre arttırılır.

MADDE 23. — Aynı derece ve nispette gelir hakkı olanlar birden fazla iseler alacakları gelir, eşit paylara bölünerek verilir.

MADDE 24. — Sigortalının dul kalan karısı tekrar evlendiğinde yıllık gelirinin üç katı bir defada verilir. ve böylece düşen haktan dolayı öbür ardaların gelirdinde yapılacak arttırmalar bu ödemeden üç yıl sonra başlar.

MADDE 25. — Ölen sigortalının hak sahibi ardalarına bağlanacak gelir, ayda üç liradan az olursa 16 ncı maddenin (A) fıkrasına göre sermayeye çevrilerek ödenir.

MADDE 26. — Gelir bağlandıktan sonra sigortalı her zaman ve İçişleri Bakanlığı üç yıl içinde işgöremezlik derecesinde önemli bir artma veya azalma olduğunu ileri sürerek gelirden değişiklik yapılmasını isteyebilirler.

Dileğin doğruluğu, aralarında ilgili uzman da bulunan bir hekimler kurulunun raporuyla tesbit edilirse, gelir işgöremezlik derecesindeki değişmeye göre ve tesbit tarihinden başlamak üzere arttırılır, eksiltilir veya bütünü kesilir.

Geliri sermayeye çevrilmiş sigortalılardan işgöremediği azalanlar için bu değişme istenemez. Ancak işgöremezliği artanlar bu değişmeden faydalanırlar.

MADDE 27. — Sigortalılarla hak sahibi ardalarına bağlanan gelirler üç ayda bir peşin verilir. Bağlama gününden ilk ay başına kadar işlemiş haklar birinci üç aylıkla birlikte ödenir.

Peşin verilen gelirler ölüm halinde geri alınmaz.

MADDE 28. — Gelirmakta olan sigortalının tekrar bir iş kazası geçirmesi halinde uğradığı arızaların bütünü gözönüne alınarak kendisine en son bağlanan gelirin hesabına esas tutulan kazanç üzerinden yeniden gelir bağlanır.

Eğer sigortalının son uğradığı kaza sırasındaki kazanç gelirinin hesabına esas tutulandan yüksek ise bu kazanç üzerinden geliri hesaplanır.

MADDE 29. — Sigortalı kadının analığı halinde:

a) Doğumdan önce ve sonra, sağlık durumuna göre üçer haftadan altışar haftaya kadar ve bu süreler içinde çalışmamak ve gündelik almak şartıyla;

b) Türk Ceza Kanununa göre suç sayılmayan çocuk düşürme sonucu işgöremezliğin devanınca ve altı haftayı geçmemek üzere kendisine gündeliğinin yüzde yetmişine dek bir ödenek verilir.

Sigortalı kadın (b) fıkrası gereğince çocuk düşürme tarihinde (a) fıkrasında yazılı ödeneği almakta ise o vakte kadar verilmiş olan paralar geri alınmaz.

MADDE 30. — Sigortalı kadın çocuğunu kendi emziriyorsa 29 ncü maddede yazılı günlük ödeneğin kesilmesinden başlayarak altı hafta süre-

nince bu ödeneğin yarısına eşit bir emzirme ödeneğine hak kazanır. Emzirme ödeneği için çalışmamak şartı atanmaz.

MADDE 31. — Sigortalıya, karısının analığı halinde, sigortalı bir kadına yapılacak doğum yardımlarının gerektirdiği harcamalar tutarının üçte ikisi para yardımı olarak verilir.

MADDE 32. — Analık yardım ve ödeneklerinden faydalanmak için:

a) Sigortalı kadının gebelik ödeneğine hak kazanılacağı tarihten önceki altı ay içinde İş Kanununa bağlı bir veya birkaç işyerinde en az üç ay, ve karısı için ödenek olan sigortanın ise aralıksız altı aydanberi çalışmış bulunması ve bunun çalıştığı işyerlerince belgelenmesi;

b) Gebeliğin ve umulan doğum gününün hekim veya diplomalı ebe raporu ile doğumdan önce bildirilmiş olması;

c) Doğumun yine hekim veya diplomalı ebe raporu ile üç hafta içinde İşçi Sigortaları İdaresine bildirilmesi şarttır.

MADDE 33. — Sigortalı hakkını kaybedenler bu haklarının düşmesinden başlamak üzere dokuz ay içindeki doğum ve çocuk düşürme hallerinde 32 nci maddede yazılı ödevleri yerine getirmiş bulunmak şartıyla analık sigortası haklarından faydalanırlar.

III - Kasıt ve kusur halleri

MADDE 34. — Kazanın oluşunda sigortalının kasdı bulunduğu meydana çıkarsa kendisinin veya hak sahibi ardalarının bütün sigorta hakları düşer. Ancak bu kasıt anlaşılincaya kadar sağlık yardımları devam eder.

MADDE 35. — Sigortalının bağışlanmaz bir kusuru yüzünden olan kazalarda dördüncü maddenin (b), (c) fıkralarında yazılı para yardımları bu kusurun derecesine göre eksiltilebilir.

Tehlikeli olduğu bilinen veya herhangi bir emre veya hata açığa izne dayanmadığı gibi hiçbir gereği veya faydası da bulunmayan bir işi elinde olarak sigortalının yapması veya yapılması gerekli bir hareketi savsaması kusurun bağışlanmazlığına esas tutulur.

MADDE 36. — Sigortalının hekim tarafından alınması istenen tedbirleri tutmaması halinde sigorta haklarının birazı veya tamamı düşürülür.

MADDE 37. — Kaza, işveren veya vekilinin kasdı veya suç sayılır hareketi yahut sigortalının işverinde yürütülen işlerden başka işlerde çalıştırılması yüzünden olmuş ise İşçi Sigorta İdaresinin bu kanun gereğince sigortalıya veya hak sahibi ardalarına yardım ve ödeneklerinden dolayı yaptığı her türlü giderleri ödemek işverene veya vekiline düşer.

Bu türlü kazalarda sigortalı veya hak sahibi ardaları bu kanunla sağlanan hakların dışında genel hükümlere göre haklı olabilecekleri her türlü zararlarını işveren veya vekilinden arayabilirler.

Haksız eylemi ile kazaya sebep olan üçüncü kişiler de işveren veya vekili gibi sorumludur.

İkinci bölüm

Primler

I. - Prim tarifeleri

MADDE 38. — İşçi Sigortaları İdaresinin beşinci madde gereğince işverenlerden alacağı primler, çalıştırdıkları sigortalıların günlük kazançları yıllık tutarına ve her işyerinin kaza veya hastalık bakımından gösterdiği tehlike derecesine göre değişir. Analık primlerinin hesabında böyle bir fark aranmaz.

MADDE 39. — Prime bağlanacak işyerleri çalıştırma konularının kaza veya hastalık tehlikelerinin ağırlığı bakımından sınıflara ve bu sınıflar da her işyerinin özel şartlarına ve tehlikeyi önlemek için almış olduğu tedbirlere göre derecelere ayrılır.

Her bir işyerinin hangi tehlike sınıf ve derecesine gireceği İşçi Sigortaları İdaresince tesbit edilir.

MADDE 40. — İşçi Sigortaları İdaresi edindiği tecrübelerle dayanarak kendiliğinden veya işverenin istemi üzerine işyerinin yukarıki maddede yazılı tehlike sınıf veya derecesini değiştirebilir.

Bu değiştirmenin, yürürlüğe gireceği hesap yılı başından en geç bir ay önce karara bağlanmış olması şarttır.

MADDE 41. — İş Kanununun 55 nci maddede

sinde yazılı genel ve özel tüzüklerin iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önleyecek tedbirler hakkındaki hükümlerine uygun bulunmadığı tesbit edilen işyerleri İşçi Sigortaları İdaresince daha yüksek primli derecelere konabilir.

İşveren veya vekili işyerinde tehlike sınıf ve derecesine dokunabilecek her türlü değişiklikleri bir ay içinde İşçi Sigortaları İdaresine yazı ile bildirmek ödevindedir.

Bu bildirme üzerine İşçi Sigortaları İdaresi yaptıracağı incelemeler sonunda işyerinin tehlike sınıf ve derecesini değiştirebilir.

Bu maddeye göre yapılacak sınıf ve derece değişimleri 40 nci maddenin ikinci fıkrası hükmüne bağlı değildir. Değişme kararının yürürlüğe girme tarihini tesbit etmeğe İşçi Sigortaları İdaresi yetkilidir.

MADDE 42. — Her işyerinin yukarıki maddeler gereğince kararlaştırılan tehlike sınıf ve derecesi ilgili işveren veya vekiline İşçi Sigortaları İdaresince yazı ile bildirilir.

İşveren veya vekili bu yazıyı aldıktan sonra bir ay içinde bu karara karşı Ekonomi Bakanlığına itirazda bulunabilir. Bakanlık bu itirazları inceleyerek üç ay içinde vereceği kesin kararı ilgiliye bildirir.

İtiraz primlerin ödenmesini geciktiremez.

MADDE 43. — Tehlike sınıf ve derecelerinden her biri için İşçi Sigortaları İdaresince hazırlanacak prim tarifesi hakkında ilgili bakanlıkların düşünceleri sorulur. Gerek bu tarifeler, gerekse analık prim tarifesi Ekonomi Bakanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunun onama kararı ile yürürlüğe girer.

Prim hadleri, hesap yılı içinde her sınıf ve derecede olabilecek kaza ve meslek hastalıklarından dolayı bağlanacak gelirler için gereken tesis sermayeleri toplamı ile işçi sigortaları idaresine bu kanuna göre yüklenen başka ödevler ve idarenin her türlü giderleri gözönünde tutularak hesaplanır.

Prim tarifeleri her beş yılda bir gerekli görülürse değiştirilebilir.

II. Primlerin tesbiti ve ödenmesi

MADDE 44. — İşçi sigortaları idaresi her hesap yılı için yukarıki maddelere göre her işyerinden alınacak geçici primi tesbit edip iş ve-

ren veya vekiline yazı ile bildirilir. Geçici primlerin hesaplanmasına her işyerinin son hesap yılı içinde ödediği ücretler tutarı ile bulunduğu tehlike sınıf ve derecesi için kabul edilmiş prim tarifesi esas tutulur.

Hesap yılı içinde yeni açılan iş yerlerine yıl sonuna kadar olan süre için tesbit edilecek geçici primlerde İş Kanunu gereğince iş verenin ilgili makamlara bildirdiği işçi sayısı ile o yerin işçi gündelikleri gözönünde tutulur.

Geçici primlere ilgililer tarafından itiraz olunamaz.

MADDE 45. — İşyerinin tehlike sınıf ve derecesinde 41 nci madde gereğince bir değişiklik yaptırma veya geçici prime esas tutulan günlük kazançlarda % 20 yi geçen bir yükselme olursa geçici ek primler salınır.

MADDE 46. — İş veren veya vekili, sigorta idaresinin tesbit edilen prim haddine dair yazısını aldığı günden bir ay içinde geçici primleri ödemek zorundadır.

İşçi sigortaları idaresi yıllık geçici primlerin faiziyle birlikte altı veya üç aylık taksitlerle ödenmesine izin verebilir. İdare, bu yoldaki iznini her vakit geri alabilir.

MADDE 47. — İş verenden alınacak kesin primlerin tutarı 6 ve 7 nci maddeler gözönünde tutularak ve hesap yılı sonunda o dönem içinde ödenmiş olan günlük kazançlar toplamına göre tesbit olunur. Bu toplam, iş veren veya vekili tarafından verilecek aylık bordro ve bildirilerden çıkarılır.

İş veren 2395 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu gereğince işçi ve hizmetlileri için Maliye makamlarına vereceği aylık kazanç bordrolarının bir eşini ve bu çeşit ödevlilerden değilse her ay içinde verdiği ücretler toplamını gösterir bir yazılı bildiri ertesi ay başında ve en geç ayın yirmi birine kadar işçi sigortaları idaresine vermek zorundadır.

Bordro ve bildiriler vaktinde verilmezse veya belge sayılmağa elverişli görülmezse işçi sigortaları idaresi günlük kazançları toplamını uygun göreceği yol ve usullere göre ölçümler. Böylece ölçümlenen rakamlara iş veren veya vekili itiraz edemez.

MADDE 48. — Kesin prim tutarı, ödenmiş bulunan geçici prim toplamından az olursa, faz-

laşa iş veren veya vekiline geri verilir, çok olursa eksigi iş veren veya vekiline ödetilir.

Kesin primler geçici primler gibi ödenir. Ancak bunlar taksite bağlanamaz.

MADDE 49. — Devlet, il ve belediyelerle ilgili yapı işlerinde geçici prim tesbit edilmez ve sigorta primleri her ay sonunda verilmiş bulunan ücretler üzerinden kesin prim şeklinde aydan aya tesbit edilir ve alınır.

Bu gibi yapı işlerini üzerine alanların inanca akçaları İşçi Sigortaları İdaresine borçları kalmadığı anlaşılmadıkça kendilerine geri verilmez. Ödenmemiş sigorta primleri bu akçalardan kesilerek ödetilir.

MADDE 50. — Analık sigortasının aylık primleri, tarifesine göre ve sigortalıların işlemiş kazançları üzerinden hesaplanarak ertesi ayın on beşine kadar işveren veya vekili tarafından işçi Sigortaları İdaresine ödenir.

MADDE 51. — Bu kanunun primle ilgili hükümleriyle işveren veya vekiline yüklenen ödevlerden herhangi biri yerine getirilmezse İşçi Sigortaları İdaresi primleri % 10 arttırarak ödeyebilir.

MADDE 52. — İşyerinin ne şekilde olursa olsun elden ele geçmesi halinde yeni işveren durumundaki kimse eskisinin İşçi Sigortaları İdaresine karşı bütün alacak ve borçlarına arda olur.

Bu hükme aykırı sözleşmeler tanınmaz.

III. Karşılık ayırma

MADDE 53. — Her hesap yılı sonunda o yıl içinde alınan primlerden üç türlü karşılık ayrılır:

- Matematik karşılık,
- Askıda işler karşılığı,
- Olağanüstü karşılık.

Analık primlerinden (a) karşılığı ayrılmaz.

MADDE 54. — Matematik karşılık: Bu kanun gereğince bağlanacak gelirlerin ödenmesini sağlamak üzere ve bunların kuruluş sermayelerine eşit olarak tesbit olunur.

Askıda işler karşılığı: Oldukları yıl içinde kesin karara bağlanmamış kaza, hastalık ve doğumlar içindir ve bunlardan doğabilecek sigorta haklarını karşılayabilecek yeterlikte olur.

Olağanüstü karşılık: Bir hesap yılı içinde elde edilen gelirin o yılın giderine yetmeyeşine karşındır. Her hesap yılı sonunda o yılın gelirinden sigorta giderleri ile matematik ve askıda karşılıkları indirildikten sonra kalanı olağanüstü karşılığa ayırılır.

Üçüncü bölüm

Gerekli işlemler

I - Bildirme

MADDE 55. — Her sigortalı geçindirmekle ödevli bulunduğu karı veya kocası ve çocuklarıyla başka hak sahibi ardalarının adlarını soyadlarını, doğum yılı ve yerlerini, adreslerini üç çeşit yazı olarak doldurup imzalayacağı bildirimlerde göstermek ve durumlarında olacak her değişikliği haftasında haber vermek zorundadır.

İşveren her sigortalıdan işe başlaması veya bu kanunun yürürlüğe girmesi üzerine engeç on gün içinde alacağı bu bildirimlerden birisini işçi sigortaları idaresine, birisini o yerde iş kanununu yürütmekle görevli makama gönderir, üçüncüsünü işyeri belgeleri arasında saklanır.

MADDE 56 — İşveren veya vekili, iş kazası, kaza olur olmaz hemen İşçi Sigortaları İdaresine ve o yerin Cumhuriyet savcılığına yazı ile bildirmek zorundadır. Bu bildirme İşçi Sigortaları idaresince hazırlanmış haberverme kâğıtları doldurulup verilmekle yapılır.

Haberverme kâğıdında aşağıdaki sorular açıkça cevaplanmış olmalıdır.

- İşyerinin ticaret adı,
- İşyerinin adresi,
- İşveren veya vekilinin adı, soyadı ve konut adresi,
- Kazaya uğrayanın adı, soyadı, doğum yer ve yılı, işçilik numarası,
- Kazanın nasıl ve neden olduğu
- Kazanın olduğu gün ve saat,
- Tanık varsa adları, soyadları, adresleri,
- Kazaya uğrayanın o işyerindeki günlük kazancı; Sağlık ârizasının ne olduğunu ve işgömezliğin ne kadar sürebileceğini göstermek üzere işyerinin hekimi ve yoksa ilk bakımı yapan hekim tarafından iki eşyazı olarak verilecek raporlardan birisi bildirige bağlanır.

MADDE 57. — İşyerinin hâkimini bir sigortalının meslek hastalığına tutulduğuna anlar veya tutulduğundan şüphelenirse bunları bakan sigortalıya ve ayrıca bir raporla işverene bildirmek zorundadır.

Raporla; sigortalıda görülen hastalık esasları, hastalığın ne olduğu, işgöremezlik derecesi veya çalışmadan alkonması gerekip gerekmediği ve bu hallerin ne kadar sürüp ne gibi sonuçlara varabileceği gösterilmelidir.

İşyerinin hâkimini yoksa sigortalı meslek hastalığına tutulduğuna kendisine bakan herhangi hekimen alacağı raporla işveren veya vekiline bildirir.

İşveren veya vekili hasta haberini hekim raporiyle birlikte yirmi dört saat içinde işçi sigortalıları idaresine bildirmek ödevindedir.

Bu maddenin ikinci fıkrasına aykırı kimse alacağı hekim raporu ve gerekli belgelerle doğrudan doğruya işçi sigortalıları idaresine başvurur.

MADDE 58. — Onuz ikinci maddenin (b) fıkrası gereğince doğrudan önce gebelik bahesini vermeyenler gebelik ödeneği, (c) fıkrasında yazılı doğum haberini vaktinde bildirmeyenler doğum yardımı istemek hakkını kaybederler.

Bu haber verme kâğıtlarının ikine aynı maddenin (a) fıkrası ile istenilen çabasına belgeleri bağlanmaz tutunmazdır.

MADDE 59. — Yirmi dokuzuncu maddenin (b) fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için sigortalı kadının çocuk doğurduğunu bir hekim ve yoksa bir diploması ebe raporiyle kırk sekiz saat içinde işçi sigortalıları idaresine bildirmesi şarttır.

II. Soruşturma

MADDE 60. — Haber verme kâğıdına bağlı hekim raporuna göre sigortalının ölümüne veya üç günden fazla işgöremezliğine sebep olan kazalar için Adalet makamlarınca yerinde soruşturma yapılır.

Soruşturma, işveren veya vekili ile sigortalı veya ardalarının ve varsa kazada tanıkların anlatılarını ve gerekirse kazanın nasıl olduğu hususunda bilirkişilerin incelemelerini rapor ve

- a) Haberle gerçek olup olmadığını;
- b) Kazanın işçi işveren veya üçüncü şahsın

fa hâslet veya kusurundan ileri gelip gelmediğini;

c) Kazaya uğrayan sigortalının geciktirmekle ödevli olduğu kârı veya kocası veya çocukları bulunup bulunmadığını;

d) Ölüm halinde hak sahibi ardaların adları, soyadları, doğum yılı ve yerleri ve adreslerini tesbit eder. Soruşturmasa sonunen hakların alındığı tarihten en geç on beş gün içinde işçi sigortalıları idaresine bildirilmelidir.

Adalet makamları kendilerine haber verilmese dahi kazayı öğrenir öğrenmez soruşturmaya girişmek ve ayrıca işveren veya vekilinin kazayı vaktinde haber vermemeleri sebebiyi aydınlatmakla görevlidirler.

MADDE 61. — İşçi Sigortalıları İdaresi soruşturmasa için yapılmış belgelere dayanan her-camaları ilgili makama doğrudan doğruya sonradan öder.

İdare gerekli görürse soruşturmanın ivedilikle yapılmasına yardım edebileceği gibi yeniden soruşturma yapılmasını da isteyebilir.

MADDE 62. — Bu soruşturmaların amacı ancak sigortalı ile ardalarının ve işçi sigortalıları idaresinin haklarını tesbit etmektir. İşte görülecek suç müteliği dolayısıyla yapılacak ceza kovuşturması ve soruşturmaları ceza yargılamaları usulü kanununa göre yürütülür.

Şu kadar ki, İşçi Sigortalıları İdaresi ilgili Cumhuriyet savcılığında, bu yoldaki soruşturmaların sonucu hakkında bilgi alabilir.

MADDE 63. — Meslek hastalığı ve analık hakkındaki haber vermeler üzerine gerekli incelemeler doğrudan doğruya İşçi Sigortalıları İdaresince yapılır.

MADDE 64. — İşçi Sigortalıları İdaresi, ayrıca yaptıracağı incelemeler üzerine:

- a) Arızanın neyine göre azman bulunmaması;
- b) Gerekli tefkik ve teşhis araçlarının olmaması;
- c) Arızanın sonucunu tayin için kazalının bir sağlık kurumunda müşahede altına alınması, gerekmek gibi sebeplerden biri dolayısıyla hekim raporunu yeter görmese kazaya uğrayanı veya hasta, yahut gebeyi o yerdeki resmî veya özel bir sağlık yurdunda ve böyle bir yurt yoksa kendi seçeceği yetkili hekim veya

sağlık kurulunca yeniden musyane ettirebilir. Sigortalıya sağlanacak haklar için bu son muayene raporu esas tutulur.

MADDE 65. — Sigortalının ölümü halinde İşçi Sigortaları İdaresinin veya hak sahibi arda-larından birinin istemesi üzerine otopsi yapıla-bilir. İlgili taraflardan her biri seçeceği bir hekimi otopside bulundurmağa yetkilidir.

III - Karar ve itiraz

MADDE 66. — İşçi Sigortaları İdaresi soruş-turma ve incelemeler sonunda sigortalıya veya kanatlı belgelere göre belli olan hak sahibi arda-lara yapılacak yardım ve bağlanacak ödenekleri en geç on gün içinde kararlaştırarak ilgililere yazılı bildirir.

İşçi Sigortaları İdaresi gerekli görürse si-gortalıya veya hak sahibi arda-larına ileride ala-caklarından kesilmek üzere avans verebilir.

MADDE 67. — Hak sahipleri kararı bildiren yazıyı aldıkları günden başlamak üzere bir ay içinde işyerinin bulunduğu veya kazanın oldu-ğu yer için yetkili mahkemeye başvurarak İşçi Sigortaları İdaresinin kararına itirazda buluna-bilirler. Bu itiraz kararın uygulanmasını ge-ciktirmez.

İtiraz, analık sigortası hakları için sulh mah-kemesine kaza ve meslek hastalıklarından doğan haklar için asliye mahkemesine yapılır.

İtiraz üzerine açılacak dâvalar, Hukuk Yar-gılama Usulü Kanununun çabuk yargılama hü-kümlerine göre görülür.

MADDE 68. — İlgililer tarafından itiraz edilmemesi veya itirazın reddi hakkındaki mah-keme kararının kesinleşmesiyle İşçi Sigortaları İdaresinin kararı kesinleşmiş olur.

Bu kesinleşme 26 nci madde gereğince gelir-de değişiklik yapılmasına engel olamaz.

Dördüncü bölüm

Son hükümler

MADDE 69. — Bu kanun gereğince bağlana-cak gelir ve sağlanacak yardım paraları haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez.

MADDE 70. — Bu kanunla yazılı sigorta hakları için ileri sürülecek istemler hak doğuru-

cu olaylar üzerinden üç yıl geçtikten sonra din-lenmez.

MADDE 71. — Bu kanun gereğince yapıla-cak bildirme ve haber vermeler İş Kanununun 6 nci maddesine göre yapılır.

MADDE 72. — Bir sigortalıda kaza, meslek hastalığı ve analık hallerinden bir kaç birleşir-se hak sahibine yalnız bu kanun gereğince bağ-lanacak günlük ödeneklerin en yükseği verilir.

28 nci madde hükmü mahfuz bulunduğu gi-bi kaza sonucu çocuk düşüren sigortalı kadına da tam gündelik verilir.

MADDE 73. — Sonradan herhangi sebeple İş Kanununun uygulanma alanı dışına çıkan bir işyerinde, işlemeğe büsbütün son verilmedik-çe sigorta hükümleri ertesi hesap yılı başına ka-dar sürer.

MADDE 74. — Sigortalılar üçüncü bir kişi-nin aracılığıyla işe girmiş ve bununla sözleşme yapmış olsalar bile bu kanunun iş veren veya vekiline yüklediği ödevlerden dolayı aracı olan üçüncü kişi ile birlikte asıl iş veren de sorum-ludur.

MADDE 75. — Yasalı bir sebeple ve haber vererek gidenler dışında Türkiye'den ayrılan-ların sigorta hakları düşer. Ancak bu kanun ge-reğince kendilerine gelir bağlanmış bulunanlar bir yıl içinde Türkiye'ye dönerlerse gelir alma hakkını yeniden kazanırlar.

MADDE 76. — İş kazası, meslek hastalığı ve analık hallerinde Türk vatandaşlarına da kendi işçi ve hizmetlileri gibi haklar sağlayan yaban-cı Devletlerin uyurukları bu kanundan faydala-nırlar.

İş Kanununun 102 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü mahfuzdur.

MADDE 77. — Bu kanunla geçen hekim raporları ve bunlarla ilgili belgelerle eşyazıları damga ve her türlü resimden bağımsızdır.

MADDE 78. — İşyerlerinde kaza, meslek hastalığı ve analık halleri için özel defterler tutulur.

MADDE 79. — Bu kanun gereğince yapıla-cak sağlık denetlemelerinin nasıl olacağı ile ka-za ve meslek hastalığı sonucu mâtüllüklerin mes-

lekte kazanma gücünü ne nispette azaltacağı Ekonomi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak tüzüklerle tesbit olunur.

MADDE 80. — İşçi Sigortaları idaresi bu kanunda yazılı kazadan dolayı işgöremezlik, meslek hastalığı ve analık haklarından birini elde etmiş bulunanları gerekli gördükçe her zaman sağlık kontrolünden geçirebilir. Daimi işgöremezler hakkında bu kontrol üç yıl içindir.

Kabul edilir bir özrü olmadığı halde bu kontrolden kaçanlar hakkında 36 nci madde hükmü uygulanır.

MADDE 81. — Bu kanunun uygulanacağı gerçek ve tüzel kişilere ait her türlü işlerde ve işyerlerinde, herhangi ad altında kurulmuş veya kurulacak olan borpörme, tekaüt ve yardım sandıkları, genel İşçi-Sigo. taları dışında, ayrıca işlemlerine ve ilgililere kuruluş amaçlarına göre menfaatler sağlamaya devam edebilirler.

Bu sandıklara paraca yardımda bulunmak veya bunların yüklerini paylaşmak bu kanun gereğince işverene düşen ödevlerin yerine getirilmemesi için sebep tutulamaz.

MADDE 82. — Maden işçilerinin iş kazası ve meslek hastalığı hallerinde gerek bakımları, gerekse kendilerine veya ardalarına verilecek ödenekler hakkında 151 ve 4268 sayılı kanunların hükümleri yerine bu kanun uygulanır.

MADDE 83. — Millî Savunma Bakanlığının 3575, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel İdaresinin 2454 ve 2904, Devlet Denizyolları İşletme Genel İdaresinin 3137 sayılı kanunları hükümlerinden faydalanan memur, hizmetli ve işçileri ile Bayındırlık Bakanlığının Demir-

yol yapımı teşkilâtında çalışarak 3487 sayılı kanunun 12 nci maddesinden faydalanan maaşlı veya ücretli memurlar ve İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 2921 sayılı kanundan faydalanan kütüklü daimi memur ve hizmetlileri hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.

Şu kadar ki, yukardaki fıkrada yazılı memur, hizmetli ve işçilere iş kazası, meslek hastalığı ve analık hallerinde yapılacak yardımlar bu kanunla çizilen haklar ve ödemelerden daha aşağı olamaz.

MADDE 84. — İş Kanununun ikinci maddesine göre alınan kanun kapsamına girecek nitelikte olmakla beraber ilgili makamlarca henüz o yolda ayrılanmamış bulunduğu görülen herhangi bir işyerinde vukubulan iş kazası, meslek hastalığı veya analık halleri için ilgili işçi veya hizmetli hakkındaki sigorta-yardım ve ödenekleri, aynıyle kanun kapsamında ayrılanma işlemleri tamamlanmış işyerlerinde olduğu gibi İşçi Sigortaları İdaresince sağlanarak buna ait giderlerin tutarı işverenden alınır.

GEÇİCİ MADDE — İş kazasıyla meslek hastalıkları ve analık sigortalarının ilk iki tarifesi üçer yıllık sürelerle uygulanır.

Bu tarifelerde tehlike derecesi için ayrılama yapılmaz.

MADDE 85. — Bu kanunun 39, 42, 43 ve 79 ncu maddeleriyle geçici maddé hükümleri kanunun yayım tarihinde ve diğer hükümleri ise İşçi Sigortaları İdaresinin kurulmasından altı ay sonra yürürlüğe girer.

MADDE 86. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.